

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 873

10. SIJEČNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

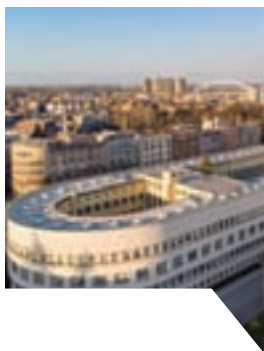

Normalno, Zoran

Izbori u Hrvatskoj

Zoran Milanović novi predsjednik

8

Hrvatski jezik 10 godina
statutarno u uporabi u svim
tijelima AP Vojvodine (2.)

**Je li simbolična više
jezičnost dovoljna?**

10

Predsjedanje Hrvatske Vijećem
EU u 2020.

**Hrvatska na čelu
Europe**

12

Dr. don Goran Jovičić, subotički
svećenik i profesor na službi u
SAD-u

**Volontiranje i velika
aktivnost – glavne
odlike katolika Zapada**

20

Proračun Grada Subotice
za 2020. godinu

**Nikad više najavljenih
investicija**

26

Prvi u Hrvatskoj
**Muzej čokolade –
praznik za sva čula**

34

Deseta obljetnica VIS-a *Ritam vjere*
**Pjesmom slaviti
Gospodina**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatore dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Uzavrio *balkanski lonac*

Gledajući Balkan i malo zapadnije od njega ovu godinu, u koju smo tek zakoračili, obilježiti će izbori. A iskustvo nas uči da to znači da se (po pravilu) izborna kampanja, prelijeva i preko državnih granica i da strasti (ponekad) uzavriju do točke ključanja.

Da krenemo redom. Jedni izbori su završeni. Oni u Hrvatskoj. Predsjednički. Za neke neočekivano, za neke, pak očekivano (svejedno), ali u narednih pet godina predsjedničku dužnost u Hrvatskoj obnašat će **Zoran Milanović**. Što će ova promjena na Pantovčaku značiti za odnose na relaciji Zagreb – Beograd nije pitanje kojim su se politički analitičari pretjerano bavili nakon objavljivanja rezultata. Nekoliko dana od predsjedničkih izbora u Hrvatskoj odnosi Zagreba i Beograda, ili preciznije Zorana Milanovića i **Aleksandra Vučića** mogli bi se ocijeniti kao tiha netrpeljivost. Iz perspektive Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji to pitanje jest značajno, jer svaki šum između Zagreba i Beograda u najmanju ruku podiže u javnosti razinu netrpeljivosti spram Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj.

Predsjedničkim izborima nisu okonačni izborni procesi u Hrvatskoj, jer će državljani Hrvatske na izbore, i to one parlamentarne, ponovno u drugoj polovici godine. Neću ovdje o tome da će (neočekivano) ozbiljan igrač na tim izborima biti **Miroslav Škoro**, kome je za malo izmakao drugi krug predsjedničkih izbora. Hoću podsjetiti da na parlamentarnim izborima u Hrvatskoj manjine biraju osam zastupnika u Saboru. I opet hoću podsjetiti: pravo je to koje manjine u Srbiji još uvijek nemaju.

Nemaju pravo birati svoje manjinske zastupnike, ali kao državljani Srbije imaju pravo glasati na izborima za sve razine vlasti. I glasat će (ako ne bojkotiraju izbore) najkasnije 3. svibnja. Bit će to opći izbori, jer će se u Srbiji birati lokalna, pokrajinska i republička vlast.

I nije tu kraj. Izbora će biti i u Crnoj Gori, i to redovitih parlamentarnih, redovitih lokalnih u Bosni i Hercegovini, izvanrednih parlamentarnih u Sjevernoj Makedoniji. I kada se tom je još doda Kosovo koje nikako da formira novu vladu, nije pretjerano reći da će *balkanski lonac* ove godine uzavrijeti do točke ključanja. Stara oprobana metoda je da se, kada na domaćem terenu ne ide baš sve kako je planirano, neprijatelji, zavjere i sve što može mobilizirati domaće birače, što ih može ujediniti oko zajedničkog nacionalnog interesa, traži s druge strane granice.

Z. V.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Natječaj za dodjelu stipendija studentima

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavljuje Javni natječaj za dodjelu stipendija studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske – za akademsku godinu 2019./20. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske dodijelit će studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske 500 stipendija za akademsku godinu 2019./20., od čega 100 stipendija za studij u Hrvatskoj i 400 stipendija za studij u Bosni i Hercegovini. Stipendije se dodjeljuju studentima za jednu akademsku godinu jednokratno, odnosno za razdoblje od 10 mjeseci u mjesečnom iznosu od 700 kuna.

Pravo sudjelovanja na Javnom natječaju imaju studenti – pripadnici hrvatskog naroda izvan Hrvatske koji su upisani u statusu redovnog studenta na javnim visokim učilištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Prijava za Javni natječaj se obavezno podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku. Nakon što se e-prijavni obrazac konačno preda i spremi putem računalnog sustava, dostupan putem poveznice: <https://stipendijehrvatiizvanrh.in2.hr> potrebno ga je ispisati i vlastoručno potpisati te zajedno s ostalom traženom dokumentacijom u papirnatom obliku dostaviti preporučeno poštom na adresu:

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
Trg hrvatskih velikana 6, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska
s naznakom: »Za Javni natječaj za dodjelu stipendija studentima - pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske – za akademsku godinu 2019./2020.«

Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je do 22. siječnja 2020. godine. Prijave s nepotpunom dokumentacijom ili prijave/dopune prijava koje ne budu podnesene u roku i na način propisan Javnim natječajem neće se razmatrati. Dostavljena dokumentacija na Javni natječaj ne vraća se

podnositelju prijave. Za sve dodatne informacije vezane uz Javni natječaj kandidati mogu poslati pisani upit do isteka roka za podnošenje prijava na adresu e-pošte: stipendije@hrvatiizvanrh.hr ili pozvati na broj: +385 (0)1/6444-657 svakog radnog dana od 10 do 14 sati.

Kalendar DSHV-a za 2020.

Kao i prethodnih, i ove je godine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini objavio za svoje članove, pristaše, simpatizere i one koji dijele vrijednosne stavove jedine relevantne političke stranke hrvatske zajednice u Srbiji, kalendar za 2020. godinu sa sadržajima iz mjesne, ali i opće hrvatske kulturne i političke povijesti. Sadržaje za kalendar su pripremili **Vladimir Nimčević** i **Mario Bara**, a koncept je osmislio i grafički dizajnirao **Darko Vuković**. Ove godine stranice kalendara krasit će likovi slavni hrvatskih političkih i kulturnih ličnosti i njihove izreke, koje se i danas čine aktualnima. Razvrstani po mjesecima, to su: ban **Josip Jelačić** (1801. – 1859.), **Stjepan Radić** (1871. – 1928.), **Antun Gustav Matoš** (1873. – 1914.), **Josip Vuković Đido** (1890. – 1950.), **Blaško Rajić** (1878. – 1951.), **Marija Jurić Zagorka** (1873. – 1957.), **Antun Radić** (1868. – 1919.), **Ante Sekulić** (1920. – 2016.), **Vojislav Sekelj** (1946. – 2017.), **Ante Jakšić** (1912. – 1987.), **Ilija Okruglić Srijemac** (1827. – 1897.) i **Ivan Mažuranić** (1814. – 1890.).

Zoran Milanović – novi predsjednik Hrvatske

Promjena pod sloganom »normalno«

*Premda je dobro poznat hrvatskoj javnosti, Milanović je izabran kao promjena u odnosu na sad već višegodišnju koncentraciju vlasti u rukama vladajućeg HDZ-a, smatra prof. Boško Picula * Unatoč promjeni na državnom vrhu, predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov ne očekuje promjenu politike prema Hrvatima u Srbiji, navodeći kako u Hrvatskoj postoji visoki konsenzus o tome da se ovdašnjim Hrvatima treba pomoći i da ta podrška mora biti stalna*

Predstavnik Socijaldemokratske partije (SDP) i još 12 stranaka **Zoran Milanović**, koji je izbornu kampanju vodio pod sloganima *Normalno* i *Predsjednik s karakterom*, novi je prvi čovjek Hrvatske. On je u drugom krugu predsjedničkih izbora osvojio 52,7 posto, odnosno oko 105 tisuća glasova više od svoje protukandidatkinje i dosadašnje predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** čiju je opciju od četiri predlagatelja predvodila Hrvatska demokratska zajednica (HDZ).

Milanović je još u izbornoj noći poručio kako će biti predsjednik svih građana Hrvatske, i Hrvata i onih koji to nisu, te najavio da više neće govoriti o prošlosti.

»Od mene nećete slušati dirljive priče o zajedništvu, ljudi se razlikuju, ali ono za što ću se truditi da nikoga bez potrebe ili namjerno ne povrijedim, da budem uho i glava za svakoga, a

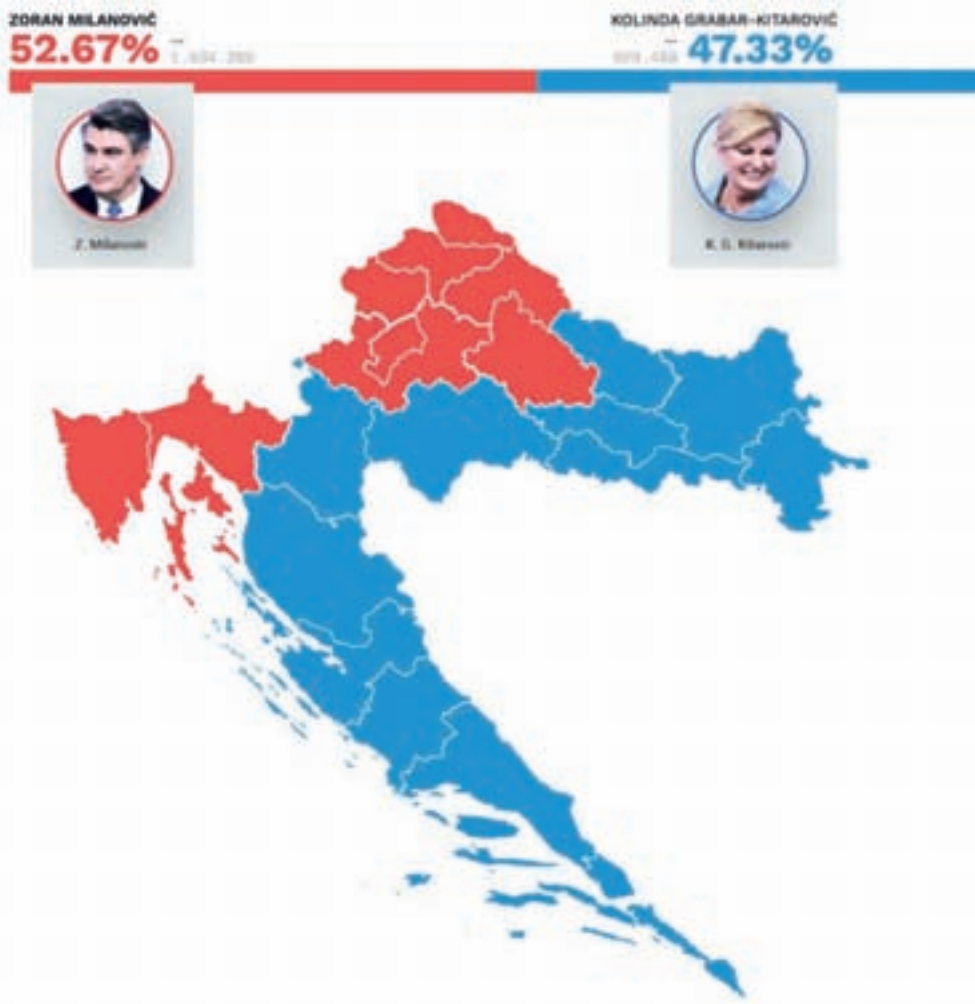
manje rame za plakanje, da vodimo dijalog svjesni da nas ima različitih«, kazao je novi predsjednik.

U vladajućem HDZ-u su nakon poraza počele unutarstranačke podjele, dok se oporbeni SDP na krilima pobjede priprema za parlamentarne izbore koje Hrvatsku očekuju ove godine, najvjerojatnije u listopadu. Bitan faktor tih izbora bit će politička opcija okupljena oko novog aktera na političkoj sceni i trećeplasiranoga na predsjedničkim izborima, pjevača **Miroslava Škore**, koji je osvojio u prvom krugu oko 465.000 glasova.

Usprkos dobro znanim suprotstavljenostima SDP-a i HDZ-a, na koje je ukazala i kampanja, u izbornoj noći čule su se samo poruke koje pozivaju na suradnju.

Uz čestitke Milanoviću na pobjedi, premijer **Andrej Plenković** je najavio »tvrdi kohabitaciju u skladu s Ustavom i zakonom«,

Dijaspora podržala Kolindu

Očekivano, predstavnica HDZ-a Grabar-Kitarović bila je izbor velike većine hrvatskih državljana u inozemstvu gdje je glasovalo oko 52 tisuće birača, od kojih najviše u Bosni i Hercegovini (35.547). Od važećih 51.533 glasova Grabar-Kitarović dobila je 45.311, a Milanović 6.222 glasa.

Jedno od pitanja koje se nameće je i – što bi ovaj Milanovićev rezultat mogao značiti za parlamentarne izbore koji Hrvatsku očekuju ove godine? Profesor Picula podsjeća kako su nakon pobjeda na predsjedničkim izborima **Ive Josipovića** 2010. i Kolinde Grabar-Kitarović 2015., njihove stranke – SDP odnosno HDZ – pobijedile na prvim parlamentarnim izborima.

»Takav je scenarij moguć i ovaj put, ali će ključni biti događaji unutar HDZ-a, s obzirom na to da stranku premijera Andreja Plenkovića ove godine čekaju unutarstranački izbori. K tome, SDP-ov rezultat i dalje više ovisi o

dok je odlazeća Grabar-Kitarović kazala kako pruža ruku novom šefu države da pokaže kako prijenos vlasti može biti civiliziran, te naglasila da Hrvatskoj treba stabilnost.

Uspostavljanje ravnoteže

Analizirajući posljednje predsjedničke izbore u Hrvatskoj, doc. dr. sc. **Boško Picula** s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu kaže za *Hrvatsku riječ* kako je njihov ishod potvrdio trend započet još 2000. godine – na njima nikad nije pobijedila osoba iz iste političke stranke ili koalicije koja je na izborni dan imala premijersko mjesto. Kolinda Grabar-Kitarović postala je 2015. šeficom države dok je predsjednik Vlade bio SDP-ovac Zoran Milanović.

»Očito je da predsjednički izbori u Hrvatskoj već dva desetljeća služe kao ocjena rada postojeće Vlade i saborske većine te kao svojevrsni korektiv i uspostavljanje ravnoteže između dvaju dijelova izvršne vlasti: šefa države i Vlade. Zoran Milanović sve do prvoga izbornog kruga nije niti slovio kao favorit te mu je na kraju pomoglo raslojavanje biračkog tijela desno od centra, zatim nepostojanje jačeg kandidata s ljevice, kao i sve manje povjerenje hrvatskih birača u rad izvršne vlasti prema svim ispitivanjima javnog mnijenja. Premda je dobro poznat hrvatskoj javnosti, honoriran je kao promjena u odnosu na sad već višegodišnju koncentraciju vlasti u rukama vladajućeg HDZ-a«, smatra Picula.

greškama njegova glavnog suparnika HDZ-a nego li o vlastitoj snazi i uvjerljivosti, posebice kada je riječ o liderskom potencijalu predsjednika SDP-a **Davora Bernardića**. Napokon, kao i na predsjedničkim izborima, završni bi rezultat mogao ovisiti i o pojavi treće jakosne opcije na izborima. Koalicija oko Miroslava Škore pritom najavljuje sličan nastup i na parlamentarnim izborima«, kaže Picula.

Subotica za Kolindu

A kako se glasovalo u Srbiji i što bi ovaj ishod mogao značiti za ovdašnje Hrvate? U Srbiji je glasovalo 860 osoba, od čega je 14 listića proglašeno nevažećim. To je rekordna izlaznost od kada ovdašnji hrvatski državljani sudjeluju u izbornim procesima u Hrvatskoj. Grabar-Kitarović je dobila nešto veće povjerenje, 429 glasova (50,70 posto), dok je Milanoviću glas dalo 417 birača (49,29 posto). Međutim, zanimljivi su rezultati glasovanja u odnosu na dva postojeća biračka mjesta u Srbiji – Suboticu i Beograd. Naime, u Subotici, gdje je izlaznost bila veća (555 birača), pobjedu je ostvarila Grabar-Kitarović za koju je glasovalo 374 birača, dok je u Beogradu, gdje se odazvalo 305 glasača, uvjerljivo više glasova (249) dobio Milanović. Procjenjuje se da su ovdašnji Hrvati u najvećem broju glasovali u Subotici dajući svoj glas, poput svojih sunarodnjaka u dijaspori, kandidatkinji HDZ-a Grabar-Kitarović. Na takvu potporu prije izbora pozvao

je i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, čiji predsjednik **Tomislav Žigmanov** kao jedan od dojmova ovih izbora navodi veću izlaznost, što je, po njegovim riječima, pokazatelj planskog vođenja hrvatske zajednice od strane DSHV-a i Hrvatskog nacionalnog vijeća. Usprkos pobjedi Milanovića, koji je predstavnik oporbenog SDP-a, Žigmanov ne očekuje promjenu, odnosno slabljenje politike prema Hrvatima u Srbiji. Ističe kako u Hrvatskoj postoji visoki konsenzus o tome da se ovdašnjim Hrvatima treba pomoći i da podrška mora biti stalna.

»Još jednom se potvrdilo da je Hrvatska država visoko konsolidirane demokracije, budući da je jedan od najsloženijih i najzahtjevnijih procesa, a to su izbori, protekao gotovo besprijekorno i to u svakom svojem segmentu – od držanja medija, preko retorike i ponašanja kandidata u kampanji pa do samoga izbornog dana. Tako što onda i za Hrvate u Srbiji treba biti na ponos, budući da njihova, to jest naša matična domovina jest demokratski razvijena država, čiji sustav jest funkcionalan i čije se procedure striktno primjenjuju. S druge strane, ne vidim nikakav rizik za dovođenje u pitanje politike podrške hrvatskoj zajednici koje smo uspjeli dogovoriti s predstavnicima najviše razine izvršne vlasti u Hrvatskoj. Tim prije, jer su ovlasti predsjednika Republike u tom neznatne. No, valja u tome kontekstu istaknuti i činjenicu da na političkoj sceni u Hrvatskoj postoji visoka suglasnost o tome pitanju, čega je najbolji pokazatelj susret sa županima iz Hrvatske, čija podrška je bila jedinstvena, a među njima je bilo i visokih dužnosnika SDP-a! Inače, tu i takvu podršku držim jednim od najvećih postignuća koje je postigao DSHV s novim sazivom HNV-a«, kaže Žigmanov.

U prvom krugu izbora glasačko pravo iskoristilo je 719 hrvatskih državljana. Procjenjuje se da u Srbiji pravo glasa ima oko 30.000 hrvatskih državljana sa stalnim ili privremenim prebivalištem u ovoj državi. Na predsjedničkim izborima prije pet godi-

Promjene u hrvatsko-srpskim odnosima?

Za stabilnost u regiji, ali i za položaj dviju nacionalnih manjina, važno pitanje je i kako će Milanovićev izbor utjecati na odnose između Hrvatske i Srbije?

»Odnosi između Hrvatske i Srbije najviše su napredovali u vrijeme predsjedničkih mandata Ive Josipovića i **Borisa Tadića**, ali su oni obojica poraženi na izborima zbog unutarpolitičkih razloga. Sličan pokušaj Kolinde Grabar-Kitarović i **Aleksandra Vučića** susretom u Zagrebu 2018. završio je neuspjehom, dok je Zoran Milanović unutar aktualne vlasti u Srbiji i otprije percipiran kao teži sugovornik od Kolinde Grabar-Kitarović. Pritom u Hrvatskoj postoji manje-više izraženi konsenzus kako bi trebali izgledati odnosi između dvije države te Zoran Milanović niti nema veći manevarski prostor, ali ima mogućnost poboljšanja tih odnosa koji su trenutačno na najnižoj razini od završetka rata. Dijelom iz objektivnih, a dijelom iz personalnih razloga. Ipak, obje države trebaju surađivati na cijelom nizu polja u obostranom interesu. Možda u tome ključni trenutak bude suglasnost novog predsjednika i premijera«, smatra prof. Boško Picula.

.....
na, drugom krugu izbora u Srbiji se odazvalo 813 glasača, ali na znatno veći broj, čak 14 birališta.

Čestitke iz Srbije

Na izboru na ovu dužnost Milanoviću je stiglo i više čestitaka iz Srbije. »Gospodine Milanoviću, čestitam Vam na izboru za predsjednika Hrvatske. Aleksandar Vučić – tekst je čestitke predsjednika Srbije. Vučić je, inače, komentirajući Milanovićeve ranije izjave (da je Srbija »šaka jada« i da je Vučić ratni kabadahija) izjavio kako je sebe natjerao da šuti i da reagira na to samo još većim radom. Dodao je da Hrvatskoj želi svako dobro, ali da isto tako želi i Srbiji da uvijek ima dvostruko veći gospodarski rast od te države.

Milanoviću su čestitali i lideri pojedinih stranaka u Srbiji, DSHV-a, SDS-a, LSV-a, PSG-a i LDP-a – Tomislav Žigmanov, **Boris Tadić**, **Nenad Čanak**, **Sergej Trifunović** i **Čedomir Jovanović**.

Žigmanov je na svojem twitteru čestitao Milanoviću uz konstataciju kako su predsjednički izbori pokazali da je Hrvatska visoko konsolidirana demokracija.

Tadić je naveo kako je pobjeda Milanovića »pobjeda nad pogubnom politikom populizma u Hrvatskoj«. Čanak je poručio kako je to »poticaj svim demokratskim i progresivnim snagama u regiji« te dodao kako suradnja Hrvatske i Srbije u narednom razdoblju mora biti mnogo bolja.

Pokret slobodnih građana (PSG) je izrazio nadu da će Milanović pridonijeti poboljšanju odnosa dvije države, ali i položaju srpskog naroda u Hrvatskoj, dok je Jovanović Milanoviću poželio da nađe »novi put i snagu da bude drugačiji od svega do sada«.

Inače, petogodišnji mandat petog po redu hrvatskog predsjednika Zorana Milanovića počinje nakon službene inauguracije čiji će datum biti najvjerojatnije 18. veljače.

D. B. P.

ZAGREB		GLASOVA	POSTO
✓ ZORAN MILANOVIĆ		227.609	50.69%
KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ		153.687	40.31%
SPLIT		GLASOVA	POSTO
✓ ZORAN MILANOVIĆ		40.514	51.82%
KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ		37.663	48.18%
RIJEKA		GLASOVA	POSTO
✓ ZORAN MILANOVIĆ		36.893	68.79%
KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ		16.741	31.21%
OSIJEK		GLASOVA	POSTO
✓ ZORAN MILANOVIĆ		23.900	51.02%
KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ		22.944	48.98%
INOZEMSTVO		GLASOVA	POSTO
✓ KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ		45.311	87.93%
ZORAN MILANOVIĆ		6.222	12.07%

Je li simbolična višezjezičnost dovoljna?

Govoreći o oblicima službene uporabe jezika u tijelima AP Vojvodine, novosadska odvjetnica **Éva Vukašinić** naglašava da »u ovom području AP Vojvodina ima samo ovlaštenje da svojim statutom utvrdi jezike nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi u radu njezinih tijela«. Po riječima Vukašinić, »Ustavni sud je ocijenio da je službena uporaba jezika i pisama uređena Zakonom o službenoj uporabi jezika i pisma, te da je kao jedno od prava nacionalnih manjina na istovjetan način uređena Zakonom o zaštiti prava nacionalnih manjina. Ovi zakoni ne sadrže osnov po kojem bi AP Vojvodina, putem svojih tijela, sukladno zakonu, bliže uredila službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina na svojem teritoriju«.

Éva Vukašinić

Vukašinić, kao i pokrajinski tajnik za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Mihály Nyilas** smatraju da je nedostatan broj zaposlenih poznavatelja jezika koji su u službenoj uporabi glavni razlog za nedostatke koji se javljaju u dosljednoj primjeni zakonski utemeljene višezjezičnosti. Nyilas tu dodaje i ograničenja materijalne prirode. Kako god bilo, činjenica je da su u istoj zgradi, Banovini, mjestu gdje su ispreletana sjedišta pokrajinskih tijela, relativno jednostavni natpisi o tome gdje ta tijela počinju, napisani samo na srpskom jeziku.

Upravni postupci

Vođenje upravnih postupaka u pokrajinskim tijelima na jezicima nacionalnih manjina složeno je jezično pravo, te je možda iz tog razloga i manje »popularno« za konzumiranje, osobito kada je u pitanju hrvatski jezik, budući da ni jedan takav postupak, barem u razdoblju analize objavljene 2016. nije vođen. Od

ukupnoga broja takvih postupaka koji su vođeni u pokrajinskoj administraciji tijekom 2016., pred čak 21 tijelom nije vođen niti jedan na nekom od manjinskih jezika u službenoj uporabi, ili ti podaci nisu dostavljeni analitičarima. Pred ostalima vođen je zanemarivo mali broj postupaka: pred Pokrajinskim tajništvom za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice vođena su dva od 2.319, koliko je vođeno u toj godini u tom tijelu, dok je kod Pokrajinskoga tajništva za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova vođeno 0,0006% upravnih postupaka na manjinskim jezicima te godine. Ove rijetke iznimke odnose se na predmete vođene na mađarskom jeziku. Uzrok ovome, osim inercije, je i mali broj ljudi koji u tije-

Mihály Nyilas

lima pokrajinske uprave poznaju manjinske jezike, a u velikom broju njih ustrojbenim dokumentima nisu ni predviđena radna mjesta na koja dolaze namještenici koji moraju poznavati manjinske jezike. No, među svim službenicima tijela AP Vojvodine, u analizi 2016. najviše njih se izjasnilo da je upravo hrvatski jezik manjinski jezik u službenoj uporabi koji »poznaju«.

Poticanje službene uporabe jezika

U odgovoru na pitanje našega tjednika o tome kako resorno pokrajinsko tajništvo potiče službenu uporabu jezika, pokrajinski tajnik Nyilas kaže da je »u ustrojbenoj strukturi unutar ovog tajništva propisano poznavanje jezika nacionalne manjine u službenoj uporabi u tijelima AP Vojvodine na 17 radnih mjesta kao uvjet za obavljanje poslova tog radnog mjesta, što je i ispunjeno«. Ilustracije radi, u tom je tajništvu 2016. bilo zaposleno 6 Hrvata (5,77% od svih zaposlenih), no samo jednoj osobi hrvatski je jezik bio materinji i samo je jedna osoba naobrazbu stekla na tom jeziku.

Tajništvo, po riječima Nyilasa, potiče službenu uporabu manjinskih jezika i time što organizira polaganje ispita jezika nacionalnih zajednica za rad u tijelima uprave i izdaje uvjerenja o poznavanju jezika. Također, za potrebe pokrajinskih tijela uprave, Tajništvo prevodi propise, dokumente, akte, publikacije kao i druge materijale na manjinske jezike koji su u službenoj uporabi u pokrajinskim tijelima. Državni stručni ispit se također može polagati na svim službenim jezicima AP Vojvodine. Također, Nyilas navodi edukacije na temu prava na službenu uporabu jezika za zaposlene osobe u pokrajinskim tijelima te (su)organiziranje tečajeva razvoja jezičnih kompetencija u području jezika nacionalnih manjina i seminara na temu službene uporabe pojedinih manjinskih jezika u tijelima uprave i pravosuđu.

Inspekcija, kontrola, kazne

»Ustav, zakoni i podzakonski akti različito tretiraju odgovarajuću zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima javne vlasti. Ono što zabrinjava jest nedostatak kontrolnih mehanizama nad primjenom odredbi o službenoj višejezičnosti, nedostatak kaznenih odredbi zbog kršenja ovog pravila, kao i činjenica da je na snazi zabrana novog zapošljavanja, odnosno zakon o maksimalnom broju zaposlenih«, pojašnjava još jedan aspekt ovog pitanja Vukašinović.

Inspekcijska kontrola provođenja propisa o službenoj uporabi jezika i pisma povjereni su, što je više nego neobično, istome tijelu koje i provodi te propise (i) na razini tijela pokrajinske uprave

– Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, koje putem svoje za to zadužene inspekcije vrši inspekcijski nadzor.

Unatoč formalnim garancijama, u praksi službena uporaba jezika nacionalnih manjina oštećena je kadrovskim i materijalnim manjkavostima nositelja provođenja ovoga prava u tijelima AP Vojvodine. Ukoliko uzmemo komunikaciju putem interneta, Éva Vukašinović smatra da je »jasna obveza svih tijela da svu komunikaciju sa strankama obavljaju na svim jezicima koji su u službenoj uporabi u radu tih tijela, pa tako i komunikaciju putem interneta. Ipak, objava informacija na internetskim stranicama tijela na jezicima koji su u službenoj uporabi iziskuje angažiranje prevoditeljske službe s potrebnim kapacitetima«, kaže ona.

Vukašinović, glede razlike koja postoji među pojedinim pokrajinskim tijelima u pogledu službene uporabe jezika smatra da je prvi put u podzakonskom aktu, Uredbi o provođenju internog i javnog natječaja za popunjavanje radnih mjesta u AP

Vojvodini i jedinicama lokalne samouprave iz 2016. godine, donositelj propisa odredio način kako da se vodi računa o razmjernoj zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina, kao i u druge dvije uredbe koje se odnose na kriterije za razvrstavanje radnih mjesta.

»Od tada je neophodno ustrojbenim aktima obuhvatiti (na onim radnim mjestima koja podrazumijevaju neposrednu usmenu i pisanu komunikaciju s građanima) i poseban uvjet poznavanja jezika i pisma nacionalnih manjina, a isti uvjet se ponavlja i u tekstu natječaja za određeno radno mjesto. Osim toga, ako postoji potreba za zaposlenjem pripadnika nacionalnih manjina koji su nedostavno zastupljeni među zaposlenima, u oglasu se posebno navodi da te nacionalne manjine imaju prednost kod izbora u slučaju jednake ocjene kandidata. Uredba propisuje i kada postoji potreba za zapošljavanjem pripadnika određene nacionalne manjine: potreba proistječe iz omjera broja

Sjedišta Pokrajinske vlade i Skupštine AP Vojvodine

zaposlenih koji su se očitovali kao pripadnici manjine temeljem podataka iz registra zaposlenih u javnoj upravi sukladno zakonu i zastupljenosti u stanovništvu na teritoriju Autonomne Pokrajine, jedinice lokalne samouprave, odnosno gradske općine, pod uvjetom da se o nacionalnoj pripadnosti izjasnilo 30% zaposlenih u Autonomnoj Pokrajini«, zaključuje Vukašinović.

Za svijetli primjer ostvarivanja prava na službenu uporabu manjinskih jezika smatra se djelovanje Prevoditeljske službe pokrajinske administracije, koja također ustrojbeno pripada Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. I ova služba, njezin dio koji se bavi prevodenjem s hrvatskog i na hrvatski jezik (zove se Skupina za hrvatski jezik u Odjelu za lektoriranje i hrvatski jezik), uskoro slavi mali jubilej svojeg rada – deset godina izdavanja prvog broja *Službenog lista* AP Vojvodine na hrvatskom jeziku, koji je objavljen 28. siječnja 2010. godine.

Marko Tucakov

Predsjedanje Hrvatske Vijećem EU u 2020.

Hrvatska na čelu Europe

Rotirajuće predsjedanje Vijećem EU Hrvatska, koja je postala članica Unije 2013., preuzela je od Finske i predat će ga posljednjeg dana lipnja Njemačkoj * Hrvatsko predsjedanje slijedit će rad finskog, uzimajući u obzir prioritete Strateške agende 2019. – 2024. * Strateška agenda pokriva građanske slobode, razvoj snažne ekonomske baze, izgradnju klimatski neutralne, zelene, poštene i socijalne Europe i promociju europskih interesa i vrijednosti na globalnom nivou * Snažna Europa u svijetu punom izazova, slogan je koji je Hrvatska izabrala za predsjedanje Vijećem EU-a

S prvim minutama siječnja 2020. godine Hrvatska je preuzela šestomjesečno rotirajuće predsjedništvo Vijećem Europske unije, šest i pol godina nakon što je postala članicom Europske unije. Početak predsjedanja službeno je obilježen 9. siječnja, dolaskom povjerenika Europske komisije u Zagreb na čelu s predsjednicom **Ursulom von der Leyen** i koncertom u Hrvatskom narodnom kazalištu. Za potrebe predsjedanja, koje će se odvijati od siječnja do 30. lipnja ove godine, uređen je do sada nedovršeni dio Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koji će biti središte hrvatskog vođenja EU. Međunarodno otvaranje hrvatskog predsjedanja bit će 15. siječnja koncertom u Bruxellesu, na dan međunarodnog priznanja Hrvatske i mirne reintegracije Podunavlja. Predsjedanje je prigoda da se Hrvatska predstavi u što boljem svjetlu europskoj javnosti te da se domaća javnost senzibilizira za europske teme, a slogan koji je Hrvatska izabrala za predsjedanje Vijećem EU glasi: »Snažna Europa u svijetu punom izazova«. Šestomjesečni program predsjedanja utemeljen je

na četiri prioritetna područja: Europa koja se razvija; Europa koja povezuje; Europa koja štiti i Europa koja je utjecajna. Tijekom hrvatskog predsjedanja bit će održano oko 1.400 sastanaka na raznim razinama, većinom u Bruxellesu. Sastanci na ministarskoj razini u travnju i lipnju bit će u Luxembourg, dok će se u Hrvatskoj održati ukupno 161 događaj, od čega dvije trećine u Zagrebu. Najvažniji među njima i vrhunac predsjedanja bit će neformalni sastanak na vrhu EU-a i zapadnog Balkana 7. svibnja u Zagrebu. Osam neformalnih sastanaka Vijeća EU-a bit će u Zagrebu, tri u Splitu i jedan u Opatiji. Predviđeno je i devet ministarskih konferencija od kojih će pet biti u Zagrebu, a četiri izvan njega.

Institucionalna kreacija Unije

Vijeće Europske unije jedno je od dva najvažnija zakonodavna tijela EU-a, koje čine ministri u vladama država članica. O strukturi i ulozi ovoga vijeća razgovarali smo s politologom i

međunarodnim tajnikom Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Darkom Baštovanovićem**.

»Kada govorimo o zakonodavnom okviru Europske unije, onda je važno napraviti pregled svih njezinih najvažnijih institucija koje tvore njezinu birokraciju, naravno nikako u negativnome smislu, koje osiguravaju funkcioniranje jednog velikog međunarodnog i nadnacionalnog projekta. Ovo je veoma važno, jer institucionalni dizajn Unije nije jednak klasičnim institucionalnim uređenjima država gdje se najjednostavnija razdioba vrši na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Odmah na početku istaknimo – EU nije država niti je ona ikada takvom bila zamišljena. Ona je prije svega jedan veliki mirovni projekt, stvoren radi osiguravanja dugotrajnoga i konačnoga mira na tlu europskoga kontinenta i kao takva ona je zahtijevala institucije zajedničkoga upravljanja i podjele ovlasti. Vi ste dobro istaknuli – Vijeće Europe jest jedno od najvažnijih tijela unutar institucionalne kreacije Unije, ali ono se nalazi zajedno u četverokutu s Europskim parlamentom, Europskom komisijom i Sudom pravde, dok pojedini autori ovoj četvorci dodaju i Europski revizorski sud i čitav sustav savjetodavnih tijela odnosno različitih komiteta, kao *Simon Hix* recimo ili *Miroslav Prokopijević*. Svaka od ovih institucija ima svoje specifične nadležnosti i odgovornost za odgovarajuće funkcioniranje i opravdano je potpuno da se Vijeće pozicionira na prvome mjestu, jer u ovakvom ustroju Unije ono je tijelo koje u sebi vrši fuziju i zakonodavne i izvršne vlasti gdje Parlament i Komisija, vlada EU, često znaju igrati sporednu ulogu, a što nerijetko dovodi i do optuživanja same Unije za demokratski deficit«, kaže Baštovanović i ističe kako je Vijeće tijelo država članica u koje ulaze politički čimbenici s državnih razina.

»Vijeće zapravo i jest to koje štiti i zastupa interese država članica, dok Parlament zastupa građane, a Komisija interese Unije. Dakle, Vijeće ostaje glavnim čuvarom interesa država članica. No, važno je istaći da ovakav institucionalni ustroj EU pokazuje svoju funkcionalnost. Značaj Vijeća se svakako ogleda u činjenici da je ono tijelo koje po *Mastrihtskom ugovoru* u svojim nadležnostima ima, pored vanjskopoličkog djelovanja, i kreiranje općih pravaca razvoja Unije, a k tome još treba pridodati i ekonomske politike EU koje je dobio s odredbama *Amsterdamskoga ugovora*. Dakle, Vijeće je ključni, da tako kolokvijalno kažemo, institucionalni igrač kada je u pitanju sam proces integracije, ali to ne znači da ostala tijela imanju manju ulogu, jer jednostavno ono oslikava i činjenično stanje da se pojedine odluke koje druga tijela ne postignu ostaju Vijeću da ih ono rješava.«

Značajni međunarodni procesi

Hrvatsko predsjedanje dolazi na samom početku novog institucionalnog i zakonodavnog ciklusa Unije, započetog formiranjem novog sastava europskih institucija. Kao najvažnije zadaće koje stoje pred Unijom sljedećih mjeseci jesu dogovor o sedmogodišnjem proračunu, sporazum o budućim odnosima s Velikom Britanijom, Konferencija o budućnosti Europe, zakonodavni okvir za borbu protiv klimatskih promjena. Hrvatska Vlada je 27. prosinca donijela detaljan i temeljit program predsjedanja Vijećem Europske unije. Osim četiri krovna prioriteta, u programu hrvatskog predsjedanja razrađeni su i prioriteti za svih deset konfiguracija Vijeća EU-a. U sklopu prvog

prioriteta – Europa koja se razvija, hrvatsko će se predsjedništvo »zalagati za ujednačen, održiv i uključiv rast Unije koji uzima u obzir posebnosti i potrebe svih država članica, njihovih regija i građana«, stoji u programu.

O značaju predsjedanja Darko Baštovanović kaže kako se i na ovaj način potvrđuje značaj Hrvatske, kako u međunarodnim odnosima tako i Hrvatske kao demokratske zemlje s razvijenim demokratskim praksama posvećene međunarodnim procesima i na koncu, iako najmlađe članice EU, jednako punopravne.

»Dopustite mi da napravim i osvrt na različite napise u pojedinim medijima gdje se položaj i utjecaj Hrvatske kao članice EU često dovodio u pitanje te njezina sposobnost za vođenjem određenih procesa, jer ovo predsjedanje upravo pokazuje sasvim suprotno, a to je da Hrvatska posjeduje sve kapacitete da u određenom razdoblju bude koordinatorom značajnih međunarodnih procesa i da je kao takva prepoznata od drugih članica velike europske obitelji. Mislim da su i politički čimbenici u samoj Hrvatskoj pokazali dosta euforije oko predsjedanja te naglasili brojne benefite koje će ono donijeti.«

Predstojnik Ureda predsjednika Vlade **Zvonimir Frka Petešić** izjavio je u povodu početka hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije da to predstavlja veliku čast i odgovornost za Hrvatsku, kao i priliku da ona još jače afirmira svoj identitet, kulturu i suverenitet.

Šestomjesečni mandat može izgledati kao prekratko razdoblje da bi se postigla stvarna dostignuća i promjene nacionalnog interesa Hrvatske, s čim se u razgovoru slaže i Baštovanović.

»Da, rokovi se uistinu mogu učiniti prekratkim i tu osobno nemam neke velike dvojbe. No, ne treba biti niti veliki skeptik kada su ovakvi procesi u pitanju. Ne zaboravimo da je Hrvatska kao članica svakako dionicom sveukupnih kreiranja politika unutar Unije. Od svog pristupanja Uniji Hrvatska ima svoje političke djelatnike koji djeluju u europskim institucijama i to *in continuum*. Kada je, pak, u pitanju nacionalni interes, smatram da je Hrvatska očitovala svoj krucijalni interes kada je velike resurse uložila upravo kako bi postala dijelom velike europske obitelji i to realizirala. Nakon toga moramo u vidu imati da u njezinim institucijama – Unije, postoje politički djelatnici koji neumorno brane hrvatske interese, kao što je to slučaj s hrvatskim zastupnicima u Parlamentu ili recimo **Dubravkom Šuicom** koja je zauzela visoko mjesto u Komisiji, a prije toga je bila jednom od najaktivnijih zastupnica s ogromnim poznavanjem procedura i institucionalnih procesa Unije. Dakle, ako se vratimo na rokove, oni se mogu učiniti kratkim, ali nesumnjivo je da kontinuitet postoji te da se on neće značajnije smanjivati i nakon prestanka hrvatskoga predsjedanja«, kaže Baštovanović i na koncu naglašava jednu točku koja je istaknuta u dokumentu, a koja predstavlja samo središte europskih vrijednota: ljudska i manjinska prava.

»Veoma je važno da u vrijeme kada sve više narasta euroskepsa i kada brojni glasovi s margine dovode u pitanje europske vrijednote, ponovno dolazi do očitovanja posvećenosti vrijednotama kao što su ljudska i manjinska prava bez kojih se Unija ne bi mogla zamisliti. Istovremeno, i naglašavanje socijalnih aspekata djelovanja ponovno pokazuje da se radi o jednome projektu koji je u svojoj biti više nego human i da politički čimbenici žele aktivnosti realizirati na način koji je blizak građanima Unije.«

Z. Sarić

*Čini mi se da velika većina naših vjernika u Vojvodini pasivno sudjeluje u životu Crkve, dok relativno mali dio to čini aktivno * Kršćani su pozvani preobražavati zajednicu i kulturu u kojoj žive, a ne obratno * Nijedan politički vođa ili sustav ne smije prodrijeti u sveti hram Božji*

Dr. don Goran Jovičić, subotički svećenik i profesor na službi u SAD-u

Volontiranje i velika aktivnost – glavne odlike katolika Zapada

Intervju vodio: Marko Tucakov

Goran Jovičić svećenik je Subotičke biskupije, rođen je od oca **Milenka** i majke **Gizelle** rođ. **Losonc** u Subotici 1979. godine. Nakon završenog *Paulinuma* upisao je studij filozofije, a zatim i teologije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, nakon čega je zaređen za svećenika 2004. godine. Iduće četiri godine bio je kapelan i vjeroučitelj u Novom Sadu, Senti i Subotici. Ipak, želja za akademskim bogoslovskim usavršavanjem odvela ga je u Beč, gdje je na Katoličko-teološkom fakultetu bečkog Sveučilišta doktorirao 2013. godine. Tijekom boravka u Beču bio je kapelan u župi sv. Otmara u Moedlingu, od 2009. do 2011. tutor velebne bečke katedrale, a iduće dvije godine tutor katedrale u Bečkom Novom Mjestu. Na poziv mađarske i podunavsko-njemačke zajednice u Los Angelesu, i uz dozvolu biskupa, naredne četiri godine proveo je u Nadbiskupiji Los Angeles kao kapelan i župnik, služeći hrvatskoj, mađarskoj, njemačkoj, talijanskoj i američko-katoličkoj

zajednici, te u pastoralu zatvorenika i beskućnika. Od 2014. do 2016. studirao je crkveno pravo u Washingtonu i dobio stupanj licencijata. Od 2016. do 2017. studirao je crkveno pravo na Katoličkom fakultetu *Pázmány Péter* u Budimpešti i postigao stupanj licencijata, a od 2017. je na doktorskim studijama crkvenoga prava na istom fakultetu. Crkveno pravo je predavao u Erfurtu i Wuerzburgu u Njemačkoj, a kao crkveni pravnik djelovao je u crkvenim sudovima u Los Angelesu i Erfurtu. Trenutačno je profesor dogmatske teologije na Sveučilištu *Svetoga Patrika* u Menlo Parku u Kaliforniji. Polja znanstvenoga rada i teme koje obrađuje u znanstvenim radnjama su: crkveno pravo, dogmatska teologija (sakramentalna teologija i ekleziologija), diplomacija Svete Stolicе te odnosi Crkve i države. Bogata profesorska karijera i različita pastoralna djelovanja s obje strane Atlantika čine don Gorana dragocjenim sugovornikom našega lista. S njim smo razgovarali uoči Božića, želeći saznati kako iz akademske i pastoral-

ne perspektive gleda na dinamiku Crkve i društva u državama i zajednicama u kojima je bio i u kojima je sada na službi.

Do sada su Vas pastoralne potrebe i nastojanja za produbljivanjem teološke naobrazbe odvele prvo u Austriju, blisku srednjoeuropsku zemlju, u kojoj je kršćanstvo uko-riječeno još od II. stoljeća i koja se smatra tradicionalno ka-toličkom. Ipak, od skoro 90% stanovništva Austrije koji su se izjašnjavali katolicima prije 70 godina, danas je taj udio 57%. Što su uzroci tome?

Kao i u većini zapadnoeuropskih država, tako i u Austriji, šezde-setih i sedamdesetih godina XX. stoljeća došlo je do velikih pro-mjena u prakticiranju vjere. Vrlo je čudno da promjene koje su se dogodile u Crkvi za vrijeme II. vatikanskog sabora nisu doprinijele brojčanom rastu katolika na Zapadu, kako u Europi tako i u SAD-u, nego su, na žalost, katoličke zajednice postale brojčano osiroma-šene, a prilično veliki broj svećenika, redovnika i redovnica napu-stio je svoje zvanje i službu. Čini mi se da su glavni uzroci s jedne strane sekularizacija u doba seksualne revolucije, koja je zahvatila Ameriku i cijelu zapadnu Europu i, s druge, socijalistički i liberalni politički sustavi, koji su se htjeli riješiti Boga u društvu. Taj duh je za-hvatio i Austriju, posebno velike gradove kao što je Beč. Kao daljnji uzrok u pomanjkanju katolika u Austriji naveo bih i trend relativno kasnog odlučivanja za planiranje obitelji kod mladih u posljednjih nekoliko desetljeća. Obitelji često imaju samo jedno dijete, ili se, pak mladi boje dugoročne veze. Dodatni čimbenici su veliki broj gostujućih radnika, među kojima su brojni ljudi islamske vjerois-povijesti, pa i pravoslavne vjere.

Svi koji smo boravili u Austriji primijetili smo da je raspe-lo prisutno na doslovno svakom javnom mjestu. Slično je i sa zavjetnim kipovima svetaca, ili pak njihovim likovnim prikazima. Pojasnite nam tu privrženost Austrijanaca javnom isticanju raspela: ima li ono više od tradicijskoga značenja i što nama, koji se također smatramo baštincima Kristove vje-re, može poručiti?

Raspelo i slike svetaca su znakovi katoličke i pravoslavne vjere, te naše kulture. Vjerujem kako privrženost Austrijanaca kršćanskim simbolima odaje tajnu kršćanske vjere koja se živi, kako ste i Vi re-kli, u kontinuitetu od II. stoljeća na tim prostorima. Bez obzira na to što su za neke Austrijance to samo simboli njihove tradicije i kultu-re, vjerujem čvrsto kako će zapadna i istočna Europa, nakon stolje-ća duhovne krize, bilo poradi sekularizacije ili komunizma, ponov-no otkriti svoje kršćanske korijene i dobiti novi zalet žive vjere koji jedino može preobraziti naše društvo u civilizaciju vjere i ljubavi.

Jeste li pastoralno djelovali u zajednicama u kojima žive i naši sunarodnjaci u Austriji? Kako je uopće institucional-no organizirana pastoralna skrb za Hrvate katolike u biskupi-jama u Austriji, te ima li u tim skupinama i Hrvata podrijetlom iz Vojvodine s kojima ste se susretali?

Pored doktorskog studija teologije, službovao sam i u austrij-skim župama, te u katedrali sv. Stjepana u Beču. U to vrijeme nisam se bavio isključivo hrvatskom inozemnom pastvom, koju vode naši franjevci zagrebačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Beču am Hof, nego sam indirektno služio našim sunarodnjacima u austrij-skim župama i katedrali, bilo služeći svete mise, ispovijedajući ili posjećujući obitelji i bolesne.

Austrijski porezni sustav omogućava svakoj vjerskoj za-jednici da prikuplja sredstva od svojih članova u visini od 1,1% njihove zarade. Time se, u slučaju katolika, financiraju

potrebe Crkve, i to ne samo u Austriji nego i širom svijeta. Je li moguće postići stabilno financiranje vremenitih potreba Ka-toličke Crkve na taj način i u našim krajevima?

Uzdržavanje crkvenih zgrada i svećenika, te pomoć potrebitih je dio naše kršćanske obveze; tako je bilo i u prvim kršćanskim zajednicama. U današnje vrijeme postoje različiti sustavi, primje-ricu u Austriji, Njemačkoj, Italiji ili Americi, gdje država podržava taj projekt. U većini drugih država, kao i kod nas, vjernici dobro-voljno pomažu potrebe Crkve. Prednost prvog sustava je da teret uzdržavanja Crkve ne pada samo na one darežljive vjernike nego se raspoređuje na sve vjernike, već prema njihovim primanjima. Mislim da bi ovaj sustav mogao dobro funkcionirati u našoj zemlji, no to pitanje ovisi o odnosu države i crkvi u njoj.

Koje su glavne razlike u društvenom angažiranju katolika u Srbiji, Austriji i SAD-u? Koji su lekcije koje mi, katolici u Vojvodini, trebamo učiti od naše braće u ove dvije zemlje kada je u pitanju društveni angažman?

Volontiranje i veća aktivnost vjernika je poznata u Austriji i SAD-u. Čini mi se da velika većina naših vjernika u Vojvodini pasivno su-djeluje u životu Crkve, dok relativno mali dio to čini aktivno. Postoji toliko područja u Crkvi u kojima vjernici mogu pomoći u evange-lizaciji i karitativnom služenju potrebitih. Ratne posljedice i korup-cija su, naime, doveli našu zemlju do prosjačkog štapa. Toliko ljudi nema ni najpotrebnija sredstva za dostojni život, a zdravstvena njega je također vrlo ograničena. Katolička i Pravoslavna crkva bi, uz pomoć države, mogle odigrati važnu ulogu u duhovnom rastu i materijalnom napretku naše zemlje.

Opišite nam shvaćanje zajednice vjernika – Crkve kod prosječnoga katolika u dijelovima SAD-a u kojima ste bo-ravili. Ima li etničko podrijetlo Amerikanaca utjecaja na vjer-sku praksu i da li nazivi kao »afroamerički katolici« ili »azijsko-pacifički katolici« znači da je za ove skupine planiran i organi-ziran poseban pastoral u američkim biskupijama?

Etničke zajednice još postoje u Sjevernoj Americi – one su po-dijeljene prema jeziku, ne prema rasi. To je slučaj i s hrvatskom i mađarskom inozemnom pastvom. Međutim, mnoge nekad vrlo aktivne župe u inozemnoj pastvi, nakon što je više generacija proš-lo od prvih doseljenika, smanjile su se jer su vjernici otišli u potrazi za izobrazbom ili poslom u druge gradove ili čak druge dijelove Amerike. Bez obzira na sve to, važno je za naše ljude da imaju du-hovnu skrb na njihovom jeziku, gdje također mogu njegovati svo-ju kulturu i običaje. Mnogi naši vjernici sudjeluju u životu i svojih američkih župa, jer u njihovoj blizini nemaju »nacionalnu« župu.

Duboki trag u američkom društvu ostavljaju katoličke škole i sveučilišta. U čemu se ogleda razlika između ka-toličkog i svjetovnog sustava školstva? Jesu li kurikulumi isti, odnosno jesu li se katolička učilišta uspjela izboriti za domi-nantno katolička moralna načela u obrazovanju o temama kod kojih građanska etika i katolički moral nemaju ista pola-žišta, primjerice genderizam, abortus i pitanja rastavljenih i nanovo civilno vjenčanih parova?

Vrlo dobro i složeno pitanje. Katoličke škole, sveučilišta i bolni-ce ostavljaju duboki trag u američkom društvu još od vremena kada su se katolici počeli doseljavati u Ameriku. Doista, ne znam što bi se dogodilo kad bi Crkva zatvorila sve svoje škole, sveučili-sta i bolnice. Mislim da bi se američko društvo našlo u velikoj krizi. Primjera radi, mnoge župe (ne samo biskupije) imaju osnovne i/ili srednje škole, kao što je slučaj u nadbiskupijama San Francisco i

Los Angeles, gdje sam bio na službi. Općenito rečeno, kurikulumi nisu isti. Kršćanske vrijednosti i kvaliteta školstva su vrlo cijenjeni u Americi, ne samo od katolika nego i od protestanata i pripadnika drugih religija. Što se tiče genderizma i drugih ideologija koje nisu komplementarne s učenjem Crkve, postoje, na žalost, razlike i u samim školama koje su pod okriljem Crkve ili redovničkih zajednica i župa. Jedan dobar dio katoličkih škola i sveučilišta nastoji prenijeti očuvanu poruku Svetog pisma i Crkve u svakidašnji život učenika i studenata. Na žalost, s druge strane, postoje škole i sveučilišta u koje su se uvukle suvremene liberalne ideologije koje radi kompromisa sa suvremenim svijetom nisu u mogućnosti prenijeti prave katoličke vrijednosti. Biskupi su u tom slučaju pozvani usmjeriti ih na pravi put.

Koje su glavne sličnosti, a koje razlike, između prosječnog katolika u Subotici, Novom Sadu, Beču i Los Angelesu kada je u pitanju pogled na pokret ekumenizma i sudjelovanje u njemu?

Mislim da mi u Vojvodini možemo biti ponosni na pokret ekumenizma, jer mi ovdje živimo jedni pored drugih stoljećima u miru i poštovanju; mnogo je miješanih brakova, i ja sam jedan od plodova takvog braka. Taj mir i poštovanje nam je, na žalost, bio uzet u vremenima Domovinskog i II. svjetskog rata od političkih vođa i ideologija koji su ostavili rane i tragove na mnogim ljudima. Nije dan politički vođa ili sustav ne smije prodrijeti u sveti hram Božji. Kršćanske crkve su pozvane biti poslušne u prvom redu Kristu, Glavi i Pastiru Crkve. Toliko toga spaja Katoličku i Pravoslavnu crkvu: Sveto pismo, Sveta tradicija i apostolski oci, sveti sakramenti, osobito Presveta euharistija i sakrament svećeništva te apostolska sukcesija. Krajnje je vrijeme da ozbiljno shvatimo poruku našeg Spasitelja Isusa Krista da budemo jedno! Neka nas On vodi putem jedinstva i poštovanja!

Imate iskustva i u pastoralu zatvorenika i beskućnika. Kako prenijeti sigurnost vjere u Božju ljubav dvjema ovako drastično rubnim skupinama ljudi? Približite nam stvarni život beskućnika u Americi.

Rad sa zatvorenicima u federalnom zatvoru u Los Angelesu, gdje sam djelovao kao svećenik-volonter, ostavio je duboki trag u mojoj službi. Rekao bih da je to bilo najbogatije iskustvo u mom svećeničkom životu, u prvom redu radi toga što sam bio svjedokom Božje milosti koja je potaknula neke zatvorenike na potpuno obraćenje. Nikad neću zaboraviti njihove suze i transformaciju kad im se Krist, u Božjoj riječi i Presvetoj euharistiji, preko svećenika, približio na vrlo stvaran način te ih potaknuo na sakrament pomirenja. Pastoral beskućnika nije ni malo jednostavan, jer je u mnogim slučajevima mentalna bolest uzrok beskućništvu. Los Angeles je »omiljena destinacija« beskućnika SAD-a zbog blage klime. Mnogi beskućnici s Istočne obale dođu za vrijeme zime u Kaliforniju. Među beskućnicima dobar dio su američki ratni veterani, koji su upravo zbog posljedica psihijatrijskih bolesti ostali na ulici, jer je broj institucija za liječenje mentalnih bolesti prije dvadesetak godina drastično smanjen. Ljudi s kriminalnom prošlošću se često nađu na ulici, jer teško nalaze posao. Nije neuobičajeno da se ljudi koji su ostali bez posla, ili zbog kredita koji ne mogu vratiti, nađu na ulici. Kao svećeniku, moja nakana nije bila ulaziti u sve te razloge, a još manje nekoga pozivati na red. Moja nakana je bila približiti zatvorenicima i beskućnicima Krista, jer su mu zatvorenici i beskućnici posebno na srcu. I On je, naime, bio osuđen kao jedan od razbojnika, i za Njega nije bilo mjesta u svratištu, nego u štali.

Je li zemlja u kojoj sada djelujete zaista »glavni osumnjičeni« za posljedice komercijalizacije slavlja Isusova rođenja, ili smo »glavni krivci« mi koji mislimo da je taj nusproizvod potrošačkog društva neizbježan?

Komercijalizacija Božića je tužna stvarnost u Americi, koja se širi i na druge dijelove svijeta. Ipak, kršćani, osobito katolici, više ili manje nastoje se oduprijeti sekularnom shvaćanju Božića, koji je za mnoge biznise vrlo unosan posao. Čini se kao da je komercijalizacija Božića dapače poželjna, dok religiji nema mjesta u društvu, kao što nema mjesta za Krista. Glavni uzrok tome je politička korektnost. U adventskim propovijedima nastojao sam potaknuti vjernike da, unatoč sekularnom okruženju, ne zaborave glavni uzrok naše radosti i našeg slavlja, a to je rođenje Kristovo i Njegovo utjelovljenje radi našeg spasenja. Božić je oduzet kršćanima, kao što je Djed Božićnjak oduzet svetom Nikoli. Kršćani su pozvani preobražavati zajednicu i kulturu u kojoj žive, a ne obratno. Zato mi vjernici slavimo Krista i Njegov dolazak na sam Božić i u Božićnoj osmini, kad ga se komercijala više ni ne sjeća.

Koji razlozi opredjeljuju Amerikance da studiraju teologiju? Što Vas najviše motivira u Vašem profesorskom radu?

Duhovni poziv, evangelizacija, crkvena služba i akademski interesi. Međutim, u Bogosloviji *Svetoga Patrika*, gdje predajem, imamo samo nutarnje studente, koji žele postati svećenici. Akademski rad, formacija i duhovni život su tri nerazdvojiva temelja svećeničke formacije. Velika mi je čast i zadovoljstvo biti uključen u formaciju bogoslova. Moja najveća radost i ispunjenost je ako im, osim prenošenja znanja, pomognem da se oduševe za Krista i Njegovu Crkvu.

Jeste li, i u kojim prilikama, u mjestima gdje ste živjeli i radili, susretali vojvođanske Hrvate? Kako »diše« ovdašnja emigracija u Austriji, odnosno u SAD-u?

U Austriji i Kaliforniji nisam imao prigodu susresti mnogo naših vojvođanskih Hrvata, ali mi je bilo drago kad su se takvi susreti dogodili. Inozemna pastva je vrlo značajan vid pastoralne brige, jer pomaže našim ljudima da se lakše snađu u tuđini, te da dobiju duhovnu brigu na svom jeziku i sačuvaju svoj nacionalni i kulturni identitet. Za vrijeme službe u Los Angelesu služio sam u njemačko-mađarskoj župi sv. Stjepana Kralja, u kojoj se nalazi prilično velika zajednica podunavskih Nijemaca koji su bili protjerani s naših prostora koncem II. svjetskog rata. I među njima sam se osjećao kao doma. Vrlo sam sretan što sam bio u mogućnosti dati duhovni doprinos toj zajednici i ljudima, koji su teška srca morali napustiti naše krajeve. Bio sam svjedok njihove boli. Pitanje podunavskih Nijemaca i njihova tragedija bi se morali riješiti, kako na vojvođanskoj tako i državnoj razini. Samo ako pogledamo istini i pravdi u oči, možemo se nadati boljoj budućnosti i napretku naše zemlje, a to se odnosi i na sva druga neriješena pitanja i tragedije XX. stoljeća u Vojvodini.

Jeste li u Americi »na privremenom radu«? Koliko se često vraćate u Suboticu?

U Suboticu se vraćam barem jedanput godišnje posjetiti moju obitelj i iskazati poštovanje mom ordinariju, subotičkom biskupu dr. **Ivanu Péntzesu**, koji je sve ove godine bio uz mene kao pravi otac. Čvrsto vjerujem da Bog vodi moj život i da me je Božja providnost vodila svih ovih godina kroz različita pastoralna iskustva i akademsko usavršavanje u Europi i Americi, jer da sam i htio ne bih sve to mogao isplanirati. Milošću Božjom ostajem i dalje otvoren Božjoj volji i potrebama Crkve i naše biskupije.

VELEPOSLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U REPUBLICI SRBIJI
 GENERALNI KONZULAT REPUBLIKE HRVATSKE U SUBOTICI
 HRVATSKO NACIONALNO VIJEĆE U REPUBLICI SRBIJI

Pozivaju na

KONCERT

ZAGREBAČKOG KVARTETA

POVODOM OBILJEŽAVANJA POČETKA HRVATSKOG PREDSEDANJA VIJEĆEM
 EUROPSKE UNIJE

u subotičkoj Sinagogi dana 19. siječnja 2020. godine

Republika
 Hrvatska
 Ministarstvo
 kulture
 Republic
 of Croatia
 Ministry
 of Culture

FERAVINO

1804

nexe

Hrvatski kulturni centar

"Bunjevačko kolo"

u povodu 50. obljetnice od osnutka Centra
 priređuje tribinu

"Kako je nastalo Bunjevačko kolo"

18. siječnja u 18 sati,

u HKC "Bunjevačko kolo" (Subotica, Preradovićeva 4)

O ovoj temi svjedočit će:

1. Naco Zelić
2. Grgo Bačlija
3. Bela Ivković
4. Ružica Šimić

U okviru večeri bit će prikazan
 film Zvonimira Sudarevića

snimljen o 30. obljetnici od osnutka Bunjevačkog
 kola.

U kulturnom dijelu programa sudjelovati će:

književno teatarski kružok "Bunjevačko kolo"
 s poetskim prikazom "Avaške godine",
 po istoimenom djelu Milovana Mikovića

i

pjevačka skupina "Prelje" – HKC "Bunjevačko
 kolo"

Rasadnik bez vrtlara

Kada je u jesen opalo lišće, uz put iz Subotice ka Paliću opet se ukazala lijepa zgrada (vjerojatno iz međuratnog razdoblja) koju je u prošlosti okruživao njegovani vrt. To je (bio) rasadnik. Ono lijepo cvijeće i planski sadene mladice, u međuvremenu je obraslo šiblje i zelenilo koje bez odgovarajuće njege raste po svo- me. Sve je zapušteno. Još stoji stara tabla nad ulazom iznad kapije s natpisom »Rasadnik« i starim brojevima telefona. Na zgradi naziv ulice: Ulica mira.

Malo je podataka o ovoj zanimljivoj oazi zelenila, vrijednoj dodatnih istraživanja zbog ljepote i ugodnog osjećaja koji pruža uz biciklističku stazu ka Paliću. Čak iako vrt nije uređen, godi pogled na veliki prostor u zelenilu, čiji se kraj ni ne nazire s ulaza. Prema podacima iz knjige *Industrija i industrijalci Subotice (1918. – 1941.)* **Stevana Mačkovića, Vladislav Hiršl** (u povijesnim izvorima spominje se i imenom **László Hirsl, Hirsch**; 1894. Auschwitz 1944.), diplomirani vrtlar, držao je rasadnik pored Palićkog puta od 1933. godine. Odlikovan je za unaprjeđenje poljoprivrede. Supruga mu je bila **Marga Ingus** iz poznate zemljoposjedničke vinogradarske obitelji. Tu se proizvodio uglavnom lozni rasad, a nešto manje voćne sadnice. Kao suvlasnik, a potom i vlasnik se od 1939. godine javlja poznati subotički industrijalac **Vilim Conen Jakobčić**, kojem je rasadnik bio tek dio velike imovine (poduzeća, zgrade, kuće, zemljišta). Nakon Drugog svjetskog rata obitelji Conen je oduzeta sva imovina. Nasljednici su još u procesu restitucije.

Planiramo, planiramo, planiramo?

U prošlom broju HR već sam izložio tezu: »Planirati se mora«, no tvrdio sam da je najnovija »državna petoljetka« u suštini »plan bez odgovarajućeg planskog dokumenta!«, što je samo djelomično istinito. Naime, u *Službenom glasniku RS*, broj 88/2010, objavljen je Zakon o Prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020 godine (PPRS), koji je tadašnja republička Skupština i usvojila, što znači da ove godine službeno još važi. Zakon ima tekstualni i grafički dio, sam plan je izradila Republička agencija za prostorno planiranje, a naručilac planiranja bilo je Ministarstvo životnog okoliša, rudarstva i prostornog planiranja. Rukovoditelj izrade plana bio je prof. dr. **Borislav Stojkov**.

Ovaj PPRS prvi ozbiljan »napad« doživio je 2012. godine za vrijeme koalicijske Vlade SNS-a i SPS-a od strane tadašnjeg ministra Ministarstva životnog okoliša, rudarstva i prostornog planiranja, koji je bio po struci prostorni planer, magistrirao je i doktorirao u Skoplju, ali po »zlim jezicima« ministarsku fotelju je dobio zahvaljujući kćeri, koja se udala za mlađeg sina tadašnjeg predsjednika Republike i SNS-a. Naime, on je promovirao ideju i dao je nalog za izradu »Plana o izgradnji plovnog kanala Dunav – Morava – Vardar – Egejsko more«. Tu ideju je podržao i tadašnji aktualni predsjednik Republike. Njegova ideja nije oduševila stručnu javnost koja ju je smatrala »besmislenom i neopravdanom«, ali izgleda ni političare, te je on iduće godine smijenjen i poslan 30. rujna 2013. godine kao veleposlanik u Kinu. Njegovo ministarstvo je ukinuto 2014. godine, za vrijeme Vlade kada je naš sadašnji predsjednik Republike bio premijer. Naravno, ukinuta je i Agencija za prostorno planiranje, čiji su kadrovi raspoređeni u novoformirano Ministarstvo za građevinarstvo, promet i infrastrukturu, a po mišljenju prof. Stojkova »time je profesija prostornog planiranja još uvijek živa, prebačena u čelični zagrljalj državne administracije, bez mogućnosti razvoja, unaprjeđenja i suradnje s europskim institucijama«. Možda je i ovo razlog što zasad nikakav PPRS nije izrađen, niti je njegova izrada ili dopuna najavljena.

Kratka povijest republičkih planova

Izrada prvog Prostornog plana Republike Srbije započeta je sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Zahvaljujući tome što sam bio izabrao predmet urbanistički plan, moj profesor **Vladimir Bjelikov**, koji je radio na tom planu, ubacio me je u »crtačku ekipu« u Republičkom zavodu za komunalno planiranje i radio sam na kartama komunalne infrastrukture (vodovod i kanalizacija). Ovaj plan nije nikad završen, čuo sam nekoliko objašnjenja, ali bili su mi neuvjerljivi. Samo da napomenem, tada je već uveliko bio izrađen Prostorni plan AP Vojvodine. Skupština Republike je 19. ožujka 1996. godine usvojila prvi Zakon o prostornom planu RS koji su izradile razne institucije, a nositelj izrade bio je Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, rukovoditelj dr. **Đimitrije Perišić** dipl. geograf. Ovaj plan je obuhvaćao i teritorij južne Pokrajine, a u njegovu izradu sam bio i ja uključen, kao predsjednik Pokrajinskog odbora za urbanizam pri Skupštini AP

Vojvodine (u to vrijeme sam bio pokrajinski zastupnik). Kao Odbor dali smo nekoliko prijedloga izrađivačima PPRS-a, od kojih je nekoliko i ugrađeno u sam plan. Za nas je najvažnije bilo da se i na salašima može dobiti građevinska dozvola, a time i kredit za gradnju poljoprivrednih objekata, kuća, štala, silosa itd. Do tada to nije bio moguće. Ovaj plan je ukinut 2010. godine, kada je donesen drugi, zakonski još važeći PPRS.

Spontani urbanizam

U stručnoj javnosti pod pojmom »spontani urbanizam« zapravo se podrazumijeva »nelegalna izgradnja« ili »gradnja bez građevinske dozvole«. Ova vrsta gradnje »bujno cvjeta« u našoj Republici. Istine radi, postoji i u drugim državama. Nekoliko zakona je donijeto da se ovakva gradnja »legalizira«. Među »rezultate« ovih zakona možemo ubrojiti i to da se teritoriji naselja

Kamo vode suvremeni putovi?

stalno proširuju. Primjera radi, teritorij Slobodnog kraljevskog grada Subotice od 1890. do 2000. godine proširio se 6,89 puta, dok je broj stanovnika porastao samo 2,78 puta (1991. god). Današnje granice grada označene Generalnim planom još su veće, a broj stanovnika još manji. Ovo je također vrsta neplanskog urbanizma. Nasuprot ovome je stvaranje »metropolitenskog centra Republike« u vidu spajanja Beograda i Novog Sada koji se spajaju rječnim, suhozemnim i željezničkim putovima i uz ove putove rastu naselja poput Batajnice, Stare i Nove Pazove, Indije, Srijemskih Karlovaca. Na mnoga pitanja odgovor će dati popis stanovništva, koji se planira za 2021. godinu. Prošle godine je bio tzv. probni popis, čiji cilj je bio testiranje metodologije, a to praktično znači da još ništa ne znamo, niti približno. Zvaničnici tvrde da će izgradnja cesta »privlačiti investicije«, a ove investicije realno privlače i radnike, od kojih će se, primjera radi, izvesti broj »spontano naseliti« blizu novih pogona itd. Dešavanja se ponavljaju. Prostorno planiranje je jedna vrlo kompleksna disciplina, koju iole odgovorna vlast ne bi smjela ignorirati, ali i može – baš je briga za posljedice: bitno je da se grade ceste i komunikacije duže nego u susjedstvu. A, primjerice, što je sa zaštitom okoliša?

Crna točka na novoj cesti

Drugo lice **SUBOTICE**

Naslušali smo se u protekla tri desetljeća jadikovki i uzdaha Subotičana zbog toga što im teretni promet prolazi kroz samo središte grada kao što smo se naslušali i hvalospjeva nositelja aktualne vlasti što su upravo oni učinili ono što sve prethodne nisu. I zaista, bez obzira na božićne i novogodišnje praznike, Halaški put, Preradovićeve, Zagrebačka, pa i Beogradski put odjednom kao da su opustjeli. Dobro, ne baš opustjeli, jer nađe se tu po koja tisuća lokalnih, domaćih i automobila iz Mađarske što svakog vikenda odlaze u »shopping« na *Buvljak*, ali... osim po kojeg lokalnog na spomenutim se prometnicama više ne daju vidjeti strani kamioni. U tom smislu, otvorenje *Y kraka* kod graničnog prijelaza Kelebija 28. prosinca 2019. zaista je velika stvar, ne samo za Subotičane nego i za cijelu državu.

Ono čega se za svih ovih tridsetak godina nismo naslušali svakako su psovke i kletve vozača kamiona valjda od trenutka kada im je poslodavac odredio trasu u kojoj je Subotica bila nezaobilazni grad do odredišta isporuke robe, jer su faktički od graničnog prijelaza Kelebija pa do izlaza iz grada – a to je nekih dobrih dvadesetak kilometara – uz ograničenje brzine morali paziti i na brojne bicikliste, pješake i mnoge druge neoprezne »učesnike u saobraćaju«. Njihove ispovijedi i kritike, a svakako bi bile zanimljive, jednako nisu ulazile u etar kao što ih je odnedavno odnio vjetar.

Ima, međutim, još jedna zanimljiva stvar o kojoj ovih dana ne slušamo, a u perspektivi joj je da će ju lokalni novinari ili ovdašnji

dopisnici gurati pod tepih dokle god se dimna zavjesa uspjeha ove vlasti ne razide. Riječ je, naime, o tome da su otvorenjem *Y kraka* poljoprivrednici kojima je cesta njive presjekla na dva dijela ostali debelo zakinuti. Zaista je nevjerovatno – i po tome ova vlast liči na sve prethodne joj i razlikuje se od svih normalnih – da se u promet pusti cesta u duljini od 24 kilometra, a da pri tome nije riješeno pitanje prilaza vlasnika svojim njivama. Drugim riječima: zbog nedostatka nadvožnjaka poljoprivrednici čije se njive nalaze, recimo, kod Mélykútskog puta moraju svojim strojevima ići po šest-sedam kilometara na sjever (prema granici) ili isto toliko na jug (prema Somborskom putu) kako bi stigli na drugu stranu, udaljenu stotinjak metara.

Za razliku od **Vučića, Pásztora, Kerna, Labana** i drugih opijenih uspjehom *Y kraka*, lokalni poljoprivrednici – baš kao i kamiondžije kroz Suboticu donedavno – svakodnevno iz istog razloga psuju sve po gore navedenom spisku, jer im nije teško zamisliti sliku da će, kada proljetni radovi budu u punom jeku, svakodnevno morati trošiti i vrijeme i gorivo i živce kako bi stigli do svoje parcele. Ponekad možda i po dva-tri puta.

Naravno, nije teško zamisliti niti ovu sliku (ipak smo mi u pitanju): na pogodnom mjestu, tamo gdje uspon nije tako velik, traktor s prikolicom – a zašto ne i kombajn! – izlazi na autocestu i... šokirane vozače, uključujući naravno i kamiondžije, opet tjera na psovke i kletve, jer tko je to još u civiliziranom svijetu vidio da poljoprivredna mehanizacija presijeca promet na međunarodnoj autocesti, ostavljajući ponekad iza svojih kotača i po koji »meter« teške, blatne crnice.

Pisali lokalni i dopisnici prijestolničkih medija ubuduće o tome ili ne, bit će tu još posla. Možda u početku malo više za prometnu policiju, a kasnije se – prije svega zbog svoje »konstantne neriješenosti i životne važnosti« – moguće ovo pitanje poput bumeranga

vratiti onima koji se najviše hvale svojim pothvatom.

»Kakve sve veze ovo ima sa Suboticom kada je izgradnja međunarodnih autocesta državna a ne lokalna stvar?«, zapitat će se možda netko. Ima utoliko što su i Pásztor, kao predsjednik Skupštine Vojvodine i Kern, kao državni tajnik u Ministarstvu građevinarstva, prometa i infrastrukture i Laban, kao gradonačelnik – Subotičani. Kao takvi, za sve ovo vrijeme imali su uvida u projektnu dokumentaciju *Y kraka* i morali su svojim položajem i utjecajem voditi računa o interesima svojih sugrađana-poljoprivrednika. To, međutim, što nisu samo je opće poznata slika njihovih samih i vjerna preslika onih koji su za njih glasali.

Z. R.

Tavankučani dobili novu tržnicu

Testiranje na propuh

Mještani Donjeg Tavankuta jesenas su dobili novu tržnicu, koja je postavljena u središtu ovog sela, ali prodaja na njoj još uvijek nije zaživjela.

Tržnica je izgrađena u skladu s Planom detaljne regulacije Donjeg Tavankuta, koji je usvojen na gradskoj Skupštini, a u sklopu plana uređenja tržnica u seoskim naseljima na području Grada.

Nova tavankutska tržnica raspolaže s osam natkrivenih tezgi, što je dovoljno za postojeći broj prodavača, budući da ih je tijekom ljeta i subotom do desetak, dok se zimi i preko tjedna ta brojka svodi na troje do četvero onih najupornijih.

Na novouređeni prostor dugo se čekalo, međutim mjesecima nakon njegova završetka na tezgrama je u ponudi samo jak propuh, dok se prodavači i dalje nalaze na starom mjestu, odnosno na improviziranoj tržnici smještenoj preko puta ove nove.

Razlog tome je što se čeka na otvorenje tržnice od strane gradskih čelnika, a budući da taj datum još nikako nije poznat, prodavačima ostaje vremena za razmisliti hoće li se uopće seliti, budući da »probni rad« nije nimalo ispunio njihova očekivanja.

Naime, prodavači su jedan dan probno prodavali svoju robu na novoj tržnici, međutim nedostatak odgovarajućeg prilaza tezgrama i nesnosan propuh glavne su primjedbe zbog kojih otvorenje tržnice ne očekuju s oduševljenjem.

Spomenute nedostatke neophodno je riješiti prije otvorenja jer su prodavači prilično nezadovoljni, navodi član Savjeta Mjesne zajednice Tavankut **Tome Vojnić Mijatov**:

»Nova tržnica smještena je pokraj nogometnog stadiona, dakle u samom središtu sela, što je dobra lokacija, ali nadali smo se da će biti u potpunosti natkrivena, kao i da će sa strane biti ograđena. Međutim, natkrivene su samo tezge i dodatno je postavljen zaklon od pleksiglasa, ali samo s južne strane, tako da su tezge i dalje na vjetrometini, što prodavačima jako smeta. Osim toga, nije riješen sanitarni čvor, pa čak ni odgovarajuća česma s vodom, što je na svakoj tržnici neophodno. Prodavači na tržnici ukazuju na te probleme, ali ne žele da im u novinama pominjemo ime.«

Jedna od redovitih prodavačica na tržnici u Tavankutu ističe da ne želi prodavati na novom prostoru ukoliko se problem s propuhom ne riješi:

»Bili smo jedan dan na novoj tržnici i smatram da prostor nije do kraja uređen prema našim potrebama. Imam registrirano poljoprivredno gospodarstvo i ukoliko bude bilo potrebno prodavati voće i povrće od kuće, ali ne želim stajati pola dana na propuhu.«

Osim voća i povrća, na tavankutoj tržnici prodaje se i roba iz Mađarske, kao i odjeća, što znači da je prilaz automobilom do tezge prodavačima itekako bitan. Na novoj je tržnici i to jedno od loših rješenja, jer se radi o prilično skučenom prostoru, kaže prodavačica mađarske robe:

»Budući da imam prilično puno robe koju dovozim u prikolici, važno mi je što mogu autom ući u prostor gdje trenutačno prodajemo. Na novoj tržnici je to nemoguće, a dodatni problem jest neodgovarajući prilaz tržnici i blizina ceste, uslijed čega je istovar robe otežan. Uz propuh i neodgovarajući prilaz, prodavači će preseljenjem na novu tržnicu dobiti i obvezu plaćanja korištenja tezgi, što na prostoru trenutačne tržnice, koji je djelomično u vlasništvu mjesne pekare, a djelomično u vlasništvu Grada, nije bio slučaj.«

Prostor nove tržnice nalazi se u vlasništvu Grada, a njezina djelatnost bit će pod jurisdikcijom Javnog komunalnog poduzeća *Subotičke tržnice*, što automatski podrazumijeva naplatu odgovarajuće naknade za tezge, a nadalje nameće pitanja glede zainteresiranosti prodavača, isplativosti prodaje, legalnosti iste i mnoga druga.

Sudeći prema sadašnjim dojmovima prodavača i mještana Donjeg Tavankuta, nova tržnica i nije bila pun pogodak, a hoće li se ova investicija ipak pokazati kao dobar potez ostaje da se vidi kada konačno bude otvorena.

Marija Matković

Nikad više najavljenih investicija

*Kao najznačajnije projekte gradonačelnik Bogdan Laban istakao je završetak radova i stavljanje u funkciju zgrade Narodnog kazališta, Aqua i Wellness centra na Paliću i zelene fontane u središtu grada * »Mogu shvatiti da su sljedeće godine izbori i da se zbog toga moraju u proračun staviti mnogi projekti koji će biti promovirani u smislu da će se to ostvariti u Subotici, ali to je daleko od realnog«, rekao je Maglai*

S 42 glasa za i 6 protiv vijećnici Skupštine grada Subotice usvojili su proračun za 2020. godinu, koji iznosi 8,3 milijarde dinara. Iako oporba tvrdi da je proračun nerealan za milijardu do milijardu i pol dinara, vlast najavljuje investicijsku godinu.

No, i pored rekordnog proračuna, u pojedinim mjestima nije predviđeno nikakvo ulaganje. Predstojeća godina bez razvojnih projekata koje Grad financira bit će između ostalih i za sela s većinskim hrvatskim stanovništvom – Tavankut, Mala Bosna, Đurđin, Bikovo, Verušić...

Predstave u kazalištu

Čak 28 posto proračuna namijenjeno je kapitalnim projektima, zbog čega ga je gradonačelnik **Bogdan Laban** nazvao razvojnim. Kako kaže, do sada nikada toliki postotak nije bio izdvojen za investicije, a kao najznačajnije projekte istakao je završetak radova i stavljanje u funkciju zgrade Narodnog kazališta, Aqua i Wellness centra na Paliću i zelene fontane u središtu grada.

»Prioriteti su one investicije koje su započete, prvenstveno govorim o Kazalištu, o Aqua i Wellness centru, zatim o zelenoj fontani. Također, i investicije za koje je spremna dokumentacija, odnosno koje možemo odmah pokrenuti tijekom sljedeće godine. Tu spadaju i fasade u užoj jezgri grada, koje će također biti gotove krajem godine. Dakle, hoćemo da središte grada bude kompletno završeno do kraja 2020. godine, da imamo jedno lijepo, umiveno lice Subotice«, rekao je Laban.

Gradonačelnik je najavio i da će u 2020. godini u Subotici započeti nekoliko važnih investicija koje će se financirati mimo proračuna Grada, odnosno preko Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima. Sredinom godine u planu je početak radova na adaptaciji i rekonstrukciji Opće bolnice u koju je predviđeno ulaganje od 40 milijuna eura, a na proljeće je najavljeno renoviranje i Gradskog stadiona što će koštati 20 milijuna eura. Osim ovoga, Laban je naveo i značajna sredstva namijenjena Domu za nezbrinutu djecu *Kolijevka*, Gerontološki centar, a naglasio je i da će biti nastavljeno ulaganje u obnovu škola i vrtića.

Daleko od realnog

Proračun za predstojeću godinu podržava i Savez vojvođanskih Mađara, koalicijski partner vladajuće Srpske napredne stranke. Kažu da ima razvojnu komponentu te ističu da je čak trećina proračuna namijenjena investicijama.

»Od 8,3 milijarde dinara, čak 2,4 je predviđeno za investicije što nije bilo u povijesti Subotice u posljednjih deset godina, a možda i više«, rekao je šef grupe vijećnika SVM-a **János Nágel**.

No, predstavnici oporbe, Pokret građanske Subotice kažu kako proračun ove, kao ni prošle godine, nije realno planiran te su glasali protiv.

Šef grupe vijećnika Pokreta građanske Subotice **Jenő Maglai** naveo je nekoliko investicija poput kazališta i Wellness centra koji još uvijek nisu završeni, a trebali su biti.

»Svake godine se proračun planira s proračunskim deficitom negdje od milijardu do milijardu i pol dinara. To se sve sada ostvaruje i sada se planira proračun od 8,3 milijarde dinara koji je potpuno nerealan. Mogu shvatiti da su 2020. godine izbori i da se zbog toga moraju u proračun staviti mnogi projekti koji će biti promovirani u smislu da će se to ostvariti u Subotici, ali to je daleko od realnog«, rekao je Maglai.

Wellness do kraja godine

Uvjerljivo najvrednija investicija, ali i stavka pored koje stoji najveća brojka u proračunu je Projekt rekonstrukcije Narodnog kazališta. Za nastavak rekonstrukcije, restauraciju i dogradnju zgrade kazališta Grad će ove godine izdvojiti 904.400.000 dinara! Kako je navedeno u dokumentu proračuna, trenutačno je u tijeku 7. i 8. faza radova, odnosno za 2020. godinu izvođačima je ostalo još 25 posto ukupnog posla, a završetak radova najavljen je ove godine.

Odmah nakon Kazališta, Laban kao prioritet navodi izgradnju Aqua i Wellness centra na Paliću. Projekt je to za koji je u proračunu izdvojeno 420.095.000 dinara i koji će, kako tvrde, također biti gotov ove godine. Kako je navedeno u dokumentu proračuna, ova investicija će utjecati na poboljšanje banjanskog turizma i

na samu turističku ponudu Palića, a za njezinu promidžbu planirane su razne promocije, ali i posebna manifestacija u organizaciji *Parka Palić* u drugoj polovici godine povodom završetka radova i otvorenja Wellnessa.

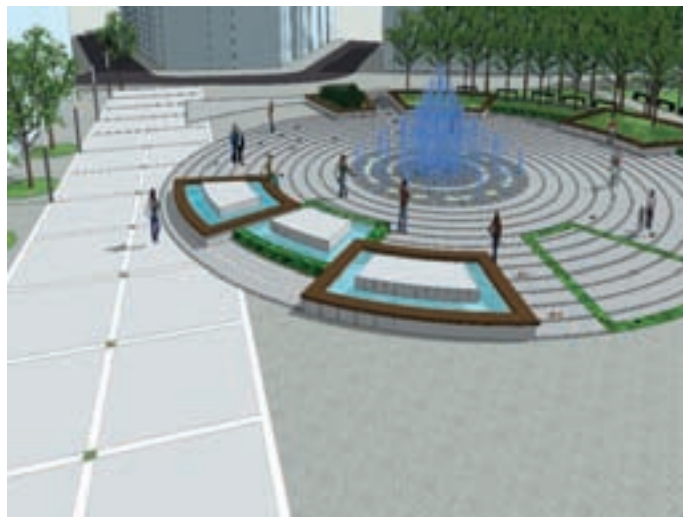
Investicija koja će pridonijeti već drugu godinu najavljivanom »umivanju« grada je pored Kazališta i rekonstrukcija i izgradnja zelene fontane. Za ovu namjenu Grad će izdvojiti 157 milijuna dinara. Izgled gradske jezgre promijenit će i najavljen spomenik kralju **Petru I. Karađorđeviću**, koji će Grad stajati 18 milijuna dinara. Iako mjesto i drugi detalji o postavljanju postamenta nisu navedeni u dokumentu Proračuna, prema neslužbenim informacijama koje je prenio subotički portal *GradSubotica*, doznajemo da je riječ o postamentu visine od 5 metara koji će biti postavljen na platou ispred *Jadrana*. Također, u planu je i renoviranje ovog nekadašnjeg Sokolskog doma (*Jadran*), ali ne ove godine, jer su u aktualnom proračunu za ovu namjenu osigurana sredstva samo za izradu projektno-tehničke dokumentacije za rekonstrukciju. Predviđeno je i da će se ove godine izgradnja

nove čitaonice i unutrašnje opremanje Gradske knjižnice privesti do gotovo samoga kraja.

Investicije na selima malobrojne

Osim kapitalnih investicija, u proračun su uvrštene i brojne manje, među kojima je i izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju Mliječne tržnice, sanaciju divljih deponija, rekonstrukciju i nadogradnju centralne kuhinje Predškolske ustanove *Naša radost* i mrtvačnice na Paliću. U planu je rekonstrukcija i dogradnja Gerontološkog centra u Dudovoj šumi, izgradnja i opremanje dva nova bunara na Vodozahvatu 1, postavljanje tri nova pametna autobusna stajališta (za što je predviđeno dva milijuna dinara!), te zamjena nadstrešnica na 20 stajališta, postavljanje novog videonadzora u Ulici Maksima Gorkog, adaptacija Zmajevačke i Hrastove ulice, kanalizacijska mreža u Ulici Petra Drapšina...

Od ove godine u Subotici će biti tri nova senzora za provjeru kvalitete zraka, a građani će dobiti i plave tipske kante za razvrstavanje otpada za regionalni deponij. Sredstva su izdvojena i za formiranje dva nova parka za pse (3,5 milijuna) u Dudovoj šumi i Prozivki te za novi kavez za čimpanzu u ZOO vrtu.

Škole u koje će Grad ulagati su osnovne škole u Subotici *Sveti Sava*, *Matko Vuković*, *Žarko Zrenjanin* i *Pionir* u Žedniku, te srednja Politehnička i Muzička škola.

Popis investicija za mjesta izvan samoga grada je značajno manji, odnosno svodi se na svega nekoliko stavki i prenosimo ga (za razliku od popisa u samom gradu) u cijelosti: gradit će se pomoćni objekti postrojenja za dezinfekciju pitke vode na vodozahvatu Žednik – Bajmak, parking u Čantaviru, nova ulica u Hajdukovu, 8 km biciklističke staze u pograničnom području između Srbije i Mađarske, a mijenjat će se rasvjeta u školi u Žedniku.

Sredstva iz proračuna ove godine će ići i na završetak izgradnje Doma kulture na Paliću i na Hajdukovu Nosa, a radit će se i na rekonstrukciji krova Doma kulture u Novom Žedniku.

Hoće li zaista predstojeća 2020. godina u Subotici biti razvojnica, kako ju je vlast kroz proračun predstavila, pokazat će vrijeme, a mi ćemo nastojati prenijeti to i do vas!

J. D. B.

Anđelka i Stevan Mihaljev iz Sonte

Dvojba za vječnost – ostati ili otići?

Rođeni Sončani, **Anđelka i Stevan Mihaljev Carićovi**, po modernoj političkoj terminologiji povratnici, poput mnogih svojih sumješтана s mukom se dovijaju za život dostojan čovjeka. Stevan, rođen 1962. godine, nekada uposlenik sončanske *Zadruga*, do njezine likvidacije, pa nakon mnogih poteza skrivenih od javnosti sumnjive privatizacije, potom apatinskog *Luksora* i do njegove nes(p)retne privatizacije. Djelatnica ovoga poduzeća bila je i Stevanova osam godina mlađa supruga Anđelka.

Odlazak

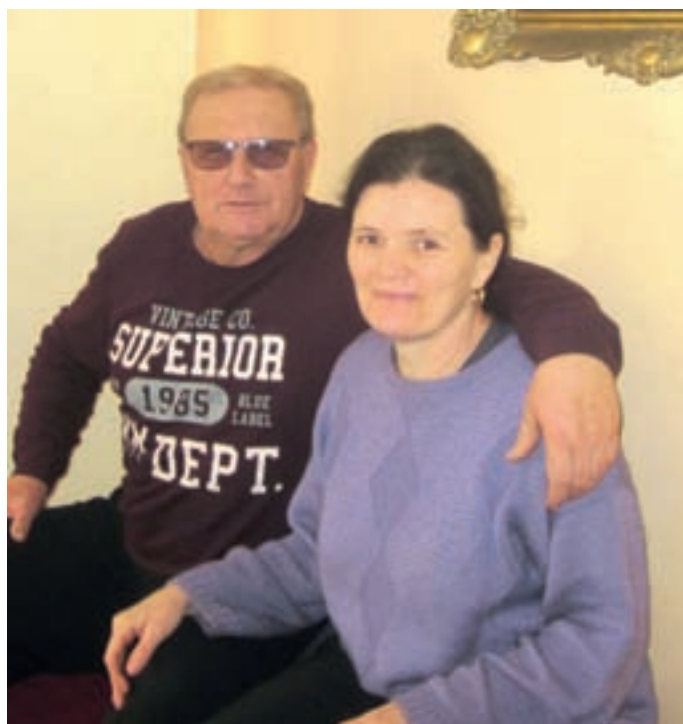
Jedini izlaz iz labirinta u kojem su se našli vidjeli su u traženju uposlenja van granica Srbije. Posredstvom rodbine uhljebljenje su našli u Hrvatskoj, u istarskom gradu Poreču.

»Poučen iskustvima u ove dvije radne organizacije, a u najboljim godinama za rad, nisam namjeravao tavoriti u mjestu i dovi-jati se za sredstva koja bi nam omogućavala golo preživljavanje. Živjeli smo u kući s ostarjelim, bolesnim roditeljima, umirovljenicima s mizernom mirovinom i sinom **Ivanom**, koji je nakon svršetka srednjoškolske izobrazbe vapio za uposlenjem. Nakon puno razgovora, riješili smo da nas dvojica odemo preko grane, a Anđelka da ostane s mojim roditeljima. Otišli smo 2000. godine u okolicu Poreča. Radili smo u tada za nas nezamislivo dobrim uvjetima. Poslodavci su bili izuzetno korektni, na što u Srbiji baš i nismo bili naviknuti. Omogućavali su nam i prekovremeni rad, a svaki odrađeni sat platili su, nije bilo čarobne preraspodjele vremena, kojom je tada, a koliko vidim i danas, nasitno pljačkan veliki broj radnika. I, da: sve je bilo legalno, u radni odnos smo prijavljeni od prvoga dana. Nakon šest godina u Poreču nam se pridružila i Anđelka«, prisjeća se Mihaljev senior.

Povratak

Balast bolesti inicirao je povratak obitelji Mihaljev u Sontu.

»Nakon petnaest godina rada u Poreču našli smo se na novom raskrižju. Roditelji su sve ozbiljnije pobolijevali, a i kod mene su se već pojavili zdravstveni problemi. Situaciju smo pokušali riješiti angažiranjem žene koja će za nadoknadu brinuti o njima, međutim, tu su stalno iskrsavali novi i novi problemi. Velika, nova kuća zahtijevala je ruke za stalno održavanje. Izbor je pao na Anđelku, prva se vratila u Sontu. Nije joj bilo lako. Uspjela se uposliti u mjesnom tekstilnom poduzeću, skrbila je o mojim roditeljima i o kući. Konačno, 2015. godine vratio sam se i ja, a Ivan

danas živi između Sonte i Njemačke. Ni povratak nije bio lak. Trebalo se opetovano privikavati na razliku između sustava života u Hrvatskoj i ovdje. Ne govorim da je u Hrvatskoj idealno, ali je kudikamo prihvatljivije za običnog čovjeka. Od mirovine me dijeli još sedam-osam godina, a u mojoj dobi i s mojim zdravstvenim stanjem, uposlit me neće nitko. Istina, imao sam nekoliko pokušaja, no, neuspjelih. Ponuđeni angažmani jednostavno su, za ljude mojih generacija, naviknute na drugačiji odnos poslodavca prema radniku, odudarali od svih ljudskih normi. Za mene je to bio preveliki psihološki pritisak, koji bi mi mogao biti poguban i po opće zdravlje. Roditelji su napustili ovaj svijet, iza njih nam je ostala kuća s povelikom okućnicom. Razmišljali smo i o njezinoj prodaji i povratku u Poreč, međutim, uvjetovano tržišnim stanjem, odustali smo od te ideje. Za novce koje bismo u Sonti mogli dobiti za sve što imamo, u Poreču bismo teško mogli kupiti i najobičniju garsonijeru. Tako smo na koncu odlučili ostati gdje jesmo. Okrenuo sam se svojem voćnjaku, imanju, uzgoju peradi i proizvodnji rakije. Uz Anđelkinu plaću i prodaju naših proizvoda ozbiljnije godine ćemo proživjeti, bar se nadamo, relativno solidno«, priča Stevan.

Umjetnost i sport

Rame uz rame u hrvanju sa svakidašnjim problemima, Anđelka i Stevan imaju i svoja sitna zadovoljstva. Anđelka od malih nogu naginje likovnoj umjetnosti.

»Omiljeni predmet u osnovnoj školi bio mi je likovni odgoj i puno mojih radova predstavljano je na školskim izložbama, na što sam bila jako ponosna. Poslije srednje škole uslijedilo je uposlenje, zasnivanje obitelji i sve što prosječan život nosi sa sobom, za razmišljanja o umjetnosti nije bilo vremena. Nakon jedne reportaže o oslikavanju uskršnjih jaja, prikazane na TV Zagrebu prije više od dvadeset godina, spoznala sam kako je upravo to ono što želim upražnjavati u slobodnom vremenu. Naišla sam na puno razumijevanje supruga Stevana i sina Ivana, a oni su i prvi i najoštriji kritičari mojih uradaka. Sudjelovala sam na izložbi pisanica, koju je u crkvi sv. Lovre, za Uskrs 2000. godine, organizirao naš župnik vlč. **Željko Augustinov**. Sva tada izložena jaja darovala sam crkvi. Ne znam niti broja uradaka do danas, no niti jedno jaje nisam prodala, iako je bilo i primamljivih ponuda. Puno sam ih darovala brojnim prijateljima i rodbini, tako da mojih pisanica danas ima u Kanadi, Australiji, SAD-u i na Novom Zelandu, a i u više europskih zemalja. Oslikavala sam kokošja, pačja, guščja i prepeličja jaja, a zahvaljujući tadašnjim sončanskim uzgajivačima nojeva, obitelji **Tadijan**, ispunila mi se i najveća želja: oslikavala sam i jaja od noja«, kaže nam Anđelka, pokazujući ne samo jaja nego i slike urađene njezinom rukom.

Pred očima, oslikane jakim bojama, plešu dvije vrste motiva. Brojem prevladavaju motivi polja i salaša, šarenilom uskrсни motivi.

»Veliki dio djetinjstva provela sam kod tete **Ane Buvine** na salašu. I danas su mi u sjećanju beskrajne zimske vožnje zaprežnim sanjkama s tetkom **Stipanom**. Sjećam se i koliko je bilo salaša u dijelu atara Sonte koji se proteže sve do obale Dunava. Svi ti motivi zakopani su duboko u mojoj duši i kako koji od njih izbije u prvi plan, veže me za prošlost, za bezbrižno djetinjstvo u prostoru kojega je, za moje djetinje oči, ograničavalo samo nebo. Možda upravo zbog toga i preferiram prilično jarke boje«, prisjeća se Anđelka i svojega djetinjstva.

Stevan je zaljubljenik u sport. U mladosti je trenirao nogomet i košarku, po konačnom povratku u Sontu priklonio se rukometu.

»Želio sam se aktivirati u sončanskom sportu, stjecajem okolnosti izbor je pao na rukomet. Nepovoljna kadrovska situacija u

klubu, već ugažen muški pogon, sve manji i po dobi mlađi igrački fond u ženskom pogonu nisu ulijevali velike nade u budućnost. Nažalost, predviđanja mnogih su se obistinila, sada nam miruje i ŽRK *Sonta*, o čemu je vaš tjednik u više navrata pisao.

Kako je kod jednog broja mladih igračica postojala velika želja za nastavkom treniranja i igranja, a nesporni su talenti, izlaz je pronađen u suradnji sa ŽRK *Ravangrad* iz Sombora. U sklopu te suradnje osam igračica je pristupilo mlađim kategorijama ovoga kluba, s njima i ja kao jedan od trenera, a na moj ponos i veliko zadovoljstvo, nekoliko njih je već zabilježilo i pokoji nastup za prvu ekipu«, završava priču Stevan Mihaljev.

Ivan Andrašić

Ivanka Spasiš, predsjednica udruge *Široko* iz Niša

Želimo biti vidljiviji

Cilj nam je kultura. Htjeli smo da šira javnost vidi da smo tu, da nas ima, da živimo kao sav normalan svijet i da na neki način ohrabrimo i ostale koji su izvan crkve i svih zbivanja. Ne uspijeva nam baš najbolje. Ljudi su malo bojažljivi, a vjerojatno je tome pridonijela cjelokupna situacija koja se dešavala devedesetih godina. Hrvati su povučeni, ali se nadamo da će vremenom biti bolje

Na inicijativu **Ivanke Spasiš** i još nekoliko entuzijasta u Nišu je 2016. godine osnovana hrvatska udruga *Široko*. Osnovni cilj ove mlade hrvatske udruge je očuvanje tradicijskog i kulturnog identiteta hrvatske zajednice na jugu Srbije, te očuvanje vjerskih i kulturnih običaja tamošnjih Hrvata kojih, prema službenim podacima s posljednjeg popisa stanovništva, u Nišu živi oko 400. Neslužbeno, neizjašnjenih u Nišu ih ima još oko 900. Osim ostvarivanja interkulturalnog dijaloga na lokalnoj razini, kao jedan od također glavnih ciljeva ove udruge njeni predstavnici navode da im je

želja okupiti što veći broj sunarodnjaka iz Niša u rad svoje udruge kako bi zajednički djelovali na ohrabrivanju hrvatske zajednice na jugu Srbije. Kako ističu njeni predstavnici, duboko vjeruju da će u tome vremenom uspjeti, a nadu za to im daju hrvatske institucije u Srbiji koje im pružaju potporu te hrvatske udruge iz Vojvodine, s kojima su do sada ostvarili uspješnu suradnju. Podsjetimo, i krajem ove godine udruga je u Nišu organizirala božićni koncert na kojem su ovoga puta gostovali tamburaši iz HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume. To gostovanje udruge iz Srijema iskoristili smo za razgovor s Ivankom Spasiš.

Udruga je osnovana na Vašu inicijativu 2016. godine. Kako ste došli na ideju da je osnujete i tko Vas je podržao u realizaciji te ideje?

Vjetar u leđa smo dobili od ostalih udruga iz Sombora, Subotice, Novog Sada, te od naše krovne institucije Hrvatskog nacionalnog vijeća. Poduprli su nas da se ohrabrimo i da možemo početi. U početku nas je bilo petero, nas četiri žene i sadašnji potpredsjednik udruge **Miro Čavara**, a trenutno u udruzi imamo tridesetak članova. Nekoliko članova imamo i u Leskovcu, ali im je problem dolaziti često u Niš pa se s njima uglavnom čujemo telefonom. Neki članovi su se odselili iz Niša iz ekonomskih razloga. Taj problem je svugdje isti, a problem odlaska mladih nam se permanentno dešava. Jedna obitelj se prošle godine odselila za Zagreb, druga mlađa obitelj u Njemačku. To su stvari na koje mi, nažalost, ne možemo utjecati.

Smatrate li da su kulturne manifestacije dobar način da motivirate ljude da se priključe radu udruge?

Cilj nam je kultura. Htjeli smo da šira javnost vidi da smo tu, da nas ima, da živimo kao sav normalan svijet i da na neki način ohrabrimo i ostale koji su izvan crkve i svih zbivanja. Ne uspijeva nam baš najbolje. Ljudi su malo bojažljivi a vjerojatno je tome pridonijela cjelokupna situacija koja se dešavala devedesetih godina. Hrvati su povučeni, ali se nadamo da će vremenom biti bolje. Koncerti koje održavamo svake godine u našoj crkvi Uznesenja svetoga Križa, na kojima su nam gosti članovi hrvatskih udruga iz Vojvodine, su prilika da se oni ohrabre i da ostvarimo zajedništvo. Na koncerte nam dolaze i ljudi koji nisu katolici, što nam je posebno drago.

Svojim osobnim primjerom želite motivirati i druge. Koliko ste do sada uspjeli u tome?

Svoju kulturu trebaš živjeti. Ja ne mogu biti drugo nego što jesam. Inače radim kao učiteljica i nemam problem da se izjašnjavam kao Hrvatica. Dobro sam prihvaćena i to bih željela sa svima podijeliti. Odlazimo u goste i u druge udruge. Podupiremo se međusobno i djelujemo i prema Gradu, mada se njegovi predstavnici slabo odazivaju. No, strpljivi smo i ne očekujemo da se to desi odmah. Mislimo, kao u onoj narodnoj izreci »tiha voda brijeg dere«, da ćemo nekim svojim stavom na miran način uspjeti privući ljude. U Nišu ima veliki broj Hrvata, ali nisu aktivni ni u crkvi ni u udruzi. No, mi ne gubimo nadu, a vrijeme će učiniti svoje.

Kako se udruga iz Niša do sada predstavljala javnosti?

Kako bismo bili vidljiviji, predstavljamo se s našim predavanjima i s koncertima gostujućih udruga. Do sada su nam gosti bili udruge iz Subotice i Rume. Htjeli bismo nešto više, ali za sada to nije moguće. Nemamo pomladak kako bismo mogli formirati sekciju folkloru ili neku muzičku sekciju. Potječemo iz različitih

krajeva Hrvatske i htjeli smo nekako sve objediniti da se vidi koliko smo šaroliki. U Nišu žive ljudi porijeklom iz Slavonije, Zagorja, Bosne i Dalmacije. Najviše nas je iz Dalmacije. Imamo želju donijeti djelić svoje kulture u udruhu i da se kao takvi predstavimo javnosti. Čvrsto vjerujemo da ćemo u tome uspjeti.

Imate li u planu da ostvarite bolju suradnju s predstavnicima Grada Niša?

Već smo imali razgovore s predstavnicima manjinskih udruga iz Niša, prvenstveno s makedonskom udrugom *Vardar*, bugarskom udrugom iz Niša koja je ovdje najaktivnija, te slovenskim udrugama. Zajedno nastupamo prema gradu i tražimo veći medijski prostor. Imamo zajedničke sastanke s predstavnicima manjinskih udruga i redovito se obraćamo upravi u Nišu, ali se oni ogлуše na naše zahtjeve. Ali, korak po korak, strpljivi smo i ne gubimo nadu.

Koje vam institucije pružaju najveću potporu?

Imamo prije svega potporu od HNV-a, Veleposlanstva Republike Hrvatske, od kojih smo imali potporu i prilikom osnutka kada je s nama bio prisutan i veleposlanik **Gordan Markotić**, a donedavni veleposlanik **Gordan Bakota** je nastavio podupirati nas. Rado smo prihvatili ideju da se priključimo HNV-u, jer je Vojvodina ipak jača u smislu broja pripadnika hrvatske zajednice i udruge, a mi smo ovdje sami. Od HNV-a smo lijepo primljeni i podupiru nas u svakom pogledu, koliko god je to moguće.

Jeste li ostvarili suradnju s ostalim hrvatskim kulturnim udrugama?

Sa svima smo ostvarili lijepu suradnju i mi smo prezadovoljni. Dokaz je i ovogodišnji božićni koncert kada su nam gosti bili članovi hrvatske udruge iz Rume, kao i prethodne godine kada su nam gosti bili Subotičani. To je divan vid suradnje. Redovito se čujemo telefonom i pozivaju nas u goste, ali nažalost ne putujemo često. I potpredsjednik udruge i ja smo u radnom odnosu i prosto je nemoguće u jednom danu recimo otići do Subotice i vratiti se. Ali, barem se čujemo, dobijemo savjete kad nam je potrebno i dobijemo podršku.

Aktualna je priča da bi, ukoliko HKC Beograd dobije svoje prostorije, ujedno on bio središte dešavanja hrvatskih udruga iz cijele Srbije. Koliko bi to vama značilo?

Svakako da bi nam značilo. Beograd nam je bliži, često odlazimo tamo, a u Suboticu i ostale gradove veoma rijetko. Beograd bi u svakom slučaju više odgovarao i iskreno se nadamo da će ta ideja zaživjeti.

Za sada djelujete u prostorijama mjesne župe. Koliko vam je značajna potpora župnika u djelovanju udruge?

Župnik nam izlazi u susret u smislu da nam daje prostor za rad i za održavanje kulturnih manifestacija. Ipak, smatram, kada bismo izašli iz ovih prostorija, da bi veći broj ljudi, Hrvata prije svega, došli u udruhu, da bi se više ohrabрили i češće dolazili i u crkvu. Nažalost, prošlost ostavlja traga. Nisu svi ljudi hrabri, pogotovo žene ako su kućanice i ako su vezane za kuću i nemaju čest kontakt s ljudima. Kada ste vani, kad svakodnevno odlazite na posao i kontaktirate s ljudima, onda je to druga priča. Na prvom mjestu moramo raditi na privlačenju ljudi, omasovljavanju članstva i na ohrabrivanju hrvatske zajednice. Ne gubimo nadu, strpljivi smo i vjerujemo da ćemo u tome uspjeti.

S. D.

Muzej čokolade – praznik za sva čula

Bračni par **Božić-Cerovac** otvorio je u studenome, u strogom centru Zagreba, prvi muzej čokolade u Hrvatskoj. Muzej se nalazi u Varšavskoj broj 5 na površini od 400 m², a koncipiran je tako da kroz svoje izložbene prostore posjetitelje vodi kroz povijest čokolade, nudeći i niz dodatnih zabavnih i interaktivnih segmenata. Pa tako, primjerice, svi posjetitelji mogu uživati u razgledanju zanimljivih eksponata i kušati različite vrste čokolade (od kakaovca, preko likera, tamne i bijele do *ruby* čokolade) koji se u sklopu plaćene ulaznice dobijaju na ulazu. Ideja da se omiljenoj slastici – čokoladi posveti muzej nije nova. Naime, u Europi već postoje muzeji posvećeni čokoladi, međutim ono što naša sugovornica naglašava kao originalnu ideju je koncepcija muzeja i novi sadržaji koji prate njegov postav. Priču o ovom specifičnom i jedinstvenom muzeju u Hrvatskoj priča nam **Ružica Božić-Cerovac**, njegova vlasnica.

Od ideje do muzeja

»Na ideju o otvaranju muzeja čokolade smo suprug i ja došli vozeći se s djecom iz Praga, gdje smo, među ostalim znamenitostima Zlatnoga grada, posjetili i muzej čokolade. Promišljali smo koji bi to koncept muzeja čokolade zadovoljio i nas i našu djecu, jer smo redovito odlazili u slične muzeje imajući velika očekivanja, a onda su naša djeca iz njih izlazila nezadovoljna i pomalo razočarana. Saslušali smo prijedloge naše djece na koji način bi oni željeli da izgleda naš budući muzej i kako bi se njegovi posjetitelji mogli igrati, nešto pojesti, konačno i zabaviti se tijekom svoga posjeta. Za šest sati vožnje, koliko je trajao naš put od Praga do Zagreba, mi smo skupa osmislili cijeli koncept. Kada smo došli u Zagreb, ideja je još neko vrijeme živjela u nama i u jednom trenutku smo odlučili da pokušamo u njezinom ostvarenju. Dugo smo tražili prostor, sve dok nismo našli odgovarajući objekt u kome se sada nalazi naš muzej. Prostor je bio posve ogoljen, od zidova, podova sve do stropova i kao takav izvrsno igralište na kojem smo mogli postaviti cijeli naš koncept, bez dodatne prilagodbe. U cijeli proces uređenja muzeja uključili smo **Željku Zrnić**, scenografkinju koja je dodala svoj input i prostor učinila zanimljivim«, pojašnjava nam naša sugovornica, nastavljajući s pričom o nastanku muzeja čokolade.

»Svi izloženi eksponati su naše privatno vlasništvo. Zanimljivo je istaknuti kako sam šalice počela prikupljati još od davnih dana, jer su mi bile osobito lijepe, ni ne misleći kako bih ikada mogla otvoriti muzej u kojem bi bile izložene. Čokolada je bila i ostala strast mog muža i mene, te sam nastavila dalje tražiti predmete koji bi upotpunili zbirku. Neke predmete je bilo nemoguće nabaviti, pa smo dali napraviti replike, primjerice poput

Ružica Božić-Cerovac

onih iz vremena Indijanaca.«

Put kroz povijest čokolade

Muzej je koncipiran kronološki, tako da put kroz povijest čokolade počinje u prvoj prostoriji koja je uređena poput prašume Srednje Amerike. Naime, biljka kakaovca uspijeva jedino u vlažnim predjelima 20 stupnjeva sjeverno i južno od ekvatora. Indijanci su kakaovac smatrali darom bogova, a zrno kakaovca služilo je i kao sredstvo plaćanja. Primjerice, za 10 plodova mogli ste dobiti zeca, a za 100 kupiti roba. Napitak od kakaovca nazivali su »goraka voda«, a bio je rezerviran za bogatije ljude. Sljedeća prostorija posvećena je vremenu dolaska konkvistadora u 16. stoljeću, koji su porobili domoroce. Španjolski konkvistador **Hernando Cortez** probao je na dvoru kralja **Montezume** »goraku vodu – chocolahtay« – topli napitak od kakaoa, te kakaovac i recepturu za njegovu pripremu donio u Europu.

»Na europskim dvorovima plemići su napitku dodali šećer i različite začine. Gusti čokoladni napitak služio se u posebnom posudu – čoklaterijama (posudama sa širim otvorom), ispijao se

Kolekcija šalica za čokoladu u dvorani francuskog dvora

iz posebnih šalica koje su bile više u odnosu na one za čaj, a tanjurići su imali utore kako se šalice ne bi prevrtale. U prostoriji koja podsjeća na francuski dvor može se vidjeti velika zbirka šalica za čokoladu i kušati liker od čokolade«, pokazuje vlasnica na neke od izloženih šalica i vodi nas dalje u razgledanje muzejske postavke.

Na polovici putovanja kroz povijest čokolade posjetitelji se mogu malo odmoriti i uživati u laboratoriju. Naime, ovdje mogu mirisom i dodirrom pogađati sastojke čokolade i promatrati čokolatijera u procesu temperiranja čokolade i izrade pralina i čokoladnih pločica. Povijest čokolade nastavlja se u prostoriji posvećenoj 19. stoljeću kada počinje industrijska proizvodnja čokolade, odnosno čokoladnih tabli. Predstavljena su značajna imena u svijetu čokolade poput **Hersheya** i **Lindta**, te se također mogu vidjeti proizvodi koji su donijeli revoluciju na području čokolade. Jedan od tih proizvoda je svakako i *mikado*, čokolada iz Zvečeva – prva čokolada od riže u svijetu (proizvodi se od 1964. godine).

Kakvu čokoladu jedemo

Danas su trgovine pretrpane stotinama vrsta čokolade, međutim pitanje je: mogu li se ti proizvodi nazvati čokoladom i znaju li ljudi kakav je zapravo okus prave čokolade? Naša sugovornica navela je sljedeće:

»Vjerujem da kulturu jedenja čokolade treba na našim prostorima podići na višu razinu. Ljudi nisu svjesni toga da postoje druge čokolade u odnosu na onu koju su oni navikli jesti. Čokolade koje kupujemo u samoposlugama zapravo i nisu čokolade, nego šećerne tablice koje nemaju nužni udio kakaovca (20 posto prema europskim standardima) koliko je neophodno da bi se proizvod zvao čokoladom. Primjerice, najprodavanija čokolada u svijetu *cadbury* nema dovoljan udio kakaovca da bi se u europskoj regulativi smjela zvati čokoladom. U našoj trgovini u muzeju prodajemo čokolade malih hrvatskih čokolatijera, međutim oni, nažalost, koštaju tri puta više nego standardna čokolada, ali to je zbog toga što su sastojci tih proizvoda izvorni. Oni, primjerice, koriste kakao maslac, a ne palmينو ulje koje je

Kruna kralja Montezume

sastojak većine čokolada koje se kupuju u trgovačkim centrima. To čokoladu čini jeftinijom, ali u isto vrijeme mora se znati da palmينو ulje nema nikakvu hranljivu vrijednost već je zapravo višak za naš organizam. Kakao maslac se u proizvodnji najčešće izolira i odlazi u industriju kozmetike i lijekova, pa tako skuplje stvari stavljamo na kožu u odnosu na ono što u sebe unosimo.«

Jedna dvojba oduvijek postoji među ljubiteljima čokolade: je li bijela čokolada uistinu čokolada ili nije? Iako su tu mišljenja podijeljena, naša sugovornica smatra kako, s obzirom na to da se sastoji od istih sastojaka kao i obična čokolada, a to su kakao maslac, šećer i mlijeko (fali samo suha tvar), bijelu čokoladu se može zvati čokoladom. Tako kvalitetna bijela čokolada može imati više kakao tvari kroz maslac nego li neka tamna čokolada.

Fenomen čokolade

Šetnja muzejom čokolade završava se u prostoriji gdje se posjetitelje podsjeća kako čokoladu treba promatrati i kao sociološki fenomen. Naime, ona je omiljeni poklon u različitim važnim životnim prigodama. Čokoladu poklanjamo za rođendane, različite blagdane, te je nosimo i kada želimo nekoga »podmititi«.

U sklopu muzeja nalazi se i trgovina čokolade u kojoj se mogu kupiti proizvodi hrvatskih čokolatijera, te proizvodi socijalnog poduzeća *Hedona* iz Križevaca koje zapošljava osobe s invaliditetom. Muzej je već prepoznat kao nova zanimljiva destinacija u Zagrebu koju vrijedi posjetiti, a što se čokolade tiče naša sugovornica veli: dobra je ona čokolada koja vama godi!

Aleksandra Prčić

Potrošnja čokolade u Hrvatskoj

Prema aktualnoj statistici u Hrvatskoj se tijekom jedne godine pojede 4,2 kg čokolade po glavi stanovnika. Najveći potrošači ove slastice u Europi su Švicarci s 8,8 kg.

Kalendar manifestacija za 2020. godinu

SUBOTICA – Na svom redovitom radnom susretu, održanom 30. studenoga 2019. u Stanišiću, u organizaciji ZKVH-a i HNV-a, predstavnici hrvatskih udruga kulture u Srbiji uskladili su radnu verziju kalendara stalnih manifestacija u 2020. godini. Ovaj kalendar sadrži stalne godišnje manifestacije i one koje se priređuju u okviru planiranih programskih aktivnosti mjesnih udruga kulture. Konačna verzija kalendara može se preuzeti na sajtu Zavoda: www.zkvh.org.rs.

Natječaji iz područja kulture

BEOGRAD – Ministarstvo kulture i informiranja raspisalo je svoje natječaje za ovu, 2020. godinu. U području kulture, među ostalim, raspisan je i Natječaj za za financiranje ili sufinanciranje projekata iz oblasti suvremenog stvaralaštva u Republici Srbiji u 2020. godini, u okviru kojega se može aplicirati za programe i projekte u oblasti kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina. Mogu aplicirati projekti koji doprinose jačanju kapaciteta subjekata u kulturi, omogućavaju veću dostupnost kulturnih sadržaja te projekti suradnje, umrežavanja, koprodukcije, gostovanja u zemlji i regiji (zemljama matricama). Ovaj natječaj je otvoren do 1. veljače.

Također, raspisan je i Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz oblasti kulturnog naslijeđa, kojim se podupiru projekti otkrivanja, prikupljanja, istraživanja, dokumentiranja, proučavanja, vrjednovanja, zaštite, očuvanja, predstavljanja, interpretacije, korištenja i upravljanja kulturnog naslijeđa. Ovaj natječaj je otvoren do 21. siječnja.

Sve dodatne informacije i formulari dostupni su na internet-skoj stranici Ministarstva: www.kultura.gov.rs.

Šokačka večer u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* organizira *Šokačku večer* u Vajskoj koja će biti održana u iduću subotu, 18. siječnja, u restoranu *Bački Dvor* na jezeru *Provala*. U kulturno-zabavnom programu sudjelovat će TS *Alegro* iz Vukovara i gosti. Početak je u 19 sati.

Veliko prelo u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* organizira *Veliko prelo 2020.* koje će biti održano u subotu, 25. siječnja 2020., u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, s početkom u 19 sati. U programu sudjeluje *Veliki preljski tamburaški orkestar* kojeg sačinjavaju: ansambl *Hajo*, ansambl *Ravnica*, ansambl *Biseri* i ansambl *Ruže* i članovi folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Tijekom večeri će biti pročitana najljepša *preljska pisma*, a birat će se i najljepša *prelja* s pratiljama.

Cijena ulaznice je 2.400 dinara. U cijenu je uključena večera i piće tijekom večeri. Svaka ulaznica sudjeluje u izvlačenju bogate tombole. Sve informacije u vezi s rezervacijom karata mogu se dobiti u Uredu HKC-a ili na telefone: 024/555-589 i 064/6590-635.

Natječaj za najbolju »preljsku pismu«

U povodu *Velikog prela 2020.*, Organizacijski odbor te manifestacije raspisao je natječaj za najbolju »preljsku pismu« ovogodišnjeg prela. Napisane pjesme je potrebno dostaviti u ured HKC-a *Bunjevačko kolo*, Preradovićeve br. 4, Subotica: osobno, putem pošte ili na e-mail adresu: hkc-bunjevackokolosubotica@yahoo.com, s naznakom: za *Veliko prelo 2020.* – natječaj za »Preljsku pismu«. Uz prijavu je potrebno napisati tko je autor pjesme i kontakt telefon. Pjesma treba biti napisana na hrvatskom jeziku ili na bunjevačkoj ikavici s temom koja je prigodna uz prelo, zimu, blagdane, bunjevačke običaje i tomu slično. Informaciju o tome tko su autori pjesama članovi Povjerenstva za odabir dobivaju tek nakon izbora pobjednika. Natječaj je otvoren do 19. siječnja.

Natječaj za izbor najljepše prelje

U povodu *Velikog prela 2020.*, Organizacijski odbor te manifestacije raspisao je i natječaj za izbor najljepše prelje ovogodišnjeg prela. Prijavu za natječaj je moguće predati osobno u uredu HKC-a, putem e-mail adrese hkc-bunjevackokolosubotica@yahoo.com, s naznakom za *Veliko prelo 2020.* – natječaj za Prelju ili putem facebook stranice HKC-a *Bunjevačko kolo* (u inbox). Uz prijavu je potrebno dostaviti: ime i prezime, mjesto stanovanja, godinu rođenja i kontakt telefon. Prelja za izbor na *Velikom prelu* mora biti odjevena u bunjevačku narodnu nošnju; za sve zainteresirane organizatori navode kako mogu pomoći oko izbora nošnje. Natječaj je otvoren do 22. siječnja.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Novi prinosi digitalizaciji

U okviru projekta »Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe Hrvata u Vojvodini i izgradnja digitalne zbirke« Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata nastavio je sada već redovite aktivnosti na planu digitalizacije i u 2019. godini. Kako ovaj projekt ima za cilj učiniti dostupnom građu rasutu po brojnim arhivima, a koja je u lošem stanju, Zavod je prošle godine digitalizirao veći broj starih kalendara, na čemu će i dalje raditi.

Informirajući redovito javnost o gradivu dostupnom na svojim mrežnim stranicama <http://zkvh.org.rs/index.php/digitalizacija>, Zavod ujedno upućuje sve zainteresirane na njegovo slobodno korištenje. Tako je u drugoj polovini godine Zavod svoju pozornost usmjerio na gradivo s početka 20. stoljeća te digitalizirao publikacije u doista lošem stanju koje su gotovo nedostupne. Među njima je *Život svete Elisabete* **Paje Vidakovića**, objavljen pod pseudonimom Lemešan, početkom 20. stoljeća u Tiskarnoj zadrugi u Subotici. Zanimljiv je naslov *Narodnosno pitanje i budućnost Ugarske* o kojem je govorio **Jászi Oszkár** u Galilei krugu u Budimpešti, a »u hrvatskom privodu obilnim ulomcima govor predstavio u 'Nevenu' i u ovom posebnom oti-

sku izdao Stari Rodoljub«, u Subotici 1914. godine. Stari Rodoljub pseudonim je **Paje Kujundžića**. Dvadesetih godina 20. stoljeća u Subotici je tiskan *Pravilnik i poslovnik za rim. kat. crkvene općine* (Književno poduzeće Alfa, Štamparija Etelke Rajčić). U Somboru pak su 1926. tiskana *Pravila Hrvatskog kulturnog društva 'Miroljub' u Somboru*, u Štampariji A. Thome. Povjesničarima će biti zanimljiv naslov *Događaji koji su se odigrali u Subotici za vreme mojeg javnog delovanja od 10. nov. 1918. do 20. maja 1920. god.*, napisao dr. **Stipan Matijević** bivši vel. župan i gradonačelnik, Subotica: Gradska štamparija, 1928. godine. Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima u Zagrebu tiskalo je 1937. knjižicu **Blaška Rajića** *Bunjevčice : crtice iz života bunjevačkih Hrvata*, u ediciji Jeronimska knjižnica, knj. 502. O Blašku Rajiću u knjizi je pisao **Josip Andrić**.

Redovito se digitalizira i baština hrvatskih velikana, poput **Ante Jakšića** čija je knjiga za djecu *Povratak u djetinjstvo*, objavljena u Zagrebu 1968. sada dostupna javnosti.

Projekt digitalizacije odvija se uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

(ZKVH)

Nova knjiga: Zvonimir Nemet, *Treptaj duše*

Pjevanje srcem žene

Vojvođanski pjesnik s adresom u Hrvatskoj **Zvonimir Nemet** (Indija, 1952.) objavio je nedavno svoju petu zbirku pjesama. Zbirka *Treptaj duše* je pokušaj konceptijskoga preokreta, ne tako čestoga u poetskome svijetu. Pjesnik, muškarac, progovara srcem i ustima žene, pokušavajući tematski eksperimentirati na način svojstven ženskome svijetu.

U predgovoru koji je napisala dr. **Vesna Matić** navodi se da »pjesnik pjeva u ženskom licu potpuno usmjeren na drugo biće, na ljubljenog, koji će odgovoriti na zov ljubavi, i preskače sva ona fiziološka stanja majčinstva, predanja djeci koja u srcu žene majke postaju važnija i od vlastitog života... Žena je u stihovima prizivatelj ljubavi, plamen koji grije leptire ne paleći im krila. Ova zbirka pjesama je neprekinuti tok ljubavi, ona

je prvo pismo abecede ljubavi za sve žene i muškarce koji su prestali voljeti opterećeni brigama. Ona uči govoriti one koji to nisu nikada do kraja naučili, i one koji su zaboravili ljubav misliti, čeznuti, dosegnuti... Pjesnik se u ljubavi sustiže, plovi s njom, zaštićuje je, grli i tako u ljubavi žene pronalazi sebe, onaj dio koji mu nedostaje kao što Biblija tumači: 'Da dvoje bude jedno'.

Zbirka, koja sadrži 117 pjesama, objavljena je koncem 2019. u vlastitoj nakladi i čeka je premijerno predstavljanje u Dugom Selu, u kojem pjesnik živi. Ne prestaje nada da ćemo njegovo pjesništvo uskoro upoznati i na predstavljanju među ovdašnjim ljubiteljima poezije.

M. T.

Govor ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislava Žigmanova o 10 godina rada te ustanove

Naših prvih deset godina

Naših prvih deset godina! Još uvijek nismo postali punoljetni – iza nas su jaslice, vrtići, prva četiri razreda. Pred nama su gradiva iz viših razreda osnovne škole, ali je sada prilika da kažemo što smo do sada svladali!

Utemeljeni smo Odlukom Skupštine AP Vojvodine od 10. ožujka 2008. godine i Odlukom Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine od 29. ožujka, a počeli smo s radom 1. siječnja 2009. Svoje smo povjerenje, dobiveno od osnivača, u radu na očuvanju, unaprjeđenju i razvoju kulture vojvođanskih Hrvata nastojali u proteklih deset godina svjedočiti na najbolji način...

Vjerujemo da su posljedice naših napora na tome planu – riječ je o samo tri profesionalno uposlene osobe, ali i stotinjak vanjskih suradnika – postale vidljivije ne samo u mnogim područjima kulture Hrvata u Vojvodini, nego i na mapi multikulturne Vojvodine te Republike Hrvatske.

Sažeto u ovome svečanom trenutku držim kako o rezultatima prvih deset godina rada Zavoda treba reći ovo:

- objavili smo, što u vlastitoj što u sunakladi, 52 publikacije na više od 20.000 stranica;
- redovito izdajemo dva časopisa – *Godišnjak za znanstvena istraživanja* i *Novu riječ za književnost i umjetnost* (najnoviji broj 10 na 624 stranice);
- priredili smo nekoliko antologija – od suvremenog hrvatskog pjesništva do djela najznačajnijih hrvatskih književnika iz Vojvodine;
- realizirali smo s našim vanjskim suradnicima dvadesetak znanstvenih istraživanja u području lingvistike, etnologije, povijesti umjetnosti, politologije, sociologije i kulturologije, čiji su rezultati prezentirani kroz više od stotinu izlaganja na znanstvenim i stručnim skupovima te objavljeni u brojnim publikacijama;
- sljedećeg tjedna priređujemo 64. znanstveni kolokvij i to u Somboru;
- potpisali smo 8 sporazuma o međunarodnoj suradnji sa znanstvenim i visokoškolskim institucijama iz Republike Hrvatske i Mađarske;
- ustrojili smo bibliografsko praćenje aktualne knjiške i časopisne produkcije na hrvatskom jeziku u Vojvodini;
- pristupili smo izradi kritičke i cjelovite bibliografije vojvođanskih Hrvata, a redovito objavljujemo predmetne bibliografije;
- formirana je zavičajna knjižnica *Biblioteca Croatica* s više od tisuću knjiga i više od dvije tisuće primjeraka periodičnih publikacija;

– usustavljen je rad na arhiviranju javno objelodanjenih tiskovina i elektroničkih informativnih sadržaja na hrvatskom jeziku;

– pokrenuli smo projekt digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe Hrvata u Vojvodini i izgradnje digitalne zbirke, koja je najbogatija među Hrvatima izvan Hrvatske;

– upriličili smo tematskih 20-ak likovnih postava i izložaba, koje su imale više od 40 uprizorenja;

– organizirali smo 30-ak koncerata orguljske kao i glazbe hrvatskih skladatelja iz Vojvodine;

– objavili smo tri nosača zvuka;

 Bogata nakladnička djelatnost

– u tijeku je izrada Registra nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Vojvodini;

– inicirali smo projekt *Godina hrvatskih velikana u Vojvodini* i s brojnim partnerima, napose s područjem obrazovanja i medijima na hrvatskome, priredili 200-tinjak različitih programa;

– zahvaljujući naporima Zavoda, predsjednici Republike Hrvatske dodijelili su prvi puta u povijesti nagrade hrvatskim kulturnim stvaraocima i hrvatskim udrugama kulture;

– ustanovili smo nagradu za najbolju knjigu godine, koja nosi ime *Emerik Pavić*, i trijenalne nagrade: za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike *Tomo Vereš*, zatim za najbolju knjigu pjesama *Antun Gustav Matoš* te za najbolju knjigu proze *Iso Velikanović*;

– održavamo, skupa s HNV-om, redovite polugodišnje susrete s hrvatskim udrugama kulture;

– pružili smo podršku udrugama kulture, i stručnu i financijsku,

u realizaciji većine kapitalnih projekata i najvažnijih manifestacija – *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, *Biografski leksikon Hrvata istočnog Srijema*, zatim Smotra recitatora na hrvatskome, *Dani Balinta Vujkova*, *Dani Antuna Gustava Matoša i Josipa Andrića*, regionalne smotre stvaralaštva, kao što su manifestacije *Srijemci Srijemu* i *Šokci i baština*;

– ustrojili smo prostor javnosti hrvatske kulture u Vojvodini putem internetskih stranica Zavoda, na kojima se mogu naći najvažnije informacije o kulturi, koje su za kratko vrijeme postale najposjećenije stranice na hrvatskome u Vojvodini, a do danas bilježimo više od 1.650.000 posjeta;

Jedan od znanstvenih kolokvija ZKVH-a

Sve navedeno nastojali smo činiti pridržavajući se profesionalnih uzusa i standarda u radu, angažirajući stručnjake i znalce u pojedinim područjima, pokušavajući tako afirmirati i izvrsnost među nama! To, međutim, ne znači da propusta i pogrešaka u našem radu nije bilo – naprotiv! Njih smo svjesni i nastojat ćemo ih i nadalje svoditi na najmanju moguću mjeru... Dragi prijatelji, neka je o učinjenome ovoga puta dosta rečeno!

Na koncu, još o jednom sam htio u ovome svečanome trenutku. Cijenjeni predstavnici osnivača, uvaženi izaslanici Republike Hrvatske, predstavnici državnih tijela Republike Srbije, poštovani članovi Upravnog i Nadzornog odbora, vrli suradnici Zavoda, drage kolege iz hrvatskih udruga kulture, cijneni predstavnici medija, osjećam potrebu svima vama najiskrenije zahvaliti na očitovanoj spremnosti za suradnju u prvih deset godina rada! Hvala vam za djelatnu podršku u našim nastojanjima! Hvala za strpljivost i razumijevanje glede poduzimanih aktivnosti! Hvala i za oprostjenje glede naših gđjekojih pogrešaka. Hvala svima na svemu ne samo u moje ime nego i u ime djelatnika Zavoda – **Katarine Čeliković i Josipa Bakoa!** Svo troje smo i više nego

svjesni da bismo bez vas bili ne samo siromašnji u učincima i proizvodima Zavoda, nego bi i kao osobe bili zakinutiji!

Dopustite i riječ zahvale onima koji sada nisu s nama, a koji su izgarali za promociju hrvatske kulture kroz Zavod – to su prvi i drugi predsjednik Upravnog odbora Zavoda **Dužo Runje i Zvonimir Pelajić**, ali i naša vrlo kolegica **Ljiljana Dulić**. Vjerujemo da su tragovi njihova rada i sada među nama.

Na temelju svega, iskazujem nadu u još bolju suradnju, u nastavak stvaranja jednog pozitivnog, suradničkog i konstruktivnog ozračja u kulturi vojvođanskih Hrvata. Trebamo i ovom prigodom osvijestiti da, kada je rad u kulturi u pitanju, nema suvišnih – ima samo onih koji prihvaćaju, na temelju dakako vlastitih kompetencija i ovlasti, pravila zajedničkog, planskog i organiziranog djelovanja!

Jer, vrijeme je za Novi preporod Hrvata u Vojvodini, to jest u Republici Srbiji, radi našega narodnosnog boljitka i prosperiteta! To je naš veliki izazov za budućnost! Stoga vas sve pozivam na zajedničko djelovanje, na bolju suradnju svih čimbenika naše zajednice, na čelu s krovnom ustanovom – Hrvatskim nacionalnim vijećem. U to ime i u takvoj nadi, još jednom velika hvala svima na svemu.

(Govor je pročitan krajem prošle godine na svečanosti povodom praznika hrvatske zajednice u Srbiji – Dana osnutka prvog saziva HNV-a)

Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva

Nagrađeni istraživači kulture srijemskih Hrvata

Meu nagrađenima nagradom *Milovan Gavazzi* Hrvatskoga etnološkog društva za iznimna ostvarenja u etnološkoj i kulturnoantropološkoj struci u 2018. godini su i **Eva Balković, Jelena Batur, Andrea Bosnić, Maja Flajsig, Robert Kapeš, Anamarija Knežević, Marija Rojko i Klara Zečević Bogojević**, studenti Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Oni su nagrađeni u kategoriji studentski rad za angažman u terenskim

istraživanjima kulture srijemskih Hrvata u Vojvodini (Srbija), rezultate kojih su predstavili na znanstvenim kolokvijima te objavili u časopisu *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata*, sv. 10 (2018). Nagrada im je uručena krajem 2019. na tradicionalnom božićnom domjenku u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Studenti su istraživanje proveli pod vodstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić** i uz financijsku i logističku potporu ZKVH-a.

U povodu 50. obljetnice: povijest osnutka HKUD-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice (II.)

Progon Hrvata u ime kulturnog jedinstva

Poslije Drugog svjetskog rata kulturni život je obnovljen, ali u bitno drukčijim političkim okolnostima. Naime, komunističke vlasti su, istina, dozvolile obnovu prijeratnih hrvatskih društava i ustanova, ali su budno nadzirale i usmjeravale njihov rad, te na koncu, kada su se za to stvorili uvjeti, raspuštala ih

Drugi svjetski rat donio je nagli zastoj u kulturnim djelatnostima Hrvata u Subotici i u Bačkoj općenito. »Dolazak okupatora u ove krajeve učinio je kraj svakom kulturnom polju tako da se u našim društvima životarilo ili je nastupilo potpuno mrtvilo. Svaki ozbiljniji rad nije se mogao ni zamisliti, jer se okupator već postarao da mu stane na kraj u samom začetku. Pojedinci su se tada dali na ilegalni rad, a svi ostali bili su uz njih dušom i tijelom i čekali su oslobođenje kako bi mogli nastaviti svoj daljnji rad na kulturno-prosvjetnom polju«, piše *Hrvatska riječ* od 10. travnja 1946.

Poslije rata kulturni život je obnovljen, ali u bitno drukčijim političkim okolnostima. Naime, komunističke vlasti su, istina, dozvolile obnovu prijeratnih hrvatskih društava i ustanova, ali su budno nadzirale i usmjeravale njihov rad, te na koncu, kada su se za to stvorili uvjeti, raspuštala ih. Predstavnici vlasti su pravdali čin raspuštanja predratnih hrvatskih društava tvrdnjom da ona nisu okupila šire slojeve stanovništva. »Zbliženje raznih slojeva našeg naroda nije uspjelo proizvesti niti HPD 'Neven', a niti 'Pučka Kasina' već iz samog tog razloga, što nisu bili masovnog karaktera i što se njihov rad ograničavao na relativno malen broj članova«, piše *Hrvatska riječ* od 18. kolovoza 1947.

Ukidanje ideološke konkurencije

Najznačajnija hrvatska kulturna ustanova u Subotici, Subotička Matica, koja je okupljala kremu hrvatske katoličke inteligencije, ukinuta je nedugo po svojoj obnovi 1946. godine, a njena zgrada, koja je kupljena novcem Subotičke biskupije, pretvorena je u društvenu svojinu. Prije ukidanja, uspjela je izdati nekoliko djela različite tematike iz pera ili u prijevodu **Ivana Kujundžića**: monografiju »Mihajlo Radnić, prvi bunjevačko-šokački pisac«, bibliografiju »Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata«, zbirku crkvenih propovijedi »Vratimo se gospodu«, »Moj program« **F. Deleruea**, esej »Život Isusov« **Françoisa Maurica**, te zbirke pjesama »Tisuću i jednu noć« **Jakova Kopilovića** i »Zvona bjeline« **Ante Sekulića**. Imajući u vidu plodnu izdavačku djelatnost Subotičke Matice u prvim godinama nakon rata, postaje jasno zašto je ukinuta. Naime, komunističke vlasti nisu trpjele ideološku konkurenciju na polju kulturno-prosvjetnog rada.

Hrvatska riječ iz prosinca 1946.

Sljedeće na udaru komunističkih vlasti je bilo Hrvatsko kulturno društvo (Harambašićeva 4) pod čijim je krovom prije rata djelovalo niz hrvatskih kulturnih društava, od kojih je najznačajnije

Maršal Tito primio je delegate folklornih grupa Hrvata iz Vojvodine, koji su u Beogradu prikazali živopisne narodne igre i običaje.

Narodni kalendar *Hrvatske riječi* za 1948.

HPD Neven. Društvo za kulturnu suradnju Jugoslavije s SSSR-om priredilo je 28. studenog 1946. u Subotici predavanje predsjednika Saveza književnika Jugoslavije **Ive Andrića**. Prilikom posjeta redakciji *Hrvatske riječi* buduću jugoslavenski nobelovac istaknuo je značaj ovog lista:

»Važnost postojanja jednog lista za Hrvate u ovim krajevima je neobično velika. I to ne samo iz političkih razloga naime, što Hrvati u ovim krajevima žive u perifernim oblastima naše zemlje stotinama godina pritiskivani morom inostranih osvajača, nego i radi čuvanja čistoće jezika. Jer po jeziku, po čistini govora se poznaje jedan narod. I jedan list kao što je vaš, može ogromnu ulogu u tom pogledu da odigra i veliku kulturnu misiju da izvrši.« (*Hrvatska riječ* od 6. prosinca 1946.)

Prilikom druženja u Hrvatskom kulturnom društvu Andrić je savjetovao i hrabrio mlade hrvatske književnike u njihovom daljem književnom radu. Podržao je ideju o pokretanju književnog časopisa *Njiva* i dao svoje sugestije u svezi s njegovim sadržajem: »Časopis ne treba da je napunjen samo čisto književnim materijalom, jer prijeti opasnost da bi tako u nedostatku dobrih donosio i slabije stvari i književne priloge, te bi se time njegov nivo snizio, nego da se isto tako donose članci o folkloru i narodnim umotvorinama kao što su narodne pripovijesti i pjesme, koju su po njegovom (Andrićevom – primj. V. N.) mišljenju tako originalne i sačuvane unatoč dugogodišnjeg ropstva pod tuđinom.« (*Hrvatska riječ* od 6. prosinca 1946.) Međutim, kada su početkom 1947. **Balint Vujkov** i **Matija Poljaković**, lijevo orijentirani hrvatski intelektualci, pokrenuli *Njivu*, komunističke vlasti su je pod izlikom da širi nazadne ideje zaplijenile i ukinule.

Lov na intelektualce

Hrvatsko kulturno društvo je 21. svibnja 1947. sa svojim folklornim skupinama iz Bača, Sontea, Berega i Plavne priredilo u Beogradu na Kolarčevom univerzitetu večer narodnih igara i pjesama. Dan prije toga, zaslugom ministra bez portfelja SR Srbije **Lajče Jaramazovića**, predratnog prvaka HSS-a, predsjed-

nik FNRJ maršal **Josip Broz Tito** primio je u posjet delegaciju sastavljenu od predstavnika svih grupa. Međutim, bio je to samo privid ravnopravne zastupljenosti vojvođanskih Hrvata u komunističkom društvu. U isto vrijeme naime u Subotici je trajao progon hrvatskih intelektualaca – kakav nije zabilježen ni pod vlašću Karađorđevića i **Miklósa Horthyja** – poznat pod imenom »Jelenski lov«. U razdoblju od 3. rujna do 23. prosinca 1947. uvedeno je 120 hrvatskih intelektualaca, koji su tijekom 1948. osuđeni na kaznu gubitka građanske časti u duljem ili kraćem trajanju, u ovisnosti o njihovom značaju u hrvatskoj zajednici u Subotici.

Tradicijska kultura bila je živa, napose na rubnim dijelovima grada, prigradskim naseljima i salašima. Na području tradicijske kulture vjerojatno su najbolji uspjeh ostvarili **Pere Tumbas Hajo** i njegovi plesači i tamburaši, koji su dobili pobjednički vijenac na Me-

đunarodnom folklornom festivalu u Langolenu u Walesu 1952. U krilu Katoličke Crkve cijelo vrijeme bogato se i svečano slavila *Dužijanica*, tradicionalni žetveni običaj bunjevačkih Hrvata.

Dekroatizacija Subotice

Nemilosrdnim razbaštinjenjem hrvatskih posjednika i progonom hrvatskih intelektualaca komunističke vlasti su utrle put dekroatizaciji Subotice. Tako je 1950. ukinuto Hrvatsko kulturno društvo, a njegove su prostorije, premda kupljene novcem samih članova, pretvorene u »društvenu svojinu«. Hrvatsko narodno kazalište, koje je osnovano 1945. i imalo ključnu ulogu u razvoju kazališta ne samo među Hrvatima, nego i u cijelom gradu, preimenovano je 1950. u Narodno pozorište. Posljednja veća priredba hrvatskog karaktera održana u Narodnom kazalištu bila je praizvedba prve bunjevačke opere *Dužijanica* skladatelja dr. **Josipa Andrića** (29. travnja 1953.) Isprva dnevnik (26. kolovoza 1945.), tjednik *Hrvatska riječ* preimenovan je 26. lipnja 1956. u *Subotičke novine*. Bio je ne samo važno informativno glasilo, nego i medij uz koji su stasavale generacije hrvatskih intelektualaca (novinara, književnika itd.). HKPD *Matija Gubec* u Tavankutu i HKUD *Mirosljub* u Somboru su pod pritiskom komunističkih vlasti izgubili pridjev »hrvatsko« i ekavizirani su 1956. odnosno 1957. Istu sudbinu je zadesio časopis za književnost, umjetnost i društvena pitanja *Rukovet*, kojeg je pokrenuo **Lazar Merковиć** 1955. Samo do početka 60-ih *Rukovet* je imala prepoznatljiva hrvatska obilježja, koje je Merковиć vratio nakratko početkom 70-ih.

Nakon nasilnog raspuštanja hrvatske kulturne scene u Subotici sredinom 50-ih godina, trebalo je proći više od jednog desetljeća dok se nije stvorio prostor sloboda, koji će omogućiti ravnopravno sudjelovanje Hrvata u kulturnom životu u gradu. U međuvremenu je među sudionicima gore napomenutih kulturnih procesa sazrijela ideja o potrebi ponovnog osnutka jedne kulturne ustanove, koja bi imala za cilj afirmaciju kulturne baštine i stvaralaštva Hrvata – bit će to HKUD *Bunjevačko kolo*.

Vladimir Nimčević

Deseta obljetnica VIS-a *Ritam vjere*

Pjesmom slaviti Gospodina

Članovi Vokalno-instrumentalne skupine *Ritam vjere* u nedjelju, 5. siječnja, zahvalili su Bogu za deset godina postojanja i djelovanja. Sveta misa zahvalnica i koncert održani su u crkvi sv. Roka u Subotici.

Ovaj vokalno-instrumentalni sastav nastao je svibnja 2009. godine za potrebe susreta mladih Subotičke biskupije u Baču. Prvi članovi ovoga sastava bili su: **Elizabeta Tumbas Loketić** (tada **Nađ Kanas**), **Antonia Tumbas**, **Ivan Pelhe** i **Ana Gaković** (tada **Ivković**). Na susretu mladih prvi puta su nastupili s pjesmom *Samo Tebi ću pjevati*, a nakon ovoga nastupa počeli su se redovito okupljati. Te jeseni, po riječima Elizabete Tum-

Regina Dulić, Snežana Nović i Zdenko Ivanković.

»Nakon preuzimanja sastava bilo je izazovno okupiti članove na probe, napose jer smo dobrim dijelom samouki, te nam je vodstvo često nedostajalo«, pojašnjava Vedrana Cvijin i dodaje: »Naša zadaća je prvenstveno animirati mise. Istina da smo se oprobali i na festivalima, ali nam to ne leži toliko niti to prepoznavamo kao svoju glavnu zadaću«, kaže Vedrana.

Ono što je važno jest da se mladi okupljaju oko ovoga sastava i ove vrste glazbe s radošću, a ujedno na taj način svojim pjevanjem i sviranjem slave Gospodina.

Ž.V.

bas Loketić, su se ustalile probe, na kojima su, osim pjesama za svetu misu, učili i razne duhovne pjesme.

»U početku smo pjevanje predvodili samo na svetim misama, a kasnije smo se oprobali i na raznim festivalima duhovne glazbe. Tako smo nastupili dva puta na *Hosanafestu* u Subotici, gdje smo jednom osvojili nagradu publike, a sudjelovali smo i na *Bonafestu* u Vukovaru«, kaže Elizabeta Tumbas Loketić.

Članovi ovoga sastava nisu bili samo mladi jedne župe nego su sudjelovali mladi iz raznih subotičkih i okolnih župa: sv. Roka, Presvetog Trojstva, Josipa Radnika, Uskrsnuća Isusova, Srca Isusova, Marije Majke Crkve i Marije Kraljice svijeta.

Iako su se članovi mijenjali, odlazili i dolazili, cilj i zadaća ovoga sastava su ostali isti.

Posljednje tri godine sastav vodi dugogodišnja članica **Vedrana Cvijin**.

Danas, VIS *Ritam vjere* broji 15 aktivnih članova, a to su: Vedrana Cvijin, **Gordana Cvijin**, **Emil Cvijin**, **Matiša Dulić**, **Ivan Huska**, **Tomislav Huska**, **Ana Piuković**, **Kristina Matković**, **Nađa Kovač**, **Biljana Kovač**, **Kristina Nađ Kanas**, **Kristina Crnković**,

Karlovački zborashi u Vugrovcu

Župni zbor župe Presvetog Trojstva iz Srijemskih Karlovaca boravio je u božićnom posjetu Vugrovcu, mjestu u predgrađu Zagreba. Prijatelj zbora **Ivan Maljak**, koji je bio u posjetu Srijemskim Karlovcima, zauzeo se za ovo putovanje, a Karlovčane je primilo KUD *Dragutin Domjanić* s predsjednikom **Jasnom Zidak**.

»Doček je bio srdačan. Sudjelovali smo izvođenjem triju skladbi na humanitarnom božićnom koncertu 28. prosinca. Išli smo u obilazak župe sv. Franje Ksaverskoga, gdje smo se oduševili izloženim eksponatima koje je sakupljao godinama njihov upravitelj vlč. **Filip Lucić** koji je od župnog stana napravio muzej. Sutradan, 29. prosinca, išli smo u Zagreb gdje nam je prijateljica zbora **Nada Kruc** bila vodič«, kazala je u izjavi za naš tjednik **Vlasta Malešević**, voditeljica srijemskokarlovačkoga župnoga zbora.

M. T.

Dani biskupa Antunovića

Katoličko društvo *Ivan Antunović* u okviru manifestacije *Dani biskupa Ivana Antunovića 2020.* organizira XXVIII. *Razgovor*, koji će biti održan danas, 10. siječnja, u 19 sati u Pastoralnom centru *Augustinianum*. Tema ovogodišnjeg susreta je *Put odgoja za zrelu kršćansku duhovnost*, a govorit će iz Hrvatskog katoličkog sveučilišta – Odjela za komunikologiju dr. **Snježana Mališa**.

U sklopu *Dana biskupa Antunovića* u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 19. siječnja će biti služena i sv. misa o 132. obljetnici smrti biskupa Antunovića.

Okrugli stol

Okrugli stol na temu *Mediji i evangelizacija* bit će održan 11. siječnja, od 9 do 13 sati, u prostorijama *Augustinianuma*. Na spomenutu temu govorit će dr. sc. **Krunoslav Novak**, dr. sc. **Snježana Mališa** i mr. sc. **Ana Hermina** s Hrvatskog katoličkog sveučilišta iz Zagreba.

U susret blagdanima

12. siječnja – Krštenje Gospodinovo

15. siječnja – Pavao pustinjski

22. siječnja – sv. Vinko

25. siječnja – Obraćanje sv. Pavla apostola

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Krštenje Gospodinovo

Ispuniti pravednost

Na Ivanovo čuđenje što je došao krstiti se, Isus mu odgovara: »Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost« (Mt 3,15). Koristeći mnošinu u ovoj izjavi, Isus potvrđuje poslanje Ivana Krstitelja kao svoga preteče, s kojim započinje Božje djelo spasenja. Pravednost koju treba ispuniti ne znači pravednost u moralnom smislu. Ispuniti svu pravednost znači ispuniti Božju volju, ispuniti ono poslanje koje im je Bog odredio. Ivanovo poslanje bilo je najaviti Isusov dolazak i pripremiti narod za susret s Mesijom, te se sada potvrđuje da je Ivan rođen da bude Preteča i da je on poslanje izvršio. Isusovo krštenje zaokružuje ono za čega je Ivan poslan. A Isusovo poslanje je da kao Sin Božji dođe među ljude i objavi im Boga na način na koji ga još nisu upoznali, učini im ga bližim nego što mogu misliti da im može biti blizak i u konačnici, da otokupi svijet mukom, smrću i uskrnućem.

Potvrda da je dio Božjega spasenjskoga plana bilo da Isus svoje djelovanje započne krštenjem bio je glas s neba koji se začuo dok se krstio: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi sva milina!« (Mt 3,17). Bog objavljuje Isusov identitet, objavljuje da je Isus onaj dugo očekivani Mesija, njegov Sin kojega je poslao da spasi narod svoj. Potvrđuje da je ovim činom krštenja započelo Isusovo javno djelovanje i nova etapa u povijesti spasenja. Nastupilo je vrijeme Isusovog mesijanskog nastupa, došao je onaj kojega je Ivan najavio i pozvao narod da se za susret s njime krštenjem pripreme. Bog je tako potvrdio i sve ono što je Ivan govorio dok je najavljivao Mesijin dolazak.

Krštenje je poslanje

I kao što je Isusovo krštenje značilo potvrdu njegovog identiteta i početak njegovog javnog djelovanja, naše krštenje za nas isto tako znači potvrdu našega identiteta i početak našega poslanja. Krštenjem Bog svakoga od nas potvrđuje kao svoje dijete, ubraja nas među pripadnike svoga naroda i šalje nas da kao njegova djeca djelujemo u svijetu, svjedočeći riječima i djelima da pripadamo njegovom narodu. Bilo da smo kršteni kao djeca ili odrasli, jednako pripadamo Bogu i jednaku smo zadaću primili. I nama dolikuje ispuniti svu pravednost, tj. biti otvoreni Božjoj volji i djelovati u skladu s njegovom riječju, onako kako nas Isus poučava.

Isusovo krštenje spominje se u sva četiri evanđelja. Znamo da je kršten na rijeci Jordan i da ga je krstio Ivan Krstitelj. Ali, evanđelisti na različite načine izvještavaju o ovome događaju. Ivan spominje Krstiteljevo svjedočanstvo koje kaže da je vidio kako Duh silazi na Isusa dok ga je krstio (usp. Iv 1,31-34). Marko i Luka samo kratko spominju da se krštenje dogodilo: »Onih dana dođe Isus iz Nazareta galilejskoga i primi u Jordanu krštenje od Ivana« (Mk 1,9); »Kad se krstio sav narod, krstio se i Isus« (Lk 3,21).

Kao da je Matej jedini evanđelist koji je uzeo u obzir pitanje koje će se nametnuti mnogima onda, a i danas: »Zašto se Isus krstio?«. To se zapitao i sam Ivan Krstitelj u Matejevom evanđelju. Svima se logičnijim čini da je Isus negdje sa strane promatrao krštenja raskajnih grješnika prije nego je započeo svoje javno djelovanje. Međutim, neočekivanost i nepredvidivost Božjega djelovanja očitovala se kroz cijeli Isusov život, pa tako i u ovom činu krštenja. Sve što je Isus činio i govorio nosilo je u sebi poruku za vjernike svih vremena, a ta ih je poruka trebala voditi bliže k Bogu.

Simbolika mjesta

Isusovo krštenje ne možemo promatrati s moralnog stanovišta, jer naravno da on nije trebao krštenje kao znak pokajanja za grijeh, kao što je to bio slučaj s grješnicima koji su dolazili k Ivanu. Prije svega važno je istaknuti mjesto na kojemu je Ivan krstio. To je mjesto na kojem je preko Jordana Jošua uveo Božji narod u obećanu zemlju, dakle mjesto gdje je završio izlazak iz Egipta. Sada s Isusom započinje novi izlazak, novo okupljanje Božjega naroda, nova etapa u povijesti spasenja. Bog će sklopiti novi savez s ljudima, te njegov narod neće više biti samo Izraelci, nego svatko tko se pokaje za grijeh i krsti se. Zato mjesto na kojem je Ivan krstio ima snažno simboličko značenje. Zsigurno bi više ljudi došlo krstiti se da je on krštavao na više mjesta. Ovako, tko se želio krstiti morao je uložiti određeni napor i doći na to točno određeno mjesto. To kretanje prema Ivanu simbolički je označavalo i pokretanje prema nečemu novom, prema onome što Ivan započinje svojim krštenjem, a Isus nastavlja.

Lucia Mamužić, učenica

Putovanje kroz odrastanje

Učenica 8. razreda OŠ *Matko Vuković* u Subotici **Lucia Mamužić** rođena je 2005. godine kao treće dijete u obitelji **Jelisevete** i **Vlade**. Kao podrška u odrastanju i životu s njom su sestra **Sara** i brat **Luka**.

Osim osnovne škole, Lucia već desetu godinu paralelno pohađa i Muzičku školu u Subotici, gdje svira klavir u klasi profesorice **Krisztine Máté**. U Muzičku školu je krenula s pet godina, ali se ne planira dalje baviti glazbom. U slobodno vrijeme bavi se odbojkom, a tijekom ljeta veslanjem u Veslačkom klubu *Palić*.

Lucia je odlična učenica i već nekoliko godina sudjeluje na natjecanju iz matematike, kao i iz kemije, hrvatskog i drugih predmeta.

S obzirom na to da je krajem školske godine čeka upis u srednju školu, za sada planira upisati opći smjer u Gimnaziji *Svetozar Marković* u Subotici, a jednoga dana sebe vidi kao pravnicu. Poznata je po vedrom licu i širokom osmijehu, te tako svojim prisustvom oraspoloži ljude oko sebe.

Kada joj obveze dozvole, rado uzme knjigu u ruke, te joj je tako najdraža knjiga *Umjetnost pobjede*, a kada je u pitanju film, Lucia je kao najdraži izdvojila *Le man 66*. Izuzetno voli putovati, te je tako do sada posjetila Tursku, Grčku, Njemačku, Italiju, Austriju, te okolne zemlje, a poseban dojam na nju je ostavio talijanski grad Misano.

U životu je ispunjavaju drage osobe s kojima voli provoditi slobodno vrijeme.

L. V.

Smjernice za zdravu ishranu

Kako kontrolirati apetit

Blagdani su iza nas, a samim time i bogata trpeza, koja je po svemu sudeći ostavila po koji kilogram viška. Nekako se ova tema sama po sebi nametne u siječnju, stoga donosimo nekoliko smjernica kako kontrolirati svoj apetit ili kako bar pokušati. Evo nekoliko smjernica:

Nemojte preskakati obroke

Ljudi koji preskaču doručak ili ručak imaju sklonost da prekomjerno jedu navečer. Problem je u tome što za vrijeme preskakanja obroka dolazi do pada glikogena u organizmu. To daje signal tijelu da traži hranu i može vas učiniti gladnim. »Utopite« svoj apetit. Piti vodu je najbolji način

kako umjetno smanjiti apetit. Nastojte popiti 1,5 do 2 litre tekućine dnevno. Osim vode, dobar izbor su obrano mlijeko, čaj i niskokalorični voćni sokovi.

Ne zaboravite na juhu. U jednom ispitivanju ispitanicima su davali tri predjela: juhu od rajčica, sir i krekeri ili svježe voće. Količina kalorija u svakom predjelu bila je ista. Nakon toga bi ispitanici pojeli glavno jelo. Juha od rajčica »pobijedila« je druga dva predjela u smanjenju konzumiranih kalorija u glavnom obroku. Stvar može biti u veličini volumena kojeg juha zauzima u želucu.

Manje, ali češće

Prezalogajte razumno. Mama nas je uvijek upozoravala da ne jedemo ništa prije glavnog obroka. Sada znanstvenici revidiraju taj savjet. S manjim, ali češćim obrocima, manje se inzulina oslobađa kroz kraći period. Smatra se da takav režim ishrane pomaže u borbi protiv prekomjerne tjelesne težine na taj način što smanjuje količinu stvarne i uskladištene masti. Međutim, kad se kaže manji i češći obroci, ne misli se na kolače i sladoled, jer će se razina inzulina i apetit povećati. Misli se na grickanje, konzumiranje hrane s malo masnoća i puno vlaknastih komponenata, kao što su mrkva, breske, naranče, paprika... Što će potiskivati apetit.

Ugljikohidrati

Jedite više kompleksnih ugljikohidrata. Hrana bogata kompleksnim ugljikohidratima, a malim sadržajem masti (riža, krumpir, kukuruz i tjestenina) doživjela je velik »povratak« zahvaljujući djelomično tome što je sposobna zadovoljiti apetit s manje kalorija. Osim toga, ugljikohidrati se teže probavljaju i teže uskladištuju u tijelu nego masti.

Vlaknasta hrana

Gostite se vlaknastim komponentama. Hrana bogata vlaknastim komponentama obično se konzumira sporije, a to znači i konzumira ukupno manje. Topiva vlakna u hrani kao što su ječam, grah, jabuke, agrumi, cikla, mrkva, krumpir, također smanjuju inzulinsku reakciju. Normalno, nakon obroka razine inzulina pomažu da se metabolizira šećer i mast. Međutim, topiva vlakna pomažu da se razine inzulina održavaju nižim nakon obroka. Hrana bogata vlaknima ima manje kalorija u svakom zalogaju, što znači i manje ukupno konzumiranih kalorija.

Jedem li s povodom?

Upoznajte svoje vlastite »povode«. Bez obzira jesu li to kobasice koje cvrče u tavi ili hrskave kokice, miris, pogled, zvuk, čak i sastav hrane snažni su povodi da se prekomjerno jede. Prvo, zapitajte sebe zašto

želite jesti, jer to možda nema nikakve veze s glađu. Neki put već sam pogled na neku hranu učini da ju poželimo pojesti. Emocije su sljedeći razlog zbog čega ljudi jedu. Glavni povod je stres. Prije nego krenete jesti zapitajte se »jedem li zato što sam gladan ili zato što sam uznemiren, zabrinut ili potišten«. Svatko povremeno doživljava pojačanu želju za hranom, posebno za vrijeme godišnjih odmora, praznika i blagdana. Kad se takva jaka želja pojavi, odvratite svoju pažnju, učinite nešto što je nespojivo s hranjenjem, primjerice pođite u šetnju. U dvadesetak minuta taj će se nagon za jelom vjerojatno smanjiti. Što češće budete prakticirali ovakvu ili sličnu tehniku, ona će biti lakša za izvesti.

dr. Ivo BELAN

RECEPT NA TACNI

Londoner štanglice

Londoner štanglice!

Aha...

Prosto ih obožavam. Voljela ih je i baka, i ona teta iz Chicaga, i mala Maja...

Da, dobre su... Zamišljeno, i bez imalo pojma o čemu je riječ.

Malo dramskog uvoda, jer je još jednom netko bio neobaviješten dok je onaj drugi smatrao da cijeli svijet zna i mora znati sve ukuse i sve o *londoner štanglicama*. Protiv zaborava, neinformiranosti i u znak sjećanja danas na tacnu stavljamo recept za ove čuvene štanglice.

Potrebno: Za biskvit 150 g margarina, 250 g brašna, 120 g šećera, žličica praška za pecivo, 3 žumanjka. Za fil: 3 bjelanjka, 150 g šećera, 2 vanilin šećera, 150 g mljevenih oraaha, 5 žlica pekmeza od kajsije.

Postupak: Prvo pripremiti tijesto za biskvit. U posudi pomiješati brašno, šećer i prašak za pecivo. U sredinu suhih sastojaka staviti 3 žumanjka, dodati omekšali margarin i zamijesiti tijesto. Kada je gotovo, tijesto umotati u foliju i staviti u hladnjak da odmori pola sata.

Za nadjev bjelanjke umutiti u čvrsti snijeg, pa im dodati šećer i vanilin šećer, te na kraju mljevene orahe.

Pleh za pečenje premazati maslacem i posuti brašnom, prohladeno tijesto narendati u pleh za pečenje, pa ga malo prstima pritiskati da postane glatko, pa ga premazati pekmezom. Na pekmez rasporediti masu od bjelanjaka, šećera i oraaha, sve lijepo izravnati i peći 45 minuta na 160 stupnjeva. Kada se ohlade, isjeći ih na štanglice i servirati na tanjure.

Londoner štanglice odlično idu uz zimski dan, šalicu čaja i bilo koje društvo. Dobar tek!

Gorana Koporan

Doček 7528. u Novom Sadu

Hrvatske zvijezde i mlade muzičke nade na proslavi

Doček u Novom Sadu, koji slavi dvije Nove godine, dva računanja vremena, dva kalendara, dva pisma, dva koncepta, ističe jedinstvo različitosti i interkulturalnost, kao jednu od glavnih karakteristika buduće Europske prijestolnice kulture. U tome se ogleda i koncept manifestacija Doček 2020. ali i 7528. do kog je ostalo još svega nekoliko dana, koji dovodi domaće, regionalne i svjetske zvijezde, mlade i nadarene nade čija je karijera tek u usponu, ali i legendarna imena. Mnogi od njih bit će iz Hrvatske...

Dado Topić & Time after time

Dado Topić i njegov bend *Time after time* uveličat će proslavu Dočeka 7528. u Novom Sadu. Čuveni muzičar koji je karijeru započeo šezdesetih godina još uvijek stvara i nastupa s nesmanjenim entuzijazmom, tako da s pravom važi za živu legendu rock

scene. U Novom Sadu Dado Topić i *Time* nastupili su još 1976. godine kada je u *Studiju M* nastala snimka zabilježena na duploj ploči *Randevu s glazbom*. Dado Topić & *Time after time* nastupit će 13. siječnja u kulturnom centru *Petőfi Sándor* od 22 sata.

Let 3

Energični nastupi, provokativni tekstovi, autentičan izgled i kostimi, slobodni, hrabri, iskreni – *Let 3* stiže pravo iz ovogodišnje Europske prijestolnice kulture Rijeke u grad koji će sljedeće godine ponijeti tu titulu, Novi Sad. Nastup tog hrvatskog sastava, koji inače nikoga ne ostavlja ravnodušnim, posebno će 13. siječnja donijeti nešto novo i nesvakidašnje, s obzirom na to da

je lokacija Mala dvorana SNP-a od 20 sati. Uz njih stiže i Marijači bend *El Combo*.

Aklea Neon

Doček 7528. obilježit će i afro-soul i etno ritmovi koje donosi Osječanka **Aklea Neon**, putujuća muzičarka i kantautorica. U medijima je poznata kao vila ritma i bita, što se jasno vidi u njenom prepoznatljivom stilu i pjesmama koje se kreću negdje između rege ritmova i nježnih ljubavnih melodija. Nastupit će u Kulturnom centru Novog Sada 13. siječnja, prije pančevačkog dvojca *Ljubičice*. Ulaz za njen nastup je besplatan.

Lollobrigida

Elektro-pop sastav *Lollobrigida*, poznat po energičnim nastupima i zaraznim pjesmama koje variraju između diska osamdesetih, panka i opuštajućih ljetnih melodija, stiže u Novi Sad za doček 7528. Vesela petorka *Lollobrigida* uvijek nastoji publici priuštiti nešto više od običnog koncerta, te veliku pažnju posvećuju interpretaciji koja je uvijek originalna, ironična, zabavna i otkačena. Bend će nastupiti 13. siječnja u kulturnoj stanici *Svilara* od 19 sati.

Elemental

Popularna hip-hop grupa iz Hrvatske *Elemental*, koja je prošle godine proslavila 20 godina postojanja stiže pred novosadsku publiku u okviru dočeka 7528. Proslavili su se novim zvucima i drugačijim pristupom hip-hopu kombinirajući ga s džezom, soulom, fankom, regeom i rock muzikom, nastupali su sa Zagrebačkom filharmonijom, *Kubizmom* i mnogim drugim sastavima, te svoj pravac približili široj publici. *Elemental* će nastupiti 13. siječnja u Kožari Srpskog narodnog pozorišta od 22 sata.

Svemirko

Zasigurno jedna od najzanimljivijih pojava na muzičkoj sceni Balkana – hrvatska petorka benda *Svemirko* dolazi u Novi Sad i nastupa u okviru spektakla koji se očekuje za doček 7528. Za samo dvije godine koliko postoji, ekipa *Svemirka* postigla je veliki uspjeh albumima *Vanilija* i *Tunguzija*. *Svemirko* će nastupiti 13. siječnja u Kino dvorani Željezničke stanice od 21 sat.

Podsjećamo, za razliku od dočeka 2020., kada su svi sadržaji bili besplatni, u centru grada na otvorenom, doček 7528. je u zatvorenim prostorima, širom grada u večernjim satima. Ulaznice se mogu pronaći na prodajnim mjestima *Gigs tixa* i na sajtu. Sve informacije o izvođačima, satnici, lokacijama, prodaji ulaznica mogu se pronaći na sajtu *Dočeka* (docek.ns2021.rs) i na društvenim mrežama.

Kraljev oficir

Na fotografiji je obitelj **Stipana Šimića, Žalimovoga** (1907. – 1984.) i **Mande Miloš, Fajferove** (1914. – 2006.) iz Sonte. Oboje su odrasli u Sonti u seoskim obiteljima koje su usmjeravale svoju djecu ka novom i boljem. Mandina majka je, odlazeći u posjet suprugu u vojsku u Peštu, 1909. vidjela kako žive mađarske obitelji, tj. da se nastoje školovati, pa je i ona svoju kćer upućivala u školu. Tako je Manda završila malu maturu s pet razreda. Nakon toga mati ju je dala služiti kod mjesnoga kantora u nadi da će ju naučiti lijepom ponašanju. Manda je, prema kazivanju svoje kćeri **Elizabete**, prva Šokica u Sonti koja se »prirušila«, tj. skinula narodnu nošnju i prihvatila gradsku odjeću. Bilo je to 1929. godine.

Četverogodišnja djevojčica s fotografije je njihova kći **Elizabeta**, r. 1935., i sin **Nikola**, r. 1937.

Snimljeni su negdje u Beogradu gdje je Stipan službovao kao visoko rangirani oficir vojske kralja **Aleksandra I. Karađorđevića**, a poslije atentata na njega, u službi Namjesništva Kraljevine SHS i kralja **Petra II. Karađorđevića**. Stipan se pokazao kao odličan oficir, s mogućnošću napredovanja, međutim, kao što znamo, došao je 6. travnja 1941. – Beograd je bombardiran. Obitelj je izgubila trag o ocu i suprugu Stipanu. Očajna Manda ga je tražila svuda pod ruševinama i dalje po gradu. Trag se ukazao nakon dužeg vremena u garnizonu u kojemu je njen suprug službovao. Svi časnici su bili uhapšeni i deportirani vagonima G (vagone za stoku) za Njemačku.

Supruga je zapakirala nešto pokućstva i pvela svoju djecu, također vagonom G i zaputila se u rodno mjesto, Sontu, kod roditelja, u nadi lakšeg preživljavanja. Budući da nije bilo izravne veze do Sonte, iskricali su se u Dalju. Put je trajao dva tjedna. Roditelji su zaprežnim kolima prešli Dunav skelom koja je tada prometovala između današnja dva mosta na Dunavu između Bogojeva (Gomboša) i Sonte. Pokupili su ih u Dalju i istim putem se vratili u Sontu.

Stipan se javio preko Crvenog križa nekoliko mjeseci kasnije iz zarobljeničkog logora Stalag XVII. iz tadašnje Njemačke. Stalag XVII. je bio logor za časnika zvanja. Tu su bili zarobljeni časnici saveznika: Amerikanci, Britanci, Francuzi, Česi, Slovaci, Rusi... Selektiranjem zarobljenika, prije svega po prezimenima, odlučeno je da ide u prve redove fronte, što je značilo pogibiju. Za Nijemce je bilo presudno što se njegovo prezime završavalo na »ić«. Prilikom pretresa ispaio mu je mali molitvenik svetoga Antuna koji je uvijek nosio u džepu. Upravo to je odlučilo o životu kraljevog oficira. I dalje je ostao ratni, vojni zarobljenik u Stalagu XVII. Strahote Stalaga XVII. Stipan nije često prepričavao kada se vratio nakon 12 mjeseci doma. Došao je svojoj obitelji kao kost i koža, zarastao u dlake, pun ušiju, umotan u zarobljeničku deku i skoro nesvjestan sebe. Dočekan je na željezničkoj stanici Sonta, jedva prepoznat od svojih najmilijih, jednog utorka, dana svetoga Antuna.

O Stalagu XVII. redatelj **Billy Wilder** je snimio iznimni, istoimeni film koji je nominiran za *Oscara*. Prvi put je prikazan 1953. u Londonu, a poslije je obišao skoro cijeli svijet.

Nakon oporavka, Stipan se tijekom rata zaposlio u apatinskom brodogradilištu **Kramer** kao fizički radnik na utovaru i istovaru

pijeska. Nakon izvjesnog vremena, gazda **Kramer** ga je postavio na mjesto magacionera. Nakon završetka rata novostvorenoj vlasti je bio potreban svaki školovan čovjek, a Stipan je pored visokog obrazovanja znao i njemački jezik koji je bio potreban u mirnodopskim pregovorima. Zaposlen je u Gradsku upravu Apatin. Ubrzo mu je bilo ponuđeno zaposlenje u Komandi mjesta Apatin. Supruga Manda se žestoko usprotivila i rekla: »U vojsku nikad više!«. Stipan i Manda su do konca svojih života živjeli u Apatinu. Stipan je umirovljen kao obračunski službenik korpore Apatin. Manda je cijeloga života štovala sv. Antuna i svakoga utorka postila.

Njihova djeca su još na životu. Sin **Nikola** živi u Njemačkoj, a **Elizabeta** u Novom Sadu.

Ruža Silađev

Zimski oratorij 2020.

Vi ste svjetlo svijeta

Još jedan *Zimski oratorij* započeo je u ponedjeljak, 6. siječnja, u župi sv. Roka u Subotici i traje sve do danas. I ove godine okupio je lijepi broj djece, ali i animatora, te tako u ovome sudjeluje 72 djece i oko 20 animatora.

Tema ovogodišnjeg *Zimskog oratorija* je *Vi ste svjetlo svijeta* te se na tu temu rade i duhovne i kreativne radionice.

Po riječima voditeljice oratorija **Vedrane Cvijin** ove godine ima i malih novina u kojima svi uživaju.

»Jedna od novina je da smo ove godine napravili dukseve za sve sudionike, a to smo uspjeli zahvaljujući Hrvatskom nacionalnom vijeću, koje je odobrilo projekt«, kaže Cvijin i pojašnjava kako se sve radionice ove godine baziraju na kazališnoj predstavi.

Kako bi to bio pravi efekt i djeca imala potpuni ugođaj, razdijeljeni su u skupine, te tako u ovome *Zimskom oratoriju* imaju glumce, scenografe, orkestar, tehničku podršku i kostimografe. Djeca su, kao i ranijih godina, raspoređena u skupine, te imaju svoj slogan koji su prvoga dana osmislili.

Oratorij se temelji na duhovnim radionicama, koje ni ovoga puta nisu izostale.

Posljednjeg dana zimskog oratorija (danas) djeca će sudjelovati na zajedničkoj svetoj misi zahvalnici u 17.30 sati u crkvi sv.

Roka, a nakon toga u 18.15 sati svojim roditeljima pokazat će što su radili proteklih tjedan dana.

Prvi oratorij u Subotici započeo je u spomenutoj župi 2016. godine, kada su se u listopadu subotom počela okupljati djeca i mladi. Kasnije se župi sv. Roka pridružila i župa Uskrsnuća Isusova, također iz Subotice, i tako su počeli ljetni i zimski oratoriji.

Zapravo, oratorij je u Suboticu »donijela« Vedrana Cvijin, koja je sudjelovala na oratorijima kod salezijanaca u Zagrebu, koji su radili po uzoru na sv. **Don Bosca**, koji je okupljao djecu i mlade.

Dvema župama su se priključila i djeca drugih subotičkih župa, jer, kako i sami znate, dobar glas daleko se čuje.

Ž. V.

Posljednji dani zimskog raspusta

Koliko ste dugo iščekivali zimski raspust, tako će brzo i proći. Vjerujem da bi se većina složila da ipak traje bar još koji dan duže, ali... Drugo polugodište počinje vrlo brzo, već 15. siječnja, a u kompletu dolazi i radna subota (18. siječnja).

Veliki dio raspusta prošao je u blagdanima i praznicima, te ovo malo što je ostalo iskoristite najbolje što je moguće. Osim zabave i druženja, valjalo bi se malo podsjetiti i školskog gradiva ili bar pročitati zadanu lektiru. Znam, reći ćete ovo je vrijeme za odmor, ali i uz knjigu se odmara...

Pokušajte napraviti plan kako ćete i kada što raditi. Tako ćete se stići pripremiti za školu, družiti, igrati igrice, biti na društvenim mrežama...

Ž. V.

Novi broj našeg podlistka *Hrcko* izlazi 24. siječnja, a ujedno najavljujemo kako će ovogodišnji *Hrckov maskenbal* – XVII. po redu, biti održan 7. veljače u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 16 sati. Što ćeš biti na maskenbalu? Pitanje je na koje valja pronaći odgovor!

Vidimo se!

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Jakov Vuković

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: plivanje

VOLIM: sve živo

NE VOLIM: meso

U SLOBODNO VRIJEME: slažem legiće, igram igrice

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: istraživač

Sretni praznici!

Too *Tóth optika*

Subotica
551-045

Kod glavne pošte.

DR. TÓTH

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m ² , III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morskobalu Istre. Tel: 065/689-35-47.	Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m ² , plac 650 m ² , Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojala legalizirana. Informacije na tel: 024-546-061.
Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m ² , dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.	Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m ² . Dragan 063-509-902.
Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.	Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.
Prodaje se kuća na kat, plac 650 m ² , kuća 210 m ² , velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel: 061 2323223.	Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lađa samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.
Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozadni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel: 024/532-570.	Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viranogoshi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel: 024/532-570.
Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.	Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel: 063/865-55-96.
Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel: 00385-95-366-17-67.	Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel: 024/528-682.
Prodaje se građevinska parcela površine 844 m ² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.	Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Miro, 0036-30-288-93-33.
U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.	Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.
	Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 30. 12. 2019. godine nositelju projekta TELEKOM SRBIJA a. d. Beograd, Direkcija za tehniku, Sektor za bežičnu pristupnu mrežu, Beograd, Bulevar umetnosti br. 16/a, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja zatečenog stanja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije »SU-Radanovac – SUU100 SUO100« na katastarskoj parceli 771 KO Palić, Subotica, Dubrovačka ulica 1c (46.105771^o, 19.735980^o).

Glavni razlozi na kojima se odluka temelji mogu se vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cijelosti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-224-2019.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja može se u potpunosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-224-2019.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 14. 1. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

Astra
Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

Suglasno Ekološkoj i Socijalnoj Politici EBRD

»Koridori Srbije« d.o.o pozivaju na

JAVNE KONZULTACIJE

javnost, tijela i organizacije zainteresirane za

PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM ŽIVOTNOG OKOLIŠA I SOCIJALNIM PITANJIMA

za

POBOLJŠANJE DRŽAVNE CESTE IA – A1 (E-75) HORGOS – NOVI SAD (DESNA STRANA),

DIONICA OD KM 1+125 DO KM 14+800, L=13,68KM I

OD KM 27+850 DO KM 54+175, L=26,32KM,

UKUPNO L=40,00KM, ŠIRINE 11,00M

Uvid u predmetni Plan upravljanja zaštitom životnog okoliša i socijalnim pitanjima može se izvršiti:

u prostorijama preduzeća »Koridori Srbije« d.o.o., Kralja Petra 21, Beograd, drugi kat, svakog radnog dana od 11 do 13 sati, u roku od 10 dana od dana objavljivanja ove obavijesti,

u prostorijama Gradske uprave grada Subotice, u roku od 14 dana od dana objavljivanja ove obavijesti,

na internet stranici poduzeća »Koridori Srbije« d.o.o.: <http://koridorisrbije.rs>

Primjedbe i mišljenja na Plan upravljanja zaštitom životnog okoliša i socijalnim pitanjima se podnose u pisanom obliku i dostavljaju na adresu »Koridori Srbije« d.o.o., Kralja Petra 21, Beograd. Primjedbe se mogu dostaviti i elektroničkom poštom na adresu office@koridorisrbije.rs

Dana 23. siječnja 2020. s početkom u 10 sati bit će održane javne konzultacije i prezentacija predmetnog plana u prostorijama Gradske uprave u Subotici, Trg slobode 1 (soba broj 130, I. kat).

Za dodatne informacije obratiti se na sljedeću adresu:

»Koridori Srbije« d.o.o.

Kralja Petra 21,

11000 Beograd, Republika Srbija,

tel./faks +381 11 / 33 44 174

e-mail: office@koridorisrbije.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

***Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.**

Hvala na razumijevanju.

Jela Miković i Marija Bolvari Zrinji

Subotičke nogometašice u dvije generacije

Mama na beku, a kći na krilu

Ženski nogomet današnjice je apsolutno priznat u gotovo cijelom svijetu, a susrete najboljih nogometašica svijeta sa zanimanjem prati milijunski auditorij. Godina je 2020. i nema više nikakvih šovinističkih predrasuda, dapače u izboru najboljeg sportskog kluba za proteklu 2019. godinu u Subotici naslov najboljeg je pripao ŽNK *Spartak*. Ali prije nekih pedesetak, pa i tridesetak godina, nije bilo baš tako. Ovo je nogometna priča **Jele Miković**, jedne od pionirki ženskog nogometa u najvećem gradu na sjeveru Bačke i njezine kćeri **Marije Bolvari Zrinji**, koja je nastavila materinim sportskim stopama.

»Za nogomet sam se zainteresirala kao mlada udova, jer sam od jednog kolege s posla dobila informaciju kako se na stadionu

»Nogometnu karijeru sam počela i završila na poziciji desnog beka, bila sam vrlo brza i malo oštija u obrambenim zadacima, ali uvijek korektna prema svojim suparnicama. Mogu kazati kako nikada nisam imala problema s kartonima, jer sam uvijek težila za sportskim *fair playom*. U ono vrijeme stare Jugoslavije postupno se ženski nogomet razvijao i u drugim sredinama, pa smo počeli igrati susrete protiv ženskih klubova iz Niša, Zemuna, Kule. Vodio nas je **Ivan Pokorni**, koji je nastojao prenijeti svoje nogometno znanje na nas, a mi smo se trudile marljivo trenirati i uvijek pružiti maksimum na prvenstvenim i prijateljskim susretima kojih je vremenom bilo sve više«, istaknula je umirovljena nogometašica Jela Miković.

Dobar rad na treninzima se ubrzo isplatio, jer su subotičke žene uskoro ponijele naslov državnih prvakinja.

»Posebno mjesto u mom nogometnom sjećanju ima utakmica koju smo 1975. godine odigrali u Zagrebu i nakon koje smo osvojili prvo mjesto u Jugoslaviji. Rado se sjećam i nekih internacionalnih susreta koje smo u zimskom razdoblju, kada smo nastupali kao malonogometna ekipa, odigrali u susjednoj Mađarskoj. Ženski nogomet se u Subotici sve više razvijao, neke od mojih kolegica iz tima su postale i državne reprezentativke, a ja sam se u međuvremenu ponovno udala, dobila još djece i postupno se počela oporavljati od aktivnog igranja. Ali je s Marijinim aktivnim početkom igranja naša obitelj dobila dostojnu zamjenu na nogometnom terenu, a ja sam svoju ljubav prema nogometu nastavila aktivno ga gledajući na televiziji.«

ŽNK *Spartak*

Marija Bolvari Zrinji je nastavila maminu nogometnu priču, zaigraivši aktivno u sastavu novoformiranog ženskog nogometnog kluba *Spartak*, koji je nastao fuzijom nekadašnjeg *Željezničara* u sportsku obitelj klubova koji nose ime (nadimak) proslavljenog subotičkog heroja i sportaša **Jovana Mikića**.

»Od malih nogu, kako se to kaže, sam imala simpatiju prema nogometu i igrala ga sa svojim vršnjacima pred kućom. Potom sam gledala svoju mamu kako igra, a uskoro sam se i sama uključila u aktivno treniranje i igranje«, priznala nam je Marija svoju nogometnu inicijaciju.

Za razliku od mama Jele, koja je igrala na bekovskoj poziciji, kći Marija je sebe pronašla na krilnoj poziciji, jer je, kako sama kaže, uvijek više voljela igrati u napadu.

NK Bačke okupljaju žene i treniraju nogomet. S obzirom na to da sam se od najranije mladosti zanimala za sport, odlučila sam se okušati u tom, tada još uvijek muškom sportu«, pojasnila nam je gospođa Jela svoju nogometnu inicijaciju i nastavila s, danas već polustoljetnim, sportskim sjećanjima.

ŽNK *Željezničar*

Djevojke i žene koje su radile u nekoliko subotičkih tvrtki (*Željezničar*, *Solid* i dr.) zainteresirale su se za aktivno igranje nogometa, okupile su se u ŽNK *Željezničar* i počele s redovitim treninzima na igralištu najstarijeg nogometnog kluba u državi.

»Uvijek sam stremila prema protivničkom голу, ali nisam bila strijelac nego sam najviše sudjelovala u pripremi golova koje su moje suigračice potom postizale. Moram istaknuti kako sam u školi uvijek imala puno razumijevanje nastavnika za moje bavljenje nogometom, jer sam zbog utakmica koje smo igrali u udaljenijim krajevima tadašnje Jugoslavije, primjerice u Makedoniji, bila prisiljena ponekada i izostajati s redovite nastave. Trenirala sam tri puta tjedno, plus utakmica nedjeljom, i zbilja mi nikada nije bilo teško otići na trening ili putovati da bih igrala nogomet. U moje vrijeme je ženski nogomet počinjao biti sve više prihvaćen od do tada isključivo muške publike i bilo je mnogo manje predrasuda. Naše glavne rivalke su bile iz Niša (*Mašinac*), Čačka (*Sloboda*), Zemuna, Bitole, ali su za razliku od naše Subotice te sredine pružale mnogo više svojim nogometašicama. Bilo je više sponzora, osiguravana su radna mjesta, dok smo mi igrale 'iz čiste ljubavi'. Moja aktivna karijera je trajala svega nekoliko godina (1981. – 1986.), tijekom kojih sam nosila dres *Spartaka*, a naš trener je bio **Antal Tapiška**. Isprva smo još trenirale na stadionu NK *Bačke*, a potom nas je NK *Spartak* primio pod svoje i preselile smo se na Gradski stadion u Subotici.«

Na koncu ovog zanimljivog razgovora Marija je spomenula i nekoliko svojih suigračica s kojima je dijelila godine provedene na nogometnom terenu.

»Skupa sa mnom su igrale **Zora Platup, Suzana Bašić Palković, Suzana Savevski, Erika Salma, Renata Gilice, Katika Sakal, Olja Čupić** i još mnogo drugih. Sve smo mi voljele nogomet i igrale ga iz velike ljubavi prema najljepšem od svih sportova. Zato ga mama i ja, i danas, rado skupa gledamo, jer nogomet je u velikoj mjeri obilježio našu mladost i život«, nasmijala se na koncu Marija Bolvari Zrinji i pogledala svoju mamu. Gospođa Jela je samo potvrdno kimnula glavom i onda je uslijedila ova njihova zajednička fotografija.

D. P.

Marija Bolvari Zrinji i Jela Miković

Kopačke i štikle

Nije bilo nikakvih problema da nakon skidanja kopački ponovno obujemo cipele s visokom potpeticom. Bilo je leda i kompresivnih zavoja koji su brzo neutralizirali potencijalne otroke i nogometne ozljede...

POGLED S TRIBINA Siječanj

Nakon božićnih i novogodišnjih blagdana neki sportaši su odmarali a neki uopće nisu (primjerice Premiership), punom parom se nastavljaju sportska događanja i natjecanja. No, krenimo od Sljemena i *Snow queen trophy 2020 (Snježna kraljica)*, skijaške utrke koja glavni grad Hrvatske stavlja na popis najpoznatijih destinacija vrhunskog alpskog skijanja. Nažalost, na stazi nema više najbolje skijašice svih vremena **Janice Kostelić**, a niti njezinog brata **Ivice**, pa su hrvatski ski rezultati u kategoriji osrednjosti. Ali zato je skijaški svijet upoznao novu snježnu kraljicu, Slovakinja **Petru Vlhovu** i novog snježnog sljemenskog kralja, Francuza **Clementa Noela**.

Na drugoj strani našeg planeta, u Australiji (Sydney, Brisbane i Perth), koja nažalost gori pod najgorim požarima u svojoj povijesti, igra se ATP Cup, svojevrsni pandan novom formatu Davisova cupa. Nakon katastrofe u Madridu (Hrvatska je bila posljednja momčad prvog izdanja novog DC), u Sydneyu Hrvatska igra mnogo bolje. Pobjede protiv Austrije i Poljske, pred odlučujući duel protiv favorizirane Argentine, daju dobre šanse momčadi novoga izbornika

Vedrana Martića za plasman u četvrtfinale.

Naime, prema ovom formatu natjecanja (šest skupina po četiri momčadi), plasman u izlučni dio će izravno izboriti pobjednici skupina i dvije najbolje drugoplasirane momčadi. Ovisno o rezultatu meča protiv uvijek neugodnih *gaučosa* (sjetimo se finala DC-a u Zagrebu), Hrvatska bi mogla u potpunosti izbrisati loša sjećanja na španjolsku tragediju. **Čilić, Ćorić, Dodig i Mektić** to mogu...

Prva hrvatska nogometna liga je još uvijek na zimskom odmoru, ali nakon blagdana sve momčadi startaju puno parom u pripreme za nastavak prvenstva. Čini se da je *Dinamo* zahvaljujući furioznoj jeseni ipak najbliži novom naslovu prvaka, ali zato će *Hajduk, Rijeka* i *Osijek* također imati svoj trofej u proljetnom nastavku 1. HNL. Naime, zbog odličnog koeficijenta koji su napravili *dinamovci*, drugo mjesto u prvenstvu donosi također mjesto u kvalifikacijama za Ligu prvaka i veće šanse za plasman u Ligu Europe.

Konačno, pred nama je i Europsko prvenstvo u rukometu. Pobjedom protiv Katara (33:28), rukometaši Hrvatske su osvojili *Croatia cup*, posljednju provjeru pred nastup na summitu najboljih momčadi našega kontinenta. Neka se dobre igre nastave tijekom siječnja u Austriji, Norveškoj i Švedskoj, ponajprije u Grazu u skupini protiv Srbije, Bjelorusije i Crne Gore.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Igra sjeni

Iz Ivković šora

Kunjam

Piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi moja. E, valjdar smo se već jedared iščestitali i izdivanili, naslikovali i još tušta tog; te svr godine, pa Nova pa ovo pa ono, sad se već dopisiva i čestita prijapodne pa posli podne.. Ta šta kast? Što kazo onaj car rimski, zaboravijo sam koji, »Nek je svitu vina i sigara, ondak se manje buni«. E, baš je utrevio. I dan danas kandar je tako, i ovi sadašnji se tog borme drže, a svit kugod svit: šta mu bliže, to mu draže. Ja očo poplačat kojikake račune kad ono redina na pošti, čeljadi, amade u po sokaka. Valjdar da je kaki slip i okraći sokak, morali bi još i zalomit. Pitam jednog šta se dili, veli on da ne zna, al cigurno niki novci pa stao i on. Mož, veli, dobit koju krajcaru. I tako ja čeko, čeljadi, jedan cio i tri frta-lja sata. Ma vamo nika vitrina trevila duvat, jedva sam ušo u poštu, ne daj, Bože, da sam samo zvrncio uvo – cigurno bi otpalo. Platim ja tako račune, ovog mog što je čeko novaca iskečili napolje. Vele mora donet uvirenja da nema ništa. On bisan, a ja se mislim: pa, Bože iz čovikom, nisi moro stat, to sam ti i ja mogo kast. Al, pak. Koliko sam ubardo ni nako ne fali na salašu, pa nek se malo ukućani odmore od njeg. Neg, mislim se ja, čeljadi moja lipa dobra i poštena ko što i sam jesam, pa danas u ova moderna vrimena je borme bolje ne imat ništa neg imat malo. Kad nemaš ništa, ondak ti dadu, a kad imaš malo, onda ti ništa ne dadu neg ti polagano uzmu i to malo. Hm, moraću ja to malkc promozgat, poprodavat to malo zemlje pa ajd na državne jasle. Kad sam se vratio na salaš, naki promrzo, oma sam ugrijo vode pod odžakom na sadžaku i našo alumenaški stari lavor da naporim noge. Samo da znate: nema boljeg lavora od ti stari alumenaški. Moj rodo Joso i danas žali na se što je njegovog izbušio i opravio od njeg antenu. Vodu sam tako ugrijo da mi mal nije ispala ka-strona na noge, a tako baš i volim. Napario sam noge, sve mi se ćuksemi omekšali, neću i više morat fleksom šmirglat. I parim ja tako i sav se zamislio kako je kadgod bilo. Mislim na ovo slavljenje, ja kad sam kugod mlad momak posli škole radio do vojske i malo posli vojske kugod poštaš u selu bilo je čitavo more kojikaki lipi čestitaka: te jedne sviraje, druge svitle, jedne namigivaje, te iz ovog mista, pa iz one varoši, svaka kuća je dobila po di koju. Jest da sam se onda srdio, al bilo je to lipo, čeljadi moja. A sad? Ma sad se lipo sidne prid taj huncucki ekran, sad već tanak kugod malo deblja artija i lipo klik. Eto Braniše iz Ivković šora u Australiji, pa Nemačkoj, Beč i Peštu neću ni spominjat, tamo je već svako i uživo dospio. Možmo mi, gustiram ja, divanit i starinsko falit koliko god očemo, ta to vam je prošlost. Pazite šta vam Braniša veli – PROŠLOST! Eto baš niki dan sam se i ja manio one stare bicigle što je bačo digo na kredit '56. i meni veznio jednu novu. Iđe, čeljadi, lipo sve pripovida, ne škripi. A s onom, ma koliko je ja uvezivo manilom, drotom ona zvoni i snaš Jela čuje na salašu kad sam krenio iz sela. Novo je novo, pa nek divani ko šta oče. Eto, i novo lito je, pa srično vam bilo i tušta zdravlja imali. Ostalo ima kod Kineza za »tlista dinala«. Zbogom.

Bać Ivin štodir

Čija se slavi?

piše: Ivan Andrašić

Štrajkovi prošli, pa poštaši ope stali raznašat sve i sva. Bolje da i nisu, bilo bi manje brige i jida. Bać Iva u posljednje vrime dobio kamaru cidulja. I na svima natrukovano, triba platit do kraj godine. Ako ne, biće ezekviranja, a potli, ako štogoda ni kako triba, mož se i žalit. Evo i njegov Božić već prošao, a još uvijek gleda kako sve poplaćat i da mu ostane makar koji dinar za kriv. I još se misli, kako će vi sapit, jal triba poplaćat do Nove što je slavi cili svit, jal do ne što je vamo di pribiva, slavi državna crkva. Dabome i država. Vo drugo bi za njega svakako bilo bolje, jal njegove, zono što se išla smrzavat u varoš, u fabriku di se smrzava i grašak i kompiri i koišta drugo, još tamo o Male Gospe, nikako da isplatu te nadnice. Ko zna, možda se i situ otkinit o srca koji cvonjak, pa jim dat makar zotu Novu što slavi državna crkva. Bać Iva se više ni ne čudi što ji niko ne može natirat da nadničarima dadu zaslužito. A i ko će, ka se njevi pouvlačili međ vladare. Vada jim utrunili dobroga radaša, jal možda međ nadničarima držu i dosta njevi, al ne taki što se svaki dan smrzavu, neg naki što dojdou samo dignit nadnice. A nadnice za take lipe i redovne. E, pa zoto, misli se bać Iva, ni nema eze kutora zote što duguju nadničarima. Doduše, vladari kažu da ji ima, al ritko radu. Te vaki svetac, te naki, te državni, te crkvencki jedni, te crkvencki drugi, ti što se udesili na državne jaslje, slavu sve redom. Još samo fali da država uvede i svece o vi crnpurasti, što podolazili vragznaotkud. Zoto ti eze kutori ni nemu vrimenta it eze kvirat ko ni što diguju nadničarima. A i najvažnije jim da oni na vrime dobiju svoje nadnice. I to dobre. Pa kako se onda nadničar može radovat koikakima slavljima, a vamo drščat oće li ti jedni dojt sić letriku, jal će drugi dojt eze kvirat. A i ka je nadničaru i njegovima i najveći svetac, zone što siću letriku i za eze kutore je poslen dan. I još jedno, za sirotniju eze kutora ima koliko triba. Ti što eze kviru ko nji nikada ništa ni ne slavu, radu i petkom i svecem. A kako i ne bi, nuz nadnice dobiju i tala o noga što eze kviru. I kako bi onda Bać Ive srce iskalo it na kakogod slavlje? Bijo samo na Pološnice. Potli još ošo do Svetoga Antuna, zapalijo mu sviću i izmolijo Očenaš. Došo doma, još malo čeko, pa lego. Ni na pečene kobasice mu niko ni naišo. Za Novu ne zna ni šta bi, ni di bi, ni kako bi, ni brog čega bi slavijo. Srce mu ne išče. Njegova u Švapcke, a sam ni nigdi pristo. Za međ mlađe ni, njegovo prošlo. Za međ starije nema volje, oni, ope, samo kuku. I toga mu dosta, svoje trpi, pa ne mora slušat još o tuđega. A priko radijona već obnarodovano, u njeve općine se neće ni držat va Nova što je drži cili svit, bubniće se ofanj novaca za pivanje naskaku zonu Novu što je slavi državna crkva. A pivaće se naj što prvać pivo Nomuštozasvepita. Pa eto, misli se bać Iva i to niko mora platit, pa makar ni iz naše općine što slavu ka i svaj svit, nikako ni ne slavili. Vima što vladu općinom najvažnije da bude zadovoljan Najštosezasvepita. Ko da baš svako mora slaviti Novu.

NARODNE POSLOVICE

- Visina kulture određuje se odnosom prema ženi.
- Tajna čovjekovog bića nije u tome da živi, već zašto živi.
- Gostima se dva puta veselimo; Kad dolaze i kad odlaze!
- Bez pastira ovce neće postati stado.

VICEVI, ŠALE...

Bolničar na hodniku zaustavlja jednog pacijenta:

- Gospodine, zašto ste pobjegli iz operacijske dvorane?
- Znaite, medicinska sestra je rekla: »Samo bez panike, operacija slijepog crijeva nije uopće komplicirana.«
- I, što je tu tako strašno?
- Pa to je rekla glavnom kirurgu...

Velika poplava u cijeloj zemlji. Ide čovjek ulicom, a voda mu do koljena. Naiđe spasilac u čamcu i kaže:

- Hajde, uskači.
 - Ne, hvala. Ja sam vjernik i Bog će me spasiti.
- Voda mu stigla do pojasa, kad ponovno nailazi spasilac u čamcu i kaže:
- Hajde, uskači.
 - Ne, hvala. Ja sam vjernik i Bog će me spasiti.
- Voda mu došla do grla i ponovno dolazi čamac, ali čovjek i ovoga puta odbije pomoć i utopi se.
- Otišao tako kod Boga i pita ga:
- Bože, znaš da sam vjernik, zašto me nisi spasio?
 - Tri puta sam ti slao čamac, a ti si ga sva tri puta odbio!

Kamiondžija prolazi kroz Kaliforniju i ugleda Indijanca kako leži na putu s uhom prislonjenim na asfalt. Zaustavi kamion i Indijanac mu se obrati:

- Veliki žuti kamion *mak* s niklovanim branicima. Za volanom crnac u crvenoj majici. Suvozač bijelac u kariranoj košulji s kapom na kojoj piše »ford«.
- Sve to čuješ?
- Ne... taj me je udario!

Vremeplov – iz naše arhive

Razgovori, 2004.

**PETAK
10.1.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik
11:10 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Vincent, američki film
21:50 5.com s Danielom, zabavni talk show
22:45 Dnevnik 3
23:20 Iluzionist, američki film
01:05 Luther
01:55 Dr. Oz
02:40 Dnevnik 3
03:06 Tajni život zoološkoga vrta
03:56 Imperij, telenovela
04:41 Voli me zauvijek, telenovela
05:26 Dnevnik 2
06:08 Divlja zemlja, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
10:05 Anadroidi
10:30 Noćne more iz svijeta prirode
11:05 Otok ljubimaca
11:30 Heartland
12:20 Dodir milosti, američki film
13:50 Harry Potter i darovi smrti 2, američko-britanski film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR

20:05 Priča o Europi: Kolijevke Europe, dokumentarna serija
21:00 Tko ubija u Brokenwoodu?
22:40 Zavada: Bette i Joan, serija
23:30 Zavada: Bette i Joan, serija
00:25 Dodir milosti, američki film
01:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
11.1.2020.**

07:05 Klasika mundi: Bečka filharmonija u Makau, 2. dio
08:00 Americano, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:14 Vrijeme
17:15 HAK - promet info
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Vinkovci
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 The Voice Hrvatska
21:50 Tjelesna straža, američko-britanski film
00:15 Dnevnik 3
00:55 Slobodni strijelci, američki film
02:30 Dnevnik 3
03:00 Americano, američki film
04:25 Imperij, telenovela
05:10 Dnevnik 2
05:52 Veterani mira
06:37 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
09:50 Vrtlarica

10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup
11:30 Čudesni prostori - snježni specijal: Norveška, dokumentarni film
12:30 Špica, riva, korzo
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup
14:42 Auto Market
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Priča o Europi: Kolijevke Europe, dokumentarna serija
17:23 Sve najbolje, hrvatski igrani film 98'24
19:00 Crtani film/serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Dan kad je Zemlja stala, američki film
21:50 Arabija s Levisonom Woodom: Doline iz davnina, dokumentarna serija
23:00 Košarka, NBA liga: Houston - Minnesota, prijenos
01:30 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
12.1.2020.**

07:40 Topkapi, američki film - Zlatno doba Hollywooda
09:40 Biblija
09:50 Portret crkve i mjesta
10:00 Rijeka: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:00 Vinograd ljubavi, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:25 Mystere Place Vendôme, francuski film
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:44 Vrijeme
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj
20:40 Hrvatski kraljevi: Rex Chroatorum, dokumentarna serija
21:30 Priča o nama s Morganom Freemanom: Borba za slobodu, dokumentarna serija
22:20 Dnevnik 3
23:00 Topkapi, američki film - Zlatno doba Hollywooda
00:55 Nedjeljom u dva
01:50 Dnevnik 3
02:05 Sportske vijesti

02:15 Vijesti iz kulture
02:23 Mir i dobro
02:48 Imperij, telenovela
03:33 Black Sabbath - Kraj kraja, glazbeno-dokumentarni film
05:08 Reprizni program
05:18 Dnevnik 2
06:00 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:35 Velečasni Brown
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup
11:20 Ubojstvo u Walesu
12:55 Sjedeni, odličan
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup
14:20 Odbrojanje do Tokija
14:50 Klub 7
15:45 Arabija s Levisonom Woodom: Doline iz davnina, dokumentarna serija
16:50 The Voice Hrvatska
18:30 NBA Action
19:00 Mia Negovetić & Zagreb Stars Orchestra - 2.dio
20:05 Bijeg iz L.A., američki film - Filmovi s 5 zvijezdica
21:50 Ana Karenina - Priča Vronskog, serija
22:55 Graham Norton i gosti
23:40 Black Sabbath - Kraj kraja, glazbeno-dokumentarni film
01:15 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
13.1.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Korak do neba

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Opstanak, dokumentarna serija
21:00 General, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Luther
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:41 Tajni život zoološkoga vrta
03:31 Imperij, telenovela
04:16 Voli me zauvijek, telenovela
05:01 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život / Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
10:07 Igrani program za djecu - strani
10:35 Dokumentarna emisija za djecu
11:00 Juhuhu
11:05 Indeks
11:35 Heartland
12:30 George Clark - Čudesne zamisli
13:30 Tulipani u cvatu, američki film
15:00 Planet prirodnih čuda
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zoološkoga vrta
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Iznimka, američko-britanski film
22:45 Amerikanci
23:40 Sretnik
00:30 Tulipani u cvatu, američki film
01:55 Noćni glazbeni program

**UTORAK
14.1.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Dino Rađa
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Luther
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:16 Tajni život zooškoga vrta
03:06 Imperij, telenovela
03:51 Voli me zauvijek, telenovela
04:36 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija

10:07 Igrani program za djecu - strani
11:05 kreativac
11:35 Heartland
12:30 George Clark - Čudesne zamisli
13:25 Planet prirodnih čuda
14:20 Budimpešta: EP u vaterpolu
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zooškoga vrta
17:35 Luda kuća
18:15 Dokumentarna serija - domaća
19:05 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Tajni život kućnih pomoćnica, američko-indijsko-arapski film
23:25 Amerikanci
00:20 Sretnik
01:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 15.1.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:18 Vrijeme
12:25 Divlja zemlja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Cosa Nostra - Od Palerma do New Yorka, dokumentarni film
21:01 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:26 Kultura s nogu
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Vojvoda i vojvotkinja od Windsora
00:20 Luther
01:15 Dr. Oz
02:00 Dnevnik 3
03:11 Voli me zauvijek
04:41 Kultura s nogu
05:11 Dnevnik 2
05:53 Divlja zemlja

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Heartland
12:25 George Clark - Čudesne zamisli
13:20 Like Dandelion Dust, američki film
14:50 Velike svjetske rijeke, dokumentarna serija
15:50 Budimpešta: EP u vaterpolu
17:15 Naučite to i mog ljubimca
17:37 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Crtani film/serija
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Zabranjeno kraljevstvo, američko-kineski film

22:45 Amerikanci
23:40 Sretnik
00:30 Like Dandelion Dust, američki film
01:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 16.1.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik
11:10 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Kulen, kulenica, divenica, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Mrkopalj
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:44 Vrijeme
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Puls
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Licem u lice
00:20 Luther
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:21 Tajni život zooškoga vrta
03:11 Imperij, telenovela
03:56 Voli me zauvijek, telenovela
04:41 Emisija pučke i predajne kulture
05:11 Dnevnik 2
05:53 Divlja zemlja

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Animirana serija
10:07 Igrani program za djecu - strani
11:00 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:20 George Clark - Čudesne zamisli
13:15 A Fine Step, američki film
15:05 Velike svjetske rijeke, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajni život zooškoga vrta
17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Crtani film/serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 sportska popuna
20:20 Budimpešta: EP u vaterpolu
21:45 Goran, hrvatski film
23:20 Amerikanci
00:15 A Fine Step, američki film
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Fuji, Fiji

Jednom prilikom sam pisala o tome kako jednaku paniku imam s knjigama i putovanjima, a ona me obuzima iz spoznaje da mnoga mjesta nikada neću obići, kao što mnoge knjige neću nikada pročitati. Kada paničim još više, onda se bojim da za mnoga mjesta neću nikada ni čuti, a knjige ni sreći. Ideja je što više mjesta opisati, istražiti, o njima pogledati film, pročitati po neki putopis ili pogledati zanimljivu reportažu... uvrstiti ih u abecedu putovanja i sačuvati od neupoznavanja.

Fuji i Fiji

Upali su prosto u slovo F, dovoljno egzotičnog naziva za biti zajedno i dovoljno daleko za razlikovati se i dovoljno daleki za sumnju kako ih nikada neću obići.

Moja prva ljubav kad su putovanja u pitanju je more, pa prvo idemo na Fiji. Neke od najljepših plaža na svijetu, okružene prostranim tirkizom smještene su baš na ovom otoku, a takav dojam prenose i filmovi snimani tamo, među kojima su nam najpoznatiji svakako *Plava laguna* i *Castaway*. Fiji je otočna država koju čine 322 otoka i 522 otočića smještenih u Oceaniji. Službeni naziv je Republika Fiji što objašnjava i njezino uređenje. Glavni grad je Suva i on je smješten na glavnom otoku Viti Levu, koji je dugačak oko 200 kilometara. Od većih otoka na popis dopijevaju Vanua Levu, Taveuni i Kadavu, dok su ostali manji otoci podijeljeni u skupine Lomaiviti, Lau, Moalo, Yasawa, Mamanuca i Rotuma. Većinsko je domorodačko fijijsko stanovništvo, ali je veliki postotak došljaka iz Indije.

Svi ovi podaci su super i njih neću propustiti, jer su dostupni, ali ono što ću propustiti ako ne posjetim Fiji jest koraljna obala koju karakteriziraju sela otoka Fiji, polja šećerne trske, koraljne lagune i plaže. Propustit ću i neka od najljepših mjesta Fijija, smještena na otocima arhipelaga Mamanuca i Yasawa, okružena dubokom vodom i orubljena koraljnim grebenima s tirkizno i pastelno-zelenom bojom mora. Jasava je recimo

od onih mjesta koja nisu popularna samo za turiste, nego njegove dijelove favorizira i domaće stanovništvo koje posebno izdvaja vapnene špilje na otoku Sawa-i-Lau s veličanstvenim formacijama koje smatraju božanskim tvorevinama. Dakle, ne znam bih li prije plivala, ronila ili samo zurila. Kada smo kod ronjenja i te moje strasti, posebno bi mi bilo žao ne spoznati čuveni otok Taveuni zbog nevjerojatnog podvodnog svijeta, uključujući 31 km dug greben duginih boja. Otoci grupe Lomaiviti predstavljaju kombinaciju »žive povijesti«, a nešto što se uglavnom nađe na putu svakog tko posjećuje Fiji su otoci Nadi i Denarau. Nadi zbog aerodroma, a Denarau zbog svoje popularnosti, čini se.

Kanibalizam ili šetnja aktivnim vulkanom

Stanovnici Fijija su bili poznati po kanibalizmu, i to priči daje onako malo zanimljivu notu, a drugoj današnjoj destinaciji zanimljivost daju stručnjaci koji je i dalje smatraju aktivnim vulkanom. Doduše, Fuji je posljednji put eruptirao 1708. godine. Fuji je najviša planina japanskog otočnog svijeta, nalazi se u blizini južne obale glavnog japanskog otoka Honshu, sto kilometara zapadno od Tokija. Vrh na visini od 3.776 metara, najviši na arhipelagu, može se vidjeti iz 13 pokrajina. Ukoliko planirate posjet ovoj vulkanskoj planini, onda neka to bude u srpnju ili kolovozu jer je to razdoblje godine pogodno za ovakve pothvate i uspone. Računajte da nikako nećete biti sami, jer u tom razdoblju oko pola milijuna turista korača put vrha. Za sam uspon je potrebno oko pola dana, ture predvode iskusni vodiči, a ova šetnja se ubraja u jednu od najživopisnijih na planetu. Uz put se nalaze i kolibe namijenjene turistima za promatranje fantastičnih izlazaka i zalazaka Sunca. Svakako, obavezan je posjet hramu Fuji Sengana, planini Tendzo, a nikako ne smijete propustiti ni pet divnih jezera Fijija.

Hoće li me ova metoda »posjeta« destinacija uvaliti u depresiju ili će me veseliti, vidjet ćemo ali svakako mi je želja posjetiti Fiji i Fuji postala veća. Ukoliko vas put odvede tamo, razglednica će me veoma obradovati.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

HKC "Bunjevačko kolo"

Veliko prelo

Tehnička škola "Jovan Sarić", Trg Lazara Nešića 9, Subotica
25.01.2020.

Veliki Preljski Tamburaški Orkestar

Ansambli Hajo / Ansambli Ravrica / Ansambli Biseri / Ansambli Ruže

Prodaja ulaznica:

HKC "Bunjevačko kolo", Preradovićeva 4, Subotica

Informacije:

024/555589 ili 064/6590635

